

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
NEAKIVAIZDINIS SKYRIUS

Rolandas Greibus

Neakivaizdinės Edukologijos magistrantūros
studentas

**VAIKŲ VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ
(SUKARINTŲ) VEIKLOS EFEKTYVINIMAS
LIETUVOJE**

(Situacijos tyrimas)

Magistro darbas

Mokslinė vadovė:
Prof. habil. dr. Audronė Juodaitytė

Šis darbas yra originalus ir nebuvo teikiamas kuriam nors laipsniui
ar kvalifikacijai įgyti .....(parašas)

Šiauliai, 2006

SUMMARY

Children always were and remain main group in a society because they are its future. Thus their proper education is a main issue and concern to all governments. However, understanding about the proper education and means to achieve it varies greatly both among different cultures and across generations.

In Lithuania, after the restoration of independence, ideas about various organizations, communities and collective actions become extremely unpopular and were considered outdated. The stress on individuality was put forward resulting in children's inability to work as a team members, lack of wish and experience in a team-work and adequate values for it. Finally, they do not care about the others - their opinion, culture, individuality, etc.

There are a lot of youth organizations in Lithuania that deal with children's extra-curricular education. Their membership rates vary from a few hundred to several thousand members. The largest organization in Lithuania is Lithuanian riflemen organization, that unifies near 6000 young people. However, the activities of these organizations cover just a small number school age children. There are over 400,000 children in Lithuania from the age of 7 to 16 years old. Therefore, organizations need to improve their activities and enhance their effectiveness in order to achieve higher participation rates. It is these issues that this paper deals with.

Aim of the research: to ascertain theoretical assumptions underlying enhancement of public paramilitary youth organizations activities; to conduct empirical research in order to make situational analysis of public paramilitary organizations activity as of representative public paramilitary youth organization; to provide suggestions and recommendations with respect to enhancing effectiveness of its activities.

Main tasks:

to explore theoretical framework comprising assumptions for improvement of public paramilitary organizations activities effectiveness;

to research empirically pupils and officers attitudes towards public paramilitary youth organizations, their activities and its demand in Lithuania;

based on analyzed literature and results of empirical research provide suggestions and recommendations towards enhancing effectiveness of Lithuanian riflemen organization activities.

Research methods and participants:

- ✓ analysis of scientific literature.
- ✓ survey research.

- ✓ content analysis of adequate documents.
- ✓ interview.

Research covered documentation of two public paramilitary organizations; survey research included 315 pupils and 45 officers; interview was conducted with the commander of Lithuanian riflemen organization.

Main conclusions:

- ✓ The largest potential threat for Lithuania on the long run (in the next 20-30 years) is migration and denationalization resulting in social deprivation of various social groups, including children.

- ✓ In order to reduce social deprivation among children and to integrate immigrants' population it is necessary to ensure effective functioning of civil youth education provided through children-attractive activities. This constitutes wide action field for public youth organizations.

- ✓ Civil society is the foundation of democracy. But public spirit is acquired through active involvement not books. Therefore civil education should be taught not only in school, but also outside it, in various youth organizations. Youth organizations should start civil education at an early age, because socialization starts as early as at the age of seven.

- ✓ Main problem in our society is its passiveness, lack of initiative and team-work habits. Even officers who understand the necessity of activities carried out by youth organizations, according to survey, are not willing to help in managing such organizations.

TURINYS

ĮVADAS.....	2
1. TEORINIAI VAIKŲ ORGANIZACIJŲ (SUKARINTŲ) VEIKLOS VALDYMO PAGRINDAI.....	6
1.1. Ugdytas vaikystėje socializacijos aspektu.....	6
1.1.1. Vaiko socializacija, ugdymas bei socialinė atskirtis	7
1.1.2. Socializacijos sąlygų kaita, besikeičiančioje visuomenėje	9
1.2. Organizacijų valdymo pagrindai	13
1.2.1. Organizacijų raida ir valdymas	13
1.2.2. Vaikų organizacijų psichologiniai, socialiniai, kultūrologiniai valdymo pagrindai	17
2. VAIKŲ VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ (SUKARINTŲ) VEIKLOS SITUACIJOS EMPIRINIS TYRIMAS	22
2.1 Bendrasis tyrimo dizainas ir metodologija	22
2.1.1. Lyginamoji dokumentų analizė	23
2.1.2. Moksleivių nuomonės tyrimas	23
2.1.3. Karininkų nuomonės tyrimas	27
2.1.4. Giluminis interviu su LŠS vadu	28
2.2 Lyginamoji sukarintų vaikų organizacijų dokumentų analizė	29
2.3. Moksleivių reprezentacijos sukarintų vaikų organizacijų atžvilgiu	40
2.4. Karininkų reprezentacijos sukarintų vaikų organizacijų atžvilgiu	50
2.5. Šaulių sąjungos vado reprezentacijos sukarintų vaikų organizacijų atžvilgiu.....	66
3. IŠVADOS.....	68
REKOMENDACIJOS	70
LITERATŪRA.....	71
PRIEDAI.....	74

IVADAS

...kaip mes gyvensime, kaip mes pasielgsime, taip virs mūsų tautos likimas, tokie bus mūsų ir mūsų tautos vaikai. (Vydūnas, 1992)

Tyrimo problemos aktualumas:

Nuo neatmenamu laikų vaikai yra svarbiausia visuomenės grupė. Jų tinkamas auklėjimas ir ugdymas didžiausia visų laikų problema. Kiekvienas laikmetis ir kultūra savaip išsivaizdavo koks turi būti vaikų ugdymas. Vystantis visuomenei vystėsi ir vaikų ugdymo samprata.

XIX a. pabaigoje, po Industrinės revoliucijos, pradėjo kurtis įvairios suaugusiųjų organizacijos, tuo sudarydamos prielaidas susikurti ir vaikų organizacijoms. Industrializacija visuomenės elgsenai atnešė ne tik teigiamus aspektus, bet ir nemažas problemas. Laikui bėgant industrializacija sukūrė tokias vertybes kaip pinigų kultas, susvetimėjimas, nusikalstamumas ir t.t. Gaila, tačiau šios vertybės ir toliau vystosi globalizacijos eroje.

Šiek tiek lėčiau, tačiau panašios tendencijos vyko ir vyksta Lietuvoje. Sovietinės okupacijos randai bei industrializacija savaip įtakojo Lietuvos visuomenę. Atsikračiusi sovietinės spaudos, kur valstybė rūpinosi viskuo (įtakojo visas socialines žmogaus gyvenimo sritis), nepriklausomos Lietuvos piliečiai galėjo kvėpuoti laisviau.

Nežiūrint to, kad dalis visuomenės vis dar negali priprasti (išmokti) prie demokratijos gyvenimo normų, kai kurių autorių nuomone, Lietuva jau pergyveno autoritarinio režimo pasekmių laikotarpį ir perėjo į demokratinės visuomenės vystymosi erą (Šaulauskas, 2000). Sėkmingai vystantis ekonomikai, kiekvienais metais mūsų valstybė sukaupia vis didesnę finansinę potencialą. Todėl galima teigti, kad valstybė ateityje dar labiau rūpinsis savo šalies piliečiais, o labiausiai atkreips dėmesį į savo valstybės pagrindą, augančią **jaunąją kartą**.

Atlikti tyrimai parodė, kad Lietuvos valstybės ateitimi tiki apie 68% jaunųjų respondentų (Aramavičiūtė, 2005). Tačiau tuo pat metu Lietuvos vaikai pirmenybę teikia bažnyčiai, ir tik trečdalis apklaustųjų į savo tautą žiūri teigiamai, o dar mažiau vaikų teigiamai vertina valstybę. Tai rodo silpną Lietuvos jaunimo ryšį su savo valstybe ir tauta. Šiuolaikiniame pasaulyje, kur didelę įtaką daro kitų kultūrų ekspansija, tai neišvengiamai veda prie tautų asimiliacijos ir išnykimo.

Vaiko ugdyme svarbų vaidmenį atlieka socializacija. Psichologas J. Piaget teigia, kad vaikams bendraujant tarpusavyje tobulėja jų aplinkinio pasaulio suvokimas (Aramavičiūtė, 2005). Vėlgi sugrįžtant į sovietinius laikus, valstybė buvo išsiskverbusi į kasdieninį jos piliečių

gyvenimą. Atgavus nepriklausomybę, Lietuvoje pradėta manyti, kad kolektyviškumas yra atgyvena, o pirmenybę reikia teikti individualybei. To pasekmė – jaunimas nemoka dirbti komandose, negerbia kitų nuomonės, kitų kultūrų ir t.t. T. Lickona (1991) teigimu „Jie [vaikai] turi suprasti ir gerbti moralinius demokratijos principus: pagarbą asmenų teisėms, pagarbą įstatymui, savanoriškumą, susirūpinimą visuomenės gerove“ (Aramavičiūtė, 2005, 135 psl.).

Antra vertus, per tuos metus atsirado kitas fenomenas. Dėl socializacijos problemų jaunimas pradėjo šlietis prie atsirandančių religinių organizacijų ir judėjimų, tokių kaip „Tikėjimo žodis“ ar „Krišnos judėjimas“ (<http://www.iskcon.net/lithuania/>). Religijos poreikis buvo visais laikais, tačiau dėl sovietų sudaryto religinio vakuomo po nepriklausomybės atgavimo religija tapo ypač patraukli.

Viena iš pagrindinių šiuolaikinės Lietuvos problemų – tai didėjantis nusikalstamumas. Kriminogeninė situacija blogėja ne tik tarp suaugusiųjų, bet ir jaunimo tarpe. Nusikaltėliais tampa vis jaunesni žmonės. Žiūrint į statistiką galima išvelgti kai kurias tendencijas. Jau nuo 1986 metų prasidėjo nepilnamečių nusikalstamumo augimas Lietuvoje (<http://www.sociumas.lt/Lit/Nr3/nepilnameciai.asp>). Tačiau dar didesnis jaunimo nusikalstamumo augimas prasidėjo 1994-1997 m. (<http://www.sociumas.lt/Lit/Nr16/nepilnameciai.asp>). Tai galėjo įtakoti daugybė faktorių, tačiau socialinių vertybių kaita ir ekonominis nuosmukis sudarė palankias sąlygas sociologinės būklės blogėjimui Lietuvoje.

Aukščiau minėti faktai ir problemos rodo, kad ypatingas dėmesys turi būti skiriamas vaiko socializacijai. Tačiau tai turi būti ne prievartinis, ne formalus institutas, o jo poreikius tenkinančios organizacijos, į kurias jis ateitų savo noru. Kaip teigė L. Nucci'as, vaikai vertina ne tik gerąsias gyvenimo puses, bet aktyviai domisi (ir vertina) ta puse, kuri yra už pripažintų visuomenės moralės normų ribų ir tai taip pat įtakoja vaiko asmenybės raidą (Aramavičiūtė, 2005). Todėl vaikas turi būti auklėjamas nurodant kaip atrodo blogis ir paaiškinat dorą gyvenimo privalumus.

Jaunimo organizacijos turi atitikti šiuos pagrindinius, aukščiau aptartus kriterijus:

- ✓ Joje vykstanti veikla turi būti įdomi vaikui, nedaryti jam „spaudimo“, o tik švelniai nukreipti reikiama linkme.
- ✓ Atlieka socializacijos vaidmenį (tradicijų perėmimą, asmenybės formavimą, ugdo visavertį visuomenės narį).

Šiuo metu valstybė vis dar nepajėgi užtikrinti vaikų pilnavertį laisvalaikį, todėl šį vakuumą galėtų užpildyti jaunimo organizacijos. Lietuvoje yra apie 400 tūkst. (<http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1292>) jaunų žmonių (nuo 7 iki 16 metų) kurie galėtų dalyvauti organizacijų veikloje tačiau tik maža dalis vaikų jose dalyvauja. Nors vaikų organizacijų įsteigta nemažai, tokių kaip Lietuvos Šaulių sąjunga (toliau LŠS), Lietuvos skautija,

Ateitininkų federacija ir t.t. jos savo sudėtyje turi tik nuo kelių šimtų iki 6000 narių. Palyginimui galima pasakyti, kad tarpukario Lietuvoje Šaulių sąjungą sudarė daugiau kaip 62 tūkst. narių (<http://www.sauliusajunga.lt/istorija/ikurimas.html>). Todėl visos organizacijos turi plačią terpe savo veiklai bei plėtrai.

Didelis organizacijų skaičius turi savų privalumų ir trūkumų. Iš vienos pusės, tai suteikia vaikams galimybę pasirinkti norimą bendraminčių grupę. Iš kitos pusės, turint ribotus finansinius išteklius, didelis kiekis neleidžia veikti kryptingai, taip pasiekiamas tik minimalus rezultatas.

Tyrimo problema: Kaip efektyvinti vaikų organizacijų (sukarintų) veiklą, kad būtų galima įtakoti kuo daugiau jaunų žmonių.

Tyrimo objektas: vaikų visuomeninių organizacijų (sukarintų) veikla.

Tyrimo hipotezės:

1. Sukarintų visuomeninių vaikų organizacijų poreikis yra sąlygojamas visuomenėje vykstančių pokyčių.
2. Sukarintų visuomeninių vaikų organizacijų veikla bei jų valdymas yra specifinė vadybos sritis, reikalaujanti kompleksinių žinių, o ypač – pedagogikos ir vadybos srityje.
3. LŠS kaip sukarintai vaikų visuomeniniai organizacijai trūksta viešumo, t.y. visuomenei teikiama per mažai informacijos apie organizacijos veiklą.
4. Nedidelis LŠS narių skaičius gali būti susijęs su sukarintos organizacijos statusu.
5. LŠS veiklos efektyvumas yra ribojamas nepakankamos mokyklos, kariuomenės ir LŠS sąveikos koordinacijos.

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti teorines vaikų visuomeninių organizacijų (sukarintų) veiklos valdymo prielaidas, **empiriškai ištirti** šių organizacijų veiklos valdymo situaciją Lietuvoje bei **pateikti rekomendacijas** veiklai efektyvinti.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti teorines sukarintų visuomeninių vaikų organizacijų veiklos efektyvumo prielaidas.
2. Empiriškai ištirti moksleivių ir karininkų nuomonę apie sukarintas visuomenines vaikų organizacijas, jų poreikį ir veiklą Lietuvoje.
3. Remiantis literatūros analize ir empirinio tyrimo duomenimis parengti konkrečius pasiūlymus LŠS veiklos efektyvinimui.

Tyrimo metodai:

1. Literatūros analizė.
2. Anketinė apklausa.
3. Dokumentų analizė.

4. Pokalbis-interviu.

Tiriamieji:

Tyrime nagrinėta dviejų sukarintų visuomeninių vaikų organizacijų veikla; anketinėje apklausoje dalyvavo 315 vaikų iš 8 ir 10 klasių bei 45 karininkai, o Lietuvos Šaulių sąjungos vadovas.

Tyrimo organizavimo etapai:

2003 m. lapkritis: temos parinkimas.

2004 m. sausis – birželis: literatūros paieška ir apibendrinimas, plano parengimas.

2005 m. spalio – vasaris: darbo rengimas.

2006 m. vasaris – kovas: vaikų ir karininkų apklausa.

2006 m. kovas: pokalbis-interviu su LŠS vadu.

2006 m. kovas – balandis: darbo apibendrinimas, galutinių išvadų suformulavimas.

Darbo struktūrą sudaro: santrauka anglų kalba, įvadas, dvi darbo dalys, septyni skyriai, išvados, literatūros sąrašas, priedai.

1. TEORINIAI VAIKŲ ORGANIZACIJŲ (SUKARINTŲ) VEIKLOS VALDYMO PAGRINDAI

1.1. Ugdymas vaikystėje socializacijos aspektu

Vaikystė yra tai labai svarbus žmogaus gyvenimo tarpsnis. Tai jauno žmogaus gyvenimo etapas, kurį suaugusieji gali labiausiai įtakoti. Šiame etape galima suformuoti socialiai orientuotą, patriotišką valstybės pilietį. Tačiau neskyrus tam pakankamai dėmesio galima sulaukti ir atvirkščio rezultato.

Dauguma autorių sutinka, kad vaikystės periodas yra nuo 1 iki 12 žmogaus gyvenimo metų. Nagrinėjant giliau, vaikystę galima būtų suskirstyti į tris pagrindinius etapus:

- ✓ **Ankstyvąją vaikystę** – nuo 1 iki 3 metų;
- ✓ **Ikimokyklinę** – nuo 3 iki 7 metų
- ✓ **Jaunesniąją mokyklinę** – nuo 7 iki 12 metų (Juodaitytė, 2002).

Ankstyvosios vaikystės metu vaikas susipažįsta su jį supančiais daiktais bei žmonėmis ir tik jos pabaigoje pradeda ryškėti vaiko individualumas.

Ikimokykliniame etape vaiko pasaulis išauga iš šeimos ribų ir pasiekia gatvės, miesto, šalies ribas. Šiam periodui būdingi emociniai išgyvenimai. Tuo metu ryškėja kūrybinė vaiko vaizduotė. Ikimokyklinis periodas paprastai siejamas su vaiko ugdymu šeimoje, tačiau reikia neužmiršti, kad dauguma vaikų šiame periode jau lanko vaikų darželius. Taigi, jau ankstyvojoje vaikystėje vaikai yra veikiami dviejų institutų – šeimos ir ugdymo įstaigų. Tačiau šeimos įtaka vis dar išlieka didžiausia.

Jaunesnioji mokyklinė vaikystė yra labai svarbi jauno žmogaus formavimuisi gyvenimo dalis. Šiame periode formuojasi abstraktus, teorinis mastymas, įgaunama naujų žinių, mokėjimų įgūdžių, tuo sukuriant reikiamą mokymuisi bazę. Šiame etape be teorinio mastymo vaikai susiformuoja savivoką. Tai yra vaiko socialinis pasiekimas. Be jo vaikas tolimesnėse klasėse gali turėti nepilnavertiškumo jausmą, susilpnėti jo motyvacija (Juodaitytė, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad formaliems valstybės institutams kryptingai įtakoti vaikus reikia pradėti jau nuo 6-7 metų amžiaus, t.y. nuo tada kai pradeda formotis socialiniai įgūdžiai. U. Bronfenbrenner, 1977; N. Dezin, 1977; J. Gardner, 1982 (Juodaitytė, 2002) teigia, kad laiku neatkreipus dėmesio į destruktivų vaiką, visuomenė gali sulaukti kur kas daugiau problemų paauglystėje ir jaunystėje.

1.1.1. Vaiko socializacija, ugdymas bei socialinė atskirtis

„Permainos nevyksta be konfliktų. Privalome apsaugoti tuos žmones, kurie rūpinasi geresniu žmonijos rytojumi! ...Net iš kančios pasityčiojama. Kas nesupranta, tai ir nepaaiškinsi...“

V. Landsbergis (Karužienė, Pranevičienė, Vaitkevičius, 1997, 16 psl.)

Nagrinėjant vaikų ugdymą socializacijos aspektu, **socializacija** šiame darbe bus suprantama, kaip vaiką supanti aplinka, kuri įtakoja vaiką, perduoda žmonijos patirtį (kultūra, tradicijos ir pan.) ir sudaro sąlygas vaikui ne tik dalyvauti pačioje visuomenėje, bet ir suteikia jam tam tikrą vaidmenį.

L. Broomas (1992) teigia, kad visuomenės nariai turi išlaikyti socializacijos konkurenciją, todėl vaikus būtina išmokyti spręsti pagrindinius socializacijos uždavinius: kalbos įgūdžių, asmenybės suformavimo ir pagrindinių normų bei vertybių išmokymas (Broomas, 1992).

Didelę įtaką vaiko socializacijoje daro mokykla. Tai formalus institutas, kurio pagrindinis uždavinys – išugdyti dorą, tautišką, demokratinių pažiūrų pilnateisį visuomenės narį. „Todėl būtina sudaryti sąlygas, kad moksleiviai ugdytūsi vidinį poreikį aktyviai veikti, turėtų gebėjimus analizuoti kultūrinę, etninę, politinę, socialinę įvairovę bei dėl jos galinčius kilti konfliktus, ieškoti taikaus šio konflikto sprendimo būdų; gebėtų laisvai ir sąmoningai spręsti, vertinti ir apsispręsti pliuralistinėje visuomenėje.“ (Zaleskienė, 2004, 69 psl.).

Pilietinis ugdymas yra neatsiejama vaiko ugdymo dalis. Tuo turi rūpintis ne tik mokykla ar šeima, bet tai yra vienas iš pagrindinių valstybės uždavinių. Pilietinis ugdymas turi šiuos tikslus: išugdyti sąmoningus piliečius suprantančius savo pareigas ir teises, gebančius ir norinčius dalyvauti visuomenės gyvenime. Tačiau pilietiškumo šaknys yra patriotizmas, bet tik šaknys. Tuo tarpu pilietiškumą galima palyginti su visu medžiu (Šliogeris, 1999). Nupjovus tautiškumo medį ar sunaikinus jo šaknis, visa kita nebeturi prasmės. Taigi, tautinis auklėjimas yra integrali ugdymo dalis, kurios uždavinys – tautinė individualybė, tautiškumas ir patriotizmas (Stulpinas, 2005).

Kaip jau minėta, mokykla yra viena iš formaliųjų institutų, atsakingų už vaiko ugdymą. Nuo pat nepriklausomybės atkūrimo mokykla buvo reformuojama. Reformos tikslas – vaiką ugdyti tautiškoje, demokratinėje, dorovinėje dvasioje. Norėdama išugdyti demokratiškai mąstantį pilietį pati mokykla turi ne tik vadovautis šiais principais, bet ir steigti savivaldos institucijas, ne pilietiškumo iš knygų neišmokstama. Reikia organizuotis, t.y. imtis iniciatyvos bendrai spręsti iškylančias problemas, nes tik organizacijos priverčia žmogų apriboti savo individualizmą ir tapti

bendradarbiaujančiu, visuomeninį gyvenimą kuriančiu piliečiu (Stoškus, 1999). Tačiau viena mokykla šių tikslų tikrai nesugebės įgyvendinti. Jai reikalinga visų valstybės institutų pagalba.

Šeimos vaidmuo vaiko ugdyme yra svarbus ne tik ikimokyklinėje vaikystėje, bet ir vėlesniuose vystymosi etapuose. Gyvenant šiuolaikinį intensyvių gyvenimą sunku žengti koją kojon su gyvenimu bei išlaikyti per šimtmečius formavusias tradicijas. Jaunimui trūksta savarankiškumo, atsakomybės, jis sunkiau priima sudėtingesnę informaciją bei gilesnių jausmų reikalaujantį kodą (Grigas, 1995). Nuomonių dėl šios situacijos priežasčių yra įvairių. Vieni mano, kad šio reiškinių priežastis yra mažėjantis motinos vaidmuo vaiko ugdyme, kiti teigia, kad oro tarša riboja vaikų mastymo galimybes, tretį kaltina alkoholizmu. Tačiau tikėtina, kad susiklosčiusi situacija yra sąlygota šių priežasčių visumos.

Socializacija ir socialinė atskirtis

Kaip jau buvo minėta, socialinės atskirties grupių buvo ir yra visose visuomenėse. Ji egzistavo visais laikais. **Socialinė atskirtis** – tai situacija, kai tam tikra dalis visuomenės jaučiasi atsiskyrusi nuo jos bei jiems sunku integruotis į ją (Zaleskienė, 2004). Socialinė atskirtis paaštrėja vykstant įvairioms permainoms visuomenėje. Nesugebėję prisitaikyti prie besikeičiančios situacijos, žmonės atsiduria už bendruomenės pripažintų normos ribų. Jie dažnai pasineria į alkoholizmo, narkomanijos ar nusikalstamumo liūną. Jei tai atsitinka abiem šeimos tėvams, tai vaikams ištrūkti iš šio rato yra labai sudėtinga, ar netgi neįmanoma. Taigi, nors ši visuomenės dalis ir turi visas tos valstybės teises, jie dažniausiai jomis nesinaudoja.

Dar sunkesnė situacija yra su imigrantais. Jie atvyksta į šalį, kur papročiai ir kultūra dažniausiai labai skiriasi nuo jų gyvenamosios terpės. Todėl atvykėliai šliejasi prie tos pačios ar panašios kultūros žmonių bendruomenių, užsidaro tų bendruomenių viduje ir gyvena atskirai nuo visos valstybės bendruomenės. Jie ir jų vaikai neišmoksta vietinės kalbos bei papročių, negali studijuoti mokymo įstaigose, todėl negali sėkmingai integruotis į visuomenę. Imigrantų gyvenamuose rajonuose dažnai būna didelis nedarbo ir nusikalstamumo lygis. Socialinė atskirtis yra didelė valstybės problema, kuri turi sulaukti tinkamo dėmesio ir ne tik vaikų atžvilgiu, bet ir jų šeimų atžvilgiu.

Lietuvoje į socialinės atskirties grupę patenka nemažai vaikų. Dažniausiai nusikalstantys vaikai yra beglobiai (apie 80% visų nusikaltusių vaikų) ar iš asocialių šeimų. Net 4% visų 7-15 metų Lietuvos vaikų, 2001m. tyrimų duomenimis, dėl įvairių priežasčių nepasinaudojo teise į mokslą. Daugiausiai antriems metams lieka I-IV klasių mokiniai. 1999-2000 m. daugiausia nesimokė 10-12 m. vaikų (Zaleskienė, 2004). Asocialiose šeimose augantys vaikai dažnai būna pasyvūs ir visuomeninėje veikloje, nes jų tėvai neskatina dalyvauti vaikų organizacijose. Jie ne tik nusikalsta, bet ir tampa smurto aukomis.

Taigi, didelė tikimybė, kad dauguma beglobių ar asocialių šeimų vaikų atsidurs socialinės atskirties grupėje. Todėl šių vaikų ugdymui, pradedant nuo ankstyvos vaikystės, turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, kad vėliau jiems būtų lengviau adaptuotis socialinėje terpėje.

1.1.2. Socializacijos sąlygų kaita, besikeičiančioje visuomenėje

Norint nagrinėti vaikų organizacijas, jų tikslus ir uždavinius, pirmiausia reikėtų trumpai pažvelgti į galimą ateities situaciją tiek pasaulio mastu, tiek ir pačioje Lietuvoje. Tik taip galima suformuluoti užduotis ir tikslus vaikų organizacijoms.

Be abejo, numatyti visuomenės vystymosi tendencijas yra sudėtinga. Gali įvykti tokių kataklizmų, apie kuriuos mes net neįsivaizduojame, pvz., tokie įvykiai, kaip 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro aktas, branduolinio ginklo panaudojimas, ginkluotas civilizacijų susidūrimas (*ang. – clash of civilizations*) ar pan. Tačiau įvertinti socializacijos sąlygų kaitą galima atsižvelgiant į keletą pagrindinių dimensijų:

- ✓ Žmonių populiacija.
- ✓ Jų gyvenamoji vieta.
- ✓ Demografiniai pokyčiai.
- ✓ Migracija.
- ✓ Globalizacija bei kultūra.
- ✓ Ateities vertybių kaita.
- ✓ Karinės grėsmės.

Socializacijos sąlygų kaitos tendencijos pasaulyje

Įvairios šalys ir organizacijos rengia vizijas, kurios bent jau iš dalies prognozuoja visuomenės kaitą 20-30 metų perspektyvoje. Žiūrint pasaulio mastu darosi aišku, kad žmonijos populiacija gausės. Manoma, kad 2030 m. žmonija pasieks 8,2 milijardus. Toliau vyks migracija iš kaimo į miestus. Planuojama, kad nuo dabartinio 47% lygio bus pasiektas 60% visos žmonijos gyvenančios miestuose lygis (http://www.jdcc-strategictrends.org/1st_Edition_frames.html).

Senėjimo problema ir toliau bus aktuali pasaulyje. Manoma, kad 2030 m. pasaulyje bus apie 2 milijardai žmonių vyresnių nei 60 m. Taigi, darbingo amžiaus žmonių poreikis augs, o ekonomiškai stiprios šalys konkuruos dėl jų tarpusavyje. Taigi, emigracija bus ekonominio vystymosi pasekmė. Manoma, kad žmonių judėjimas vyks pagal šį scenarijų: iš Pietų ir Centrinės Amerikos ir Azijos į Šiaurės Ameriką, o iš Vidurinių Rytų ir buvusios Sovietų sąjungos zonos į Vakarų Europą (<http://www.fas.org/irp/cia/product/globaltrends2015/>

[index.html](#)).

Žvelgiant vertybiniu aspektu, tikėtina, kad XIX a. prasidėjusi vakarų visuomenės vertybių sistemos materialėjimo tendencija išliks. Religija (krikščioniška) buvo nustačiusi taisykles, kas yra gerai, o kas blogai. Tačiau silpnėjant bažnyčios įtakai ir vystantis pramonei, visuomenė juda ateizmo ir materializmo link. Tuo pačiu populiarėja netradicinės religinės organizacijos, kurios anksčiau neegzistavo ar nebuvo populiarios, tokios kaip pagonybė, spiritizmas, įvairios rytų religijų pakraipos, ar Krikščioniškas radikalų judėjimas (http://www.jdcc-strategictrends.org/1st_Edition_frames.html).

Ateities politika neatsiejama nuo šių dienų moralės normų. Būsimieji politikos lyderiai yra šių dienų dvidešimtmečiai-trisdešimtmečiai, kurių moralinės vertybės jau dabar yra susiformavę. Todėl jei sekuliarizacija, materializmas, reliatyvizmas, individualizmas, daugialypis tapatumas (ang. *multiple identity*), pragmatizmas (http://www.jdcc-strategictrends.org/1st_Edition_frames.html) ir toliau skatins vienas kitą bei bus glaudžiai susiję su materialine gerove, tikėtina, kad vyraujanti ateities socialinė tendencija bus jų tęstinumas.

Kita, pasaulio mastu reikšminga, tendencija yra globalizacija. Yra labai daug nuomonių dėl šio fenomeno. Kai kurie autoriai teigia, kad tai veiksny, kuris visada egzistavo ir kad tai sena tiesa atrasta naujai. Manoma, kad pirmasis globalizacijos etapas vyko nuo 1870 iki 1914 m., vėliau vyko sąstingis (nuo 1930 iki 1980 m.), o naujoji era prasidėjo 1980 m. (Edelman, Haugerud, 2005). Globalizaciją žmonės suvokia įvairiai. Pavyzdžiui, argentiniečiai globalizaciją suvokia kaip prekybą su JAV, todėl jie tai prilygina amerikonizavimui. Iraniečiai šį procesą gali suprasti kaip vesternizaciją, nes visa įtaka siejama su vakarais. Tačiau mokslinėje literatūroje šis procesas apibrėžiamas taip: tai ne tik pasaulinis prekių, paslaugų bei kapitalo judėjimas, bet taip pat informacijos, idėjų bei žmogiškųjų resursų judėjimas pasaulio mastu (Perrons, 2004). Kaip ir visi reiškiniai, globalizacija turi savo privalumų ir trūkumų. Pagrindinis šio reiškinio trūkumas – didėjantis atotrūkis tarp išsivysčiusių ir neišsivysčiusių pasaulio regionų, vedantis link dar didesnio pastarųjų nuosmukio (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2002). Todėl valstybės, norinčios išlikti konkurencingos pasauliniu mastu, turi rūpintis ne tik šalies ekonomika, bet ir savo piliečių patriotizmu, kuris užtikrintų reikiamą gyventojų skaičių ekonomikai plėtoti.

Susipažinus su pasauline situacija ateityje, panagrinėkime būsimą situaciją Lietuvoje.

Socializacijos sąlygų kaitos tendencijos Lietuvoje

Kalbant apie Lietuvą ir jos ateitį išsamios studijos nėra atlikta. Yra atlikta daug įvairių mokslinių ir žinybinių apžvalgų, kurios dažniausiai aptaria ateities tendencijas tik tam tikru aspektu. Todėl šiuo metu galima daryti tik prielaidas, kaip vis dėlto vystysis Lietuva ir jos visuomenė. Lietuvos populiacijos kaitą atspindi statistiniai duomenys. Nuo 1959 m. iki 1992 m.

Lietuvoje žmonių daugėjo (atitinkamai nuo 2,6 mln. iki 3,7 mln.). Tačiau po 1992 m. dėl įvairių priežasčių Lietuvoje prasidėjo žmonių mažėjimas (<http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1294>).

Kaip jau buvo anksčiau minėta, gyventojų judėjimas ir toliau turėtų vykti iš kaimo į miestus. Lietuvos kaime gyvenančių žmonių mažės, taigi ir vaikų skaičius bus labai nedidelis. Statistika rodo, kad Lietuvoje (kaip ir visoje Europoje) gyventojų senėjimo procesas vyksta labai sparčiai ir nėra jokių faktų, kad artimiausioje ateityje tai galėtų keistis į teigiamą pusę.

Emigracija iš Lietuvos irgi žymiai įtakoja Lietuvos ekonominę ir socialinę gyvenimą. Vien tik oficialiais duomenimis išvykstančių kiekvienas metais daugėja (vidutiniškai apie 15 tūkst. kiekvienais metais) ir dažniausiai tai jauni, gabūs bei veiklūs Lietuvos piliečiai. Išvykstant jauniems, darbingiems žmonėms, kartu išvyksta ir jų vaikai. Taip padaroma dviguba žala valstybei: mažėja darbingo amžiaus žmonių bei jų palikuonių. Atsižvelgiant į šias demografines ir socialines tendencijas, Lietuvoje ir toliau mažės darbingo amžiaus gyventojų. Globalizacijos kontekste tai reiškia valstybės konkurencingumo silpnėjimą.

Nagrinėjant migracijos problemas, svarbus ir kitas veiksnys – imigracija. Jau dabar Lietuvoje, kylant jos ekonomikai, pradeda trūkti žemos kvalifikacijos darbo jėgos. Todėl tikėtina, kad iš ekonomiškai silpnesnių buvusio sovietinės erdvės šalių (Baltarusija, Rusija, Ukraina) padidės imigrantų srautas. Atvykę imigrantai prisijungs prie šiuo metu gyvenančios lenkų-rusų bendruomenės ir gali būti padidinta įtampa tarp lietuvių ir kitataučių. Nereikia užmiršti ir imigrantų iš Azijos ir Afrikos valstybių. Šiuo metu ekonomika nėra tokia stipri, kad suviliotų didesnę kiekį šių šalių gyventojų, tačiau kylant ekonomikai šis scenarijus yra tikėtinas. Kaip pavyzdys – didėjanti čečėnų bendruomenė Lietuvoje. Visa ši imigracija gali padidinti atskirtyje gyvenančių Lietuvos gyventojų dalį.

Kokią problemą gali sukelti atskirtyje gyvenanti bendruomenės dalis, parodė neseni įvykiai Prancūzijoje (trijų savaitių riaušės 2005 m. spalio-lapkričio mėn.) (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4413964.stm>). Todėl atvykstančių žmonių integracijai į visuomenę turi būti skiriamas vis didesnis dėmesys. Viena iš integracijos krypčių turėtų būti imigrantų vaikų įtraukimas į įvairių lietuviškų organizacijų veiklą.

Vystantis globalizacijai vakarietiškoji kultūra vis labiau skverbiasi į Lietuvos visuomenę, nes tai socialinis ekonominis reiškinys, kuriame slypi ir politinė ir kultūrinė prasmė (Zaleskienė, 2004). Vystantis naujoms technologijoms tobulėja informacijos perdavimas medijos (radijas, TV, internetas) pagalba. Filmai ir įvairiausios pramoginės laidos labai stipriai įtakoja gyventojus, ypač lengvai paveikia jaunimą, kaip imliausią naujovėms visuomenės dalį. Lietuvai, esant vakarietiškos pakraipos šaliai, tai turėtų atnešti daug gerų vertybių, t.y. demokratiją, laisvąją ekonomiką ir pan. Tačiau globalizacija gali sukelti ir nepageidautinų veiksmų, tokių kaip įtampą visuomenėje, pvz., tarp pro-vakariečių ir tradicijų puoselėtojų.

Pasauliniu mastu populiarėjančios vertybės (materializmas, individualizmas, pragmatizmas, daugialypis tapatumas (*multiple identity*) ir t.t.) neaplenks ir Lietuvos. Šiandien mes tai galime stebėti „plika“ akimi. Todėl galima daryti prielaidą, kad vaikų organizacijų, sugebančių įtakoti vaikus, orientuoti jų vertybių kaitą reikiama linkme poreikis nemažės. Juo labiau, kad Lietuva, ištrūkusi iš okupacijos ir stagnacijos gniaužtų, atsidūrė moderniam, greitai besikeičiančiame pasaulyje, kur dėl staigių permainų nusistovėjusi tautos kultūra susiduria su tokias iššūkiais kaip:

- ✓ Masinė deviacija (nukrypimas nuo įprastinių elgesio normų, nusikalstamumo augimas ir pan.).
- ✓ Socialinio-politinio visuomeninio gyvenimo nedarnumas, demokratinio pasaulio kultūros normų nebuvimas.
- ✓ Socialinis piliečių apatiškumas ir nihilizmas, iniciatyvos nebuvimas.
- ✓ Didėjanti piliečių turbinė nelygybė ir didelis jų socialinis bei dvasinis skurdas.
- ✓ Patriotizmo ignoravimas, kosmopolitinės nuostatos ir plintantis siekis emigruoti (Karužienė, Pranevičienė, Vaitkevičius, 1997).

Šias problemas būtina spręsti skubiai ir kompleksiškai. Tik valstybės remiami institutai (šeima, mokykla, visuomeninės organizacijos) gali sugebėti nuo pat jaunų dienų ugdyti dorą pilietį.

Tačiau situacija Lietuvoje susiklosčiusi gana sudėtinga. Šio metu šalyje yra daug įvairių vaikų organizacijų. Štai keletas jų: Šaulių sąjunga (6000 narių <http://www.kam.lt/index.php/lt/70834>), Lietuvos skautija (3250 narių <http://www.skautai.lt/articles.php?&view=articles&do=show&id=17>); Ateitininkų federacija (3000 narių <http://kaunas.lcn.lt/06/vjorganizacijos/index.html>), Valančiukų sąjūdis, Jaunieji maltiečiai, Lietuvos raudonojo kryžiaus draugija (apie 500 narių <http://www.redcross.lt/jaunimas.html>) ir t.t.

Be abejo, didelis kiekis organizacijų leidžia jaunimui pasirinkti organizaciją pagal jų norus, interesus, gyvenamąją vietą ir pan. Tačiau kita medalio pusė yra ta, kad jų įtaka jaunimui yra išsklaidyta, nekryptinga, todėl reikalinga institucija, galinti koordinuoti visų šių organizacijų veiklą, bei užsiimti lobistine veikla. Dabartiniai vaikai praleidžia daug laiko „kiemo mokykloje“, o ne užklasinėje veikloje. Įvairūs būreliai nėra finansuojama pakankamai, todėl ne visi tėvai gali leisti vaikus į norimus būrelius.

Šioje dalyje buvo apžvelgti pagrindiniai veiksniai įtakosiantys vaikų organizacijų veiklą.

1.2. Organizacijų valdymo pagrindai

1.2.1. Organizacijų raida ir valdymas

Organizacijos, tokios, kokias mes dabar jas žinom, yra ganėtinai naujas reiškinys. Net XIX a. pabaigoje nebuvo nei profesinių sąjungų, nei nepelno siekiančių ar prekybos organizacijų. Tik industrinės revoliucijos išdavoje atsiradusios didelės organizacijos pakeitė visą pasaulio visuomenę. Palaipsniui organizacijos apėmė vis didesnes gyvenimo sferas ir tapo žmonių gyvenimo centru, darančių nemažą įtaką visuomenėms (Daft, 2004).

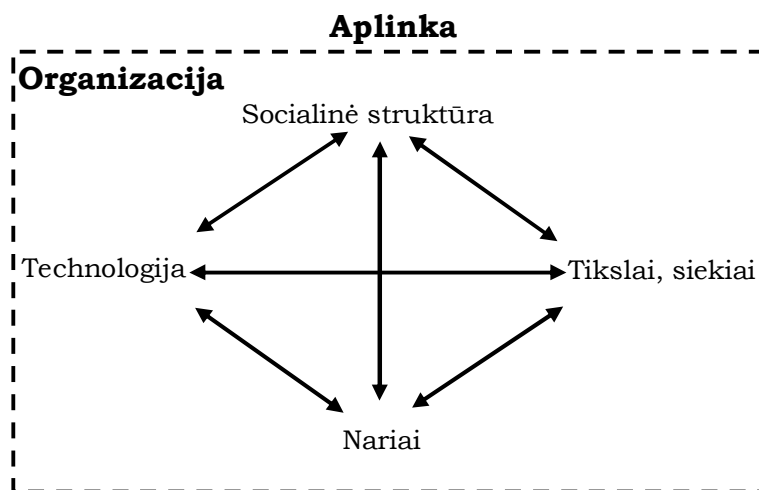
Organizacija gali būti apibrėžta kaip dviejų ar daugiau žmonių grupė, kurios veiksmai yra kolektyviniai, planingi ir koordinuoti, vykdomi kryptingai ir nuolat, vykdomu darbas – pasidalintas (specializuotas), o darbuotojai suskirstyti pagal hierarchiją (atsakomybę) bei siekia bendrų tikslų (Robbins, 1983).

Nors šiuolaikinės organizacijos yra pakankamai naujas reiškinys, jų šaknis galime rasti dar senovinėse civilizacijose. Senovinėse civilizacijose buvo išvystytos trys pagrindinės organizacijos rūšys: karinė, mokesčių surinkimo ir valstybės valdymo organizacijos. Šių laikų visuomenė, be jau išvardintų, yra ir kitų organizacijos tipų, t.y :

- ✓ mokslinės.
- ✓ vaikų ir suaugusių socializacijos (mokyklos, universitetai).
- ✓ atskyrimo nuo visuomenės, resocializacijos (kalėjimai, psichiatrinės).
- ✓ gamybos ir prekių paskirstymo.
- ✓ tiekimo, aprūpinimo paslaugų (nuo skalbyklų, investicijų bendrovių iki medicinos aprūpinimo).
- ✓ personalinės bei finansinės priežiūros organizacijos (bankai, policija);
- ✓ kultūros išsaugojimo (muziejai, teatrai).
- ✓ ryšių (paštas, TV ir t.t.).
- ✓ pramogų, poilsio organizacijos (Scott, 1992).

Pagal dydį organizacijos gali būti sudarytos iš kelių žmonių, bet gali būti ir daugiataūkstantinės, išsibarsčiusios po visą pasaulį struktūros. Paprastai šios organizacijos būna didelis ir labai sudėtingas „organizmas“. Norit lengviau įsivaizduoti organizacijose vykstančius procesus vertėtų išnagrinėti supaprastintą modelį. Pateikiamas patobulintas Leavitt'o organizacijos modelis (Scott, 1992).

I pav. Organizacijos modelis. (Leavitt Diamond. Adaptuotas Scott W.R. 1992)

Kaip buvo anksčiau minėta, organizacijos gali būti įvairaus pobūdžio. Jos gali būti skirstomos į **pelno siekiančias** ir į **nepelno siekiančias** organizacijas (Daft, 2004). Esminis jų skirtumas tas, kad vieni vadovai, valdantys šias organizacijas, siekia uždirbti kuo didesnę pelną, o kiti – savo organizacijos veikla siekia daryti poveikį socialinėje erdvėje. Šio darbo tikslais bus analizuojama tik nepelno siekiančios organizacijos.

Vadovai, vadovaujantys nepelno siekiančioms organizacijoms, susiduria su nemažai sunkumų ir iššūkių. Viena pagrindinių problemų – finansai. Dažniausiai šios organizacijos yra finansiškai priklausomos, nes lėšas gauna iš valstybinių struktūrų, dotacijų, subsidijų bei surinktų aukų. Pastovių finansinių išteklių, užtikrinančių organizacijos tęstinumą, nebuvimas riboja organizacijos veiklą. Organizacijos valdymo aparatas natūraliai linkęs plėstis, todėl nepelno siekiančios organizacijos turi ypač kontroliuoti išlaidas skirtas valdymui.

Kita problema – šių organizacijų galutinį, apibrėžtą rezultatą paprastai sunku pamatuoti (organizacijos nesiekia pelno), todėl iškyla klausimas, kas sudaro organizacijos veiklos efektyvumą. Yra pakankamai lengva pamatuoti piniginę išraišką, vykdymo terminus ir t.t., tačiau kaip išmatuoti geresnę socialinę aplinką, pagerėjusią bendruomenės sveikatą ar padidėjusį patriotiškumą.

Trečias iššūkis – nepelno siekiančių organizacijų valdytojai turi užtikrinti ne tik bendravimą (reklamą) su savo klientais (gaunančiais paslaugą), bet ir rėmėjais (bei savanoriais), aprūpinančiais organizaciją finansiniais bei fiziniais ištekliais. Taigi, nepelno siekianti organizacija, siekdama gauti kuo didesnę finansinę paramą, gali pradėti naudoti morališkai nepriimtinas priemones (spaudimą, apgaulinėjimą ir pan.), todėl šios organizacijos gali pradėti konkuruoti ir tarpusavyje dėl didesnių finansinių įplaukų, kas gali sukelti net įvairaus dydžio konfliktus tarp organizacijų, o tai prieštarautų šių organizacijų ideologijai.

Šias problemas lengvai spendžia šiuolaikinės technologijos. Jų pagalba galima skleisti norimą informaciją. Tai vadinama žiniasklaida. Šio termino sąvoka yra plati, tačiau pagrindinės sudedamosios yra televizija, radijas, spauda ir filmai (Herman, McChesney, 1997). Kai kurie autoriai prie žiniasklaidos priskiria taip pat ir interneto teikiamas galimybes. Reklaminės informacijos sklaidos požiūriu prie jau anksčiau minėtų priemonių galime pridėti mobiliuosius bei stacionarius telefonus, įvairias paskaitas, koncertus ir t.t. Tačiau pagrindinė ir efektyviausia reklaminės informacijos skleidėja yra televizija, radijas bei spauda.

Grįžtant prie organizacijų, jų struktūra turi būti sukurta taip, kad atitiktų bendrus reikalavimus kurie taikomi ne tik pelno siekiančioms organizacijom, bet ir nepelno siekiančioms organizacijom.

Reikalavimai yra tokie:

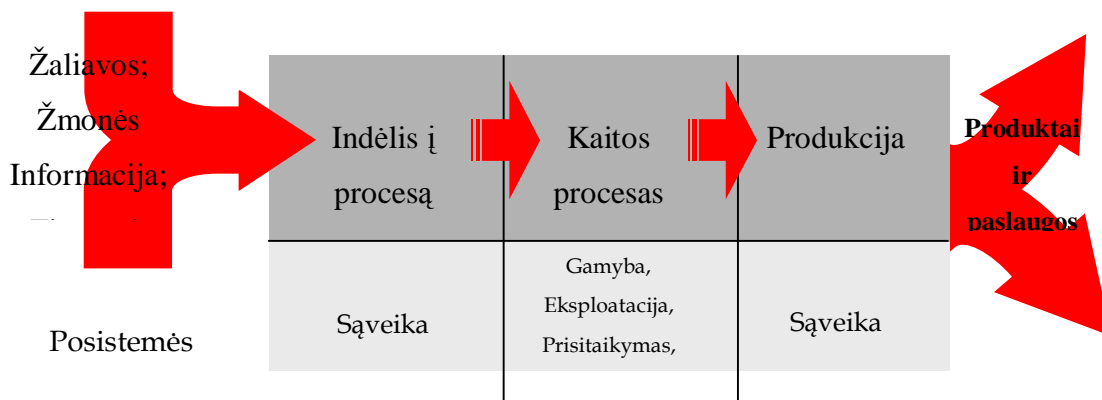
- ✓ Apjungti visus išteklius, kad pasiekti norimą tikslą ir produktą.
- ✓ Efektyviai gaminti daiktus ar paslaugas.
- ✓ Nuolatos diegti naujoves.
- ✓ Įdiegti efektyvų valdymo ir kontrolės mechanizmą.
- ✓ Prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos.
- ✓ Sukurti vertybes savininkams, paslaugos naudotojams ir darbuotojams.
- ✓ Kovoti su iškylančiais konfliktais tiek organizacijos viduje, tiek iš išorės (Daft, 2004).

Vienas iš reikšmingiausių mokslo vystymosi krypčių apie organizacijas yra jų skirstymas į uždaras ir atviras sistemas (Daft, 2004).

Uždaros sistemos nepriklauso nuo jas supančios aplinkos, veikia autonomiškai atsiribojusios nuo jas supančio pasaulio. Jų valdymas yra gana paprastas. Pagrindinė tokios sistemos valdymo užduotis – jos efektyvumas.

Atviros sistemos yra labiau realistinės. Jos intensyviai sąveikauja su aplinka, naudoja resursus iš aplinkos ir grąžina į ją produktus. Jos negali užsidaryti savyje, nes privalo nuolatos taikytis prie besikeičiančios ir labai sudėtingos aplinkos.

Todėl atviros sistemos yra labai sudėtingas mechanizmas. Vidinis jų valdymo aparatas paprastai sudaro tik pakankamai mažą dalį visos organizacijos. Sistema turi sugebėti gauti reikalingus išteklius, suprasti ir teisingai veikti besikeičiančios aplinkos akivaizdoje, kontroliuoti pagamintą produktą (paslaugą) bei valdyti ir koordinuoti vidinius (sistemos) veiksmus nežinomybės ir išorinės aplinkos įtakos akivaizdoje (Daft, 2004). Šis procesas schematiškai pavaizduotas 2 pav.

II pav. Atvira sistema ir jos posistemės. (plag. Daft R. L. 2004 psl. 36)

Šiame paveiksle pavaizduoti pagrindiniai atviros sistemos elementai:

Indėlis – t.y. žmogiškoji darbo jėga, žaliava gamybai, reikalinga informacija ir, be abejo, finansiniai ištekliai.

Kaitos procesas – pakeičia indėlį į naudingą produktą, kurį galima grąžinti atgal į aplinką.

Produkcija – sąveikaujant su aplinka grąžinama į ją produktai ir/ar paslaugos.

Organizacijų valdymo principai

Organizacijos (tiek pelno siekiančios tiek nepelno) valdymas yra apibrėžtas tam tikrais procesais. Norint sėkmingai vystyti veiklą būtina atlikti organizacijos strateginį planavimą. „Strateginis planavimas yra procesas, kuriuo nustatoma, ko organizacija sieks ir koku būdu ji to sieks“ (Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms, 1998, 35 psl.).

Vykdamt strateginį planavimo procesą turi būti atlikti šie etapai:

1. Konceptijos sukūrimas (vizija, misija).
2. Tikslų nustatymas (iš misijos).
3. Strategijos nustatymas (būdas kaip bus pasiekti tikslai).
4. Užsibrėžto plano įgyvendinimas.
5. Darbų įvertinimas, situacijos ištyrimas, plano tobulinimas (Thomson, Strickland, 2002).

Šie etapai nėra vienetinis procesas, Norint sėkmingai vystyti organizaciją, būtina šiuos etapus nuolat peržiūrėti ir keisti atsižvelgiant į kintančią aplinką.

Yra dar ir kitoks strategijos formavimo modelis – strategija kaip organizacijos veiklos sistema (Juozaitis, Vilimienė, 2000). Čia nėra griežtai atskirtas nuo jo įgyvendinimo, tačiau aukščiau minėti principai turi būti išlaikomi.

Švietimo vadybos terminai yra atėję iš bendrojo vadybos mokslo, todėl pateikiami pagrindiniai terminai.

Lyderis – tai grupės narys, kuriam kiti grupės nariai suteikia teisę priimti sprendimus. Tačiau lyderiavimas labiau siejamas su neformaliomis grupėmis. (Jacikevičius, 1995)

Vadovas – žmogus, atsakingas už iškeltus organizacijos tikslus, o pagrindinė jo pareiga – valdyti organizaciją (Želvys, 2001). Vadovas-pedagogas vaikų organizacijose turėtų būti suprantamas panašiai. Jis tai pat atsakingas už organizacijos (grupės) veiklą, tačiau jo bendravimas su pavaldiniais (nariais) turi labai skirtis nuo kitų organizacijų tipų.

Vadovavimas – tai procesas telkiantis žmones ir resursus į vieną visumą, siekiant užsibrėžtų tikslų.

Vizija – tai apibrėžimas, nusakantis organizacijos galutinį siekį, kuo ji turi tapti ateityje.

Misija – atsako į klausimus „Dėl ko mes egzistuojame?“, „Kaip mes tai darome?“ ir pan. (Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms, 1998).

Strateginiai tikslai – nusako, kodėl organizacija skiria dėmesį tam tikroms veiklos kryptims.

1.2.2. Vaikų organizacijų psichologiniai, socialiniai, kultūrologiniai valdymo pagrindai

Vaikų ir jaunimo organizacijų istoriją Lietuvoje galime suskirstyti į tris laikotarpius:

✓ **Pasipriešinimo ir laisvės siekių:**

Šio etapo pradžia laikoma T. Kosciuškos sukilimas (1794 m.). 1797 m. užfiksuota pirmoji Lietuvos pogrindžio organizacija – Ciecierskių sąmokslas. 1821 m. Simonas Konarskis įkūrė pasipriešinimo organizaciją, kurioje dalyvavo ir moksleiviai (Kvieskienė, 2000).

✓ **Tautinio atgimimo** (Kvieskienė, 2000):

Pirmieji būreliai gyvuodavo neilgai, dažniausiai kol juose būdavo entuziastai. Pirmieji būreliai buvo organizuojami masonų organizacijos pagrindu.

Panaikinus baudžiavą suaktyvėjo kaimo žmonės.

✓ **Ideologinis grupavimasis** (Kvieskienė, 2000):

Šis laikotarpis prasidėjo apie 1910 m. Jo pradžioje susikūrė tokios organizacijos kaip „Aušrinė“ – liberalai, „Ateitis“ – katalikai, „Jaunoji Lietuva“ - tautininkai.

Istorija rodo, kad Lietuvos jaunimas visada buvo aktyvus. Ne išimtis ir dabartinis jaunimas. Yra pakankamai didelė dalis dalyvaujanti organizuotoje veikloje. Tačiau didžioji dalis jaunimo vis dėlto nėra užimta. Pažiūrėję į pateiktus skaitlingiausių vaikų organizacijų turimų narių skaičius, pamatysime, kad jos sudaro labai nedidelę dalį (apie 4%) visų potencialių dalyvių.

Nedalyvaudami veikloje, jauni žmonės praranda tokius įgūdžius kaip tradicijos, pakantumas, pliuralizmas ir t.t., reikalingus gyvenant pilnavertį gyvenimą bendruomenėje. Per įdomius užsiėmimus organizacijos, gali perduoti vaikams ir taip svarbią tautinę ideologiją. Taip vaikas gauna vientisą socialinį-vertybinį modelį bei mato, kaip šiuo modeliu naudojasi aplinkiniai (Kvieskienė, 2000).

Dalyvaujantys organizacijose vaikai įgyja šiuos gebėjimus :

- ✓ Lengviau perima idealus ir vertybes.
- ✓ Lengviau įsisavina elgesio modelius.
- ✓ Išmoksta dirbti grupėje ir gerbti kito nuomonę.
- ✓ Gerbdami savo vadovus, išmoksta gerbti vyresnius, pačią organizaciją, valstybę (įstatymus) bei puoselėti savigarbą (Kvieskienė, 2000).

Vadovavimo vaikų organizacijoms samprata, psichologiniai, socialiniai ir kultūrologiniai pagrindai

Kaip jau minėta vaikų organizacijos tikslas sudominti vaiką. Šį pagrindinį uždavinį ugdytojas (grupės/organizacijos vadovas) gali pasiekti tik gerai pažindamas savo auklėtinius (narius), be to privalo gerai suvokti savo atsakomybę bei skirti labai daug laiko ir jėgų savo ugdytiniams (Dapkienė, 1993). Popamokinė vaiko veikla privalo būti ugdomoji (Bitinas, 1986).

Egzistuoja nuomonė, kad vaikų organizacijoms nereikia vadovauti, o visą veiklos organizavimo eigą reikia atiduoti patiems vaikams. Tačiau sukaupta patirtis rodo, kad vaikų ugdymas yra būtinas, ir savivalda turi turėti savo ribas (Šerkšnas, 1939).

Kaip Jakavičius ir Juška (1996) pastebėjo, „žmogaus ugdymas – be galo sudėtingas dalykas. Žmogus gali išaugti stiprus ir piktas, gali išaugti geras ir silpnas, o reikia, kad jaunas žmogus užaugtų geras ir stiprus. Savaime tokiam tapti neįmanoma. Todėl reikia mokytojo, protingo, doro žmogaus paramos, pastangų, nukreipiančiojo, skatinančio žodžio“ (Jakavičius, Juška, 1996, p.300).

Vaikų organizacijoje labai svarbu, kad vadovas-pedagogas skatintų vaikų savivaldą. Aktyviai dalyvaudami organizacijos veikloje, vaikai įgauna įvairios gyvenimiškos patirties. Todėl kryptingas pedagoginis vadovavimas rengiant organizacijos modelį, programas, dalijantis darbais, rengiant ataskaitas, vaikams yra būtinas. Vadovas, bendraudamas su organizacijos nariais, privalo užmegzti draugiškus santykius, įgyti vaikų pasitikėjimą ir skatinti jų aktyvumą bendraujant (Stoll, Fink, 1996).

Psichologiniai vadovavimo pagrindai.

Vadovavimas vaikų organizacijoms remiasi tais pačiais principais kaip ir kitų

organizacijų valdymas – vadovaujamosi suvokimo psichologija. T.y., kiekvienas žmogus turi savo jausmus, troškimus, lūkesčius, savo požiūrį į save ir į kitus. Vadovas, vadovaujantis bet kokio dydžio grupei, iš esmės primeta nariams savo nuomonę. Taip tvirtinant paneigiamas laisvės principas, kuris yra pagrindas demokratinėje visuomenėje. Tačiau į tai reikia žvelgti kitu kampu. Iš esmės laisvas žmogus demokratinėje visuomenėje turi **laisvę pasirinkti**, o ne daryti kas jam šauna į galvą.

Vaikas, išugdytas laisvos saviraiškos aplinkoje, gali lengviau reikšti savo nuomonę bei ją pagrįsti, nei tas kuris buvo griežtai kontroliuojamas (Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996). Todėl organizacijos rūpestis užtikrinti, kad vaikas joje jaustųsi gerbiamas, mylimas, psichologiškai saugus, galėtų vertinti ne tik kitus, bet ir save. Tik tokioje terpėje vaikui atsiranda poreikis mąstyti, mylėti ir kurti, bei pilnavertiškai bendrauti su kitais. (Lepeškienė, 1996).

Neatskiriama žmogaus ugdymo dalis yra emocijos bei atminties lavinimas. Vaikas turi išmokti reikšti savo argumentuotą nuomonę bei sugebėti priimti kitų argumentus. Jaunas žmogus bendraudamas su suaugusiais ir vaikais keičiasi patirtimi, pažiūromis, emocijomis. Tai moko gerbti vieni kitus, išreikšti save, plėtoti savo gebėjimus, tobulėti dvasiškai ir fiziškai. Sąveikaudamas su aplinka žmogaus nuolat keičiasi per visą jo aktyvų gyvenimo laikotarpį.

Vyrauja nuomonė, kad orientuojantis į demokratinį ugdymo modelį, pedagogai ir vaikai bendravime privalo turėti vienodas teises, t.y., ryšys turi būti abipusis, o dalyviai lygiaverčiai (Savickytė, 1996).

Kaip minėta anksčiau, vaikai nuo 7 iki 14 metų ieško autoriteto, o sutikę tokį žmogų juo labai tiki. Šiame laikotarpyje jiems reikia vadovo (suaugusio), kuris juos aktyviai vestų, gerbtų juos ir save bei jų interesus (Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996).

Vadovai, turintys žinių, profesionalūs, kompetentingi bei siekiantys tobulėti, yra gerbiami vaikų. Jie turi sugebėti pripažinti savo klaidas, nemeluoti, nebijoti pripažinti savo žinių stokos. Tik tokie vadovai-pedagogai pripažįstami vaikų autoritetais.

Psichologiniu požiūriu vaikų organizacijoje (t.p. ir sukarintoje) turi būti užtikrinta, kad vaikas būtų gerbiamas, psichologiškai jaustųsi saugus, galėtų laisvai bendrauti bei turėtų tikrą organizacijos (grupės) vadovą. Šie kriterijai aktualūs ir sukarintoms vaikų organizacijoms.

Socialiniai vadovavimo pagrindai.

Tik gimęs vaikas tampa socialiniu individu ir tik sąveikaudamas su aplinka individas tampa pilnavertis tos socialinės aplinkos narys. *Socialinių procesų varomoji jėga* – vaiko vidiniai siekiai veikiami išorinės aplinkos (bendravimas, bendradarbiavimas su suaugusiais bei vaikais) (Juodaitytė, 2002).

Juodaitytė (2002) teigia, kad socializacijos sampratų suvokimas vadovams-pedagogams padeda suprasti ir įveikti įsisenėjusius stereotipus. Taip vadovas gali labiau suvokti vaiko siekius, pasiektus rezultatus, juos teisingai įvertinti ir nukreipti vaiką reikalinga socializacijos kryptimi. Pedagogas privalo skatinti vaiko vidinio pasaulio vystymąsi per įvairių socialinių situacijų modeliavimą bei jų sprendimo procesą. Tik turėdamas pakankamai patirties vaikas galės lengvai jaustis „atviruose“ visuomenės vandenyse.

Vadovas-pedagogas sukarintose vaikų organizacijose turi suderinti aukščiau minėtas skatinimo (vadovavimo) formas su griežtesne karine disciplina. Šioje situacijoje pirmenybę turi teikti bendradarbiavimui ir bendravimui.

Kultūrologiniai vadovavimo pagrindai

Kiekviena kultūra turi savo vaikų ugdymo modelius. Demokratinės visuomenės vaikų ugdymą grindžia žodžio, pasirinkimo laisvė, tolerancija. Pastaraisiais metais nuolat didėjant informacijos srautams tapo neįmanoma viską žinoti ar išmokti, todėl iškilo dar vienas reikalavimas žmogui – tai sugebėti mokytis visą gyvenimą.

Demokratinėje visuomenėje bet kuri žmonių grupė yra tos visuomenės kultūros dalis, nes kultūra bendrai formuojama iš tos visuomenės taisyklių, įpročių, vertybių. Todėl vaikas, kurdamas taisykles ir jų laikydamasis, dalyvaudamas šiame procese, auga kaip pilnateisis demokratiškos visuomenės narys. Nuolat sprenddami pasirinkimo galimybes vaikai išmoksta priimti jiems geresnius (teisingesnius) sprendimus sudėtingoje suaugusiųjų terpėje.

Demokratiniam ugdyme svarbu pabrėžti bendrumo bei savitumo (skirtingumo) privalumus. Vadovas privalo įskiepyti vaikams toleranciją kitos rasės, kultūros, lyties bei fizinės ar psichinės negalios žmonėms.

Stiprinant socializacijos įgūdžius svarbu neužmiršti vaiko individualumo. Laikantis taisyklės, kad kiekvienas vaikas (žmogus) yra unikalus, reikia skatinti jo unikalias savybes, bet nereikia lyginti konkretaus vaiko gabumų su kitais vaikais.

Žaidimų svarba vaikų organizacijose

Dar prieš mūsų erą filosofai nagrinėjo vaikų ir suaugusiųjų žaidimus. Šiandien žaidimas suprantamas, kaip veikla teikianti malonumą, nereikalaujanti didelių pastangų ar rezultatų siekimo (Grinevičienė, 2002). Autorės teigimu, žaidimų reikšmė vaikui neabejotina – žaidimai tobulina kalbos įgūdžius, orientaciją, protinius sugebėjimus, moko bendrauti, ugdo vaikų iniciatyvą, savarankiškumą, padeda suvokti jį supantį pasaulį bei tobulinti darbinius įgūdžius. Todėl galima teigti, kad žaidimas skatina ne tik vaiko vystymąsi, bet ugdo ir jo socializacijos įgūdžius.

Vaikas renkasi jam patinkančius personažus pagal savo charakterį, moralines bei socialines nuostatas. Tapęs organizacijos nariu, jis stengiasi save išbandyti įvairiuose socialiniuose vaidmenyse. Taip žaidimas įtakoja jo socializaciją, o tai lengviausiai atsiskleidžia vaikų visuomeninių organizacijų veikloje (Frišman, 2001). Parenkant žaidimines situacijas, reikia pirmumą skirti vaiko pasirinktoms temoms. Vaikui laisvai pasirinkus jam patinkamą sritį, jis geriausiai gali atskleisti savo sugebėjimus. Organizacinio pobūdžio žaidimai turėtų dominuoti vaikų organizacijų veikloje, kas aktyviai vyksta sukarintose vaikų organizacijose. Šiose organizacijose vaikai yra skiriami į vadovaujančias pareigas, leidžiant jiems aktyviai organizuoti įvairias pratybas, užsėmimus bei atsakyti už jų įgyvendinimą, taip yra ugdomas visapusiškai aktyvus visuomenės narys. Jis lengvai gali suvokti vado-pavaldinio santykius, atsakomybę už bendro tikslo pasiekimą, savo vietą komandoje ir pan.

Vaikų visuomeninių organizacijų pagrindiniai vaikų skatinimo motyvai turi būti „aš sugebėsi“, „aš ugdausi“, „man pavyks“ (Frišman, 2001).

Atlikus literatūros analizę bei atsižvelgiant į kylančias ateities grėsmes, galima suformuluoti pagrindinius vaikų organizacijai keliamus tikslus. Jie turėtų būti šie:

- ✓ Ugdyti pilietiškumą, pagarbą savo valstybei.
- ✓ Puoselėti tautos etninę kultūrą.
- ✓ Puoselėti šeimos (5 ir daugiau asmenys) vertybės.
- ✓ Pritraukti į organizacijas kuo didesnę Lietuvos piliečių ir imigrantų vaikų ratą.
- ✓ Organizacijos turi tenkinti jauno žmogaus poreikius.

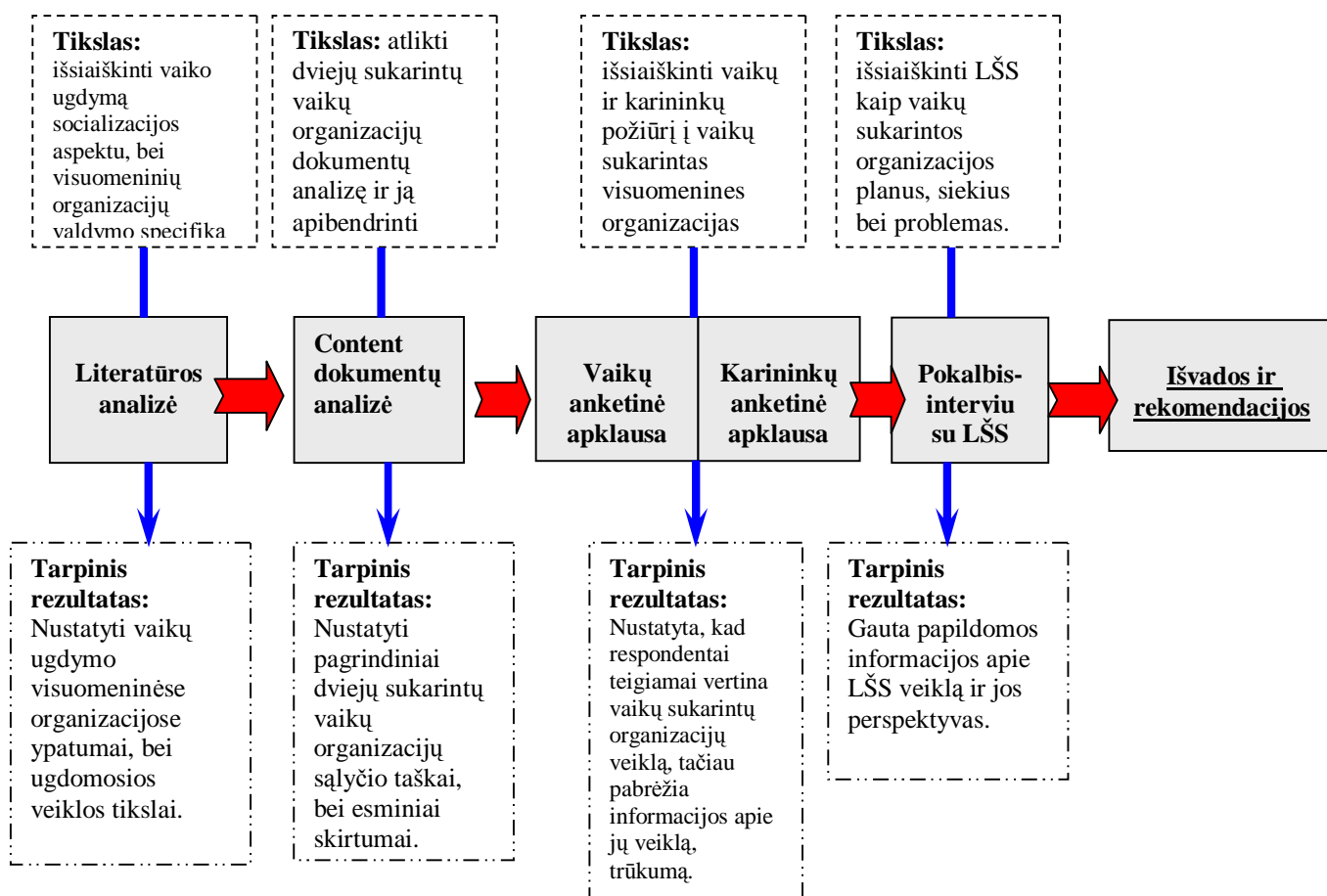
2. VAIKŲ VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ (SUKARINTŲ) VEIKLOS SITUACIJOS EMPIRINIS TYRIMAS

2.1 Bendrasis tyrimo dizainas ir metodologija

Tyrimas buvo atliekamas vadovaujantis trianguliacijos principu, derinant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. Tyrimo dizainas susideda iš penkių etapų:

1. Literatūros analizė.
2. Content analizė.
3. Moksleivių bei karininkų nuomonių tyrimas.
4. Pokalbis-interviu.
5. Išvadų formulavimas ir rekomendacijų pateikimas.

Kiekvieno etapo tikslai ir tarpiniai rezultatai pateikti III paveiksle.

III pav. Bendrasis tyrimo dizainas

2.1.1. Lyginamoji dokumentų analizė

Lyginamosios analizės *objektas* yra dvi sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos: Lietuvos Šaulių Sąjunga (LŠS) ir Karališkieji Kanados armijos kariūnai (KKAK). Šios analizės *tikslas* – išnagrinėti ir palyginti dviejų analogiškų sukarintų vaikų ir jaunimo organizacijų veiklos tikslus ir priemones, kuriomis jų siekiama, o taip pat ir sąlygas bei aplinką, kurioje organizacijos veikia. Analizei atlikti buvo naudotasi LŠS veiklą reglamentuojančiais dokumentais (galiojančiais teisės aktais – Statutu, LŠS įstatymu, ir kt.) ir oficialiame internetiniame puslapyje pateikta informacija bei atitinkamais KKAK veiklą reglamentuojančiais ir reprezentuojančiais dokumentais. Dokumentai buvo analizuojami ir lyginami keliais pagrindiniais aspektais: organizacijos tikslai ir veiklos sfera, ugdymo proceso vaidmuo ir svarba organizacijos veikloje, organizacijos struktūra ir simbolika bei skiriamas dėmesys nariams ir rėmėjams.

2.1.2. Moksleivių nuomonės tyrimas

Šiuo moksleivių tyrimu siekiama pažiūrėti į LŠS veiklos efektyvumo problemą iš tikslinės grupės – t.y. moksleivių – pusės. Tikslinės grupės požiūrių analizė gali pasitarnauti identifikuojant tiek LŠS veiklos problemas, tiek ir naujas galimybes efektyvesnei naujų narių paieškai. Anketinės moksleivių apklausos *tikslas* buvo nustatyti moksleivių dalyvavimo užklasinėje veikloje mastus bei tai, kiek jiems yra žinomos dalyvavimo užklasinėje veikloje galimybės apskritai ir Lietuvos Šaulių Sąjungoje konkrečiai. T.y. buvo siekiama išsiaiškinti ar yra prielaidos teigti, kad daugumai moksleivių paprasčiausiai trūksta informacijos apie LŠS ir jos veiklą.

Konkretūs moksleivių nuomonės tyrimo *uždaviniai* buvo: sužinoti ar moksleiviai apskritai yra girdėję apie LŠS; išsiaiškinti pagrindinius informacijos šaltinius, iš kurių moksleiviai sužino apie LŠS ir jos veiklą, ir ar jiems pakanka turimos informacijos, ar galbūt jie norėtų tos informacijos gauti daugiau. Ne mažiau svarbu buvo sužinoti, ar moksleivių dalyvavimą užklasinėje veikloje skatina juos supanti aplinka – pedagogai ir šeima; ką moksleiviai žino apie užklasinės veiklos galimybes bei kokia jų dalis dalyvauja užklasinėje veikloje apskritai ir LŠS konkrečiai. Ir kokios yra to apsisprendimo dalyvauti/nedalyvauti LŠS veikloje priežastys? Taip pat norėta sužinoti ar moksleivius domina karinė tematika.

Tyrimo imties sudarymo pagrindimas ir skaičiavimas

Žinoma, reprezentatyvi moksleivių apklausa visos Lietuvos mastu būtų optimalus būdas

siekiant nustatyti ar moksleiviai žino, ir jei žino, tai kiek, ką ir koku būdu jie sužinojo apie LŠS ir jos veiklą. Tačiau toks tyrimas savo mastu viršytų magistrinio darbo tyrimo apimčiai keliamus reikalavimus ir, be abejojimo, pareikalautų nemažų laiko ir finansų sąnaudų. Todėl, esant ribotai laiko ir darbo apimčiai, buvo atlikta tik Kauno miesto moksleivių apklausa.

Kaunas tyrimui buvo pasirinktas neatsitiktinai, nes centrinė LŠS būstinė pagal tradiciją yra būtent Kaune. Taigi, išėities tašku, pasirenkant Kauną moksleivių apklausai, buvo prielaida, kad būtent Kauno miesto moksleivių tarpe LŠS veikla turėtų būti plačiausiai ir geriausiai žinoma. Tačiau net ir apribojus geografinę tyrimo erdvę, tyrimo imties sudarymo problema išliko – Kaune yra daugiau nei 50 mokyklų, kuriose mokosi virš 26 tūkst. 6–12 klasių moksleivių, į kuriuos ir yra orientuota LŠS veikla. Todėl tiriamąją populiaciją teko dar kartą apriboti. Šiuo kriterijumi tapo moksleivių amžius.

Pirminiame tyrimo planavimo etape buvo numatyta, kad tyrime dalyvaus 6 ir 10 klasių moksleiviai. Šios amžiaus grupės buvo parinktos atsižvelgiant į tai, kad LŠS veikloje gali dalyvauti vaikai nuo 12 iki 18 metų. Tokiu būdu 6 klasės moksleiviai atitiktų jauniausią, o 10 klasės moksleiviai – vyresnę tiriamos tikslinės grupės populiaciją. Tačiau atlikus anketos testavimą paaiškėjo, kad 6 klasės moksleiviams yra per daug sudėtinga savarankiškai užpildyti parengtą anketą. Tačiau net ir pakoregavus anketą – atsisakius kai kurių klausimų ar supaprastinus jų formuluotę – situacija beveik nepakito. Atlikus anketos testavimą su 7 klasės moksleiviais buvo susidurta su panašiomis problemomis. Todėl siekiant išvengti didelio tyrimui netinkamų gražintų anketų skaičiaus buvo nuspręsta atlikti tyrimą su 8 ir 10 klasių moksleiviais.

Tyrime dalyvavusių moksleivių *atranka buvo grupinė (klasterinė)*, t.y. tyrimui buvo atrenkami ne atskiri moksleiviai, o klasės. Pirmiausia buvo sudarytas Kauno miesto mokyklų sąrašas, iš kurio atsitiktinai buvo atrinktos septynios mokyklos – 6 vidurinės mokyklos¹ ir 1 gimnazija². Į mokyklų sąrašą nebuvo įtrauktos:

- ✓ trys jaunimo mokyklos (iš 3), nes daugumoje jų tėra po vieną 8 ir vieną 10 klasę.
- ✓ keturios pagrindinės mokyklos (iš 4), nes tik viena iš jų turi 10-as klases.
- ✓ trys gimnazijos (iš 9), nes jos neturi 8 klasių.
- ✓ dvi vidurinės mokyklos (iš 41), nes jos turi tik po vieną 8 arba vieną 10 klasę.

Kiekvienoje iš septynių atrinktų mokyklų atsitiktiniu būdu buvo parinkta viena 8 ir viena 10 klasė.

---

¹ Sargėnų, Milikonių, Vyturio, Kovo 11-osios, Ažuolo ir Urbšio vidurinės mokyklos.

² Maironio gimnazija.

Iš viso tyrime dalyvavo 315 moksleivių, iš jų: 163 buvo aštuntos klasės, 152 – dešimtos klasės moksleiviai (atitinkamai maksimalus moksleivių skaičius klasėse yra 181 ir 174). 18 aštuntų klasių ir 22 dešimtų klasių moksleiviai tyrimo metu dėl vienu ar kitu priežasčių nedalyvavo pamokose. Iš 163 aštuntos klasės moksleivių anketų tinkamomis pripažintos 146 anketos, o 17 buvo sugadintų. Iš 152 dešimtos klasės moksleivių anketų tinkamomis buvo pripažintos 141 anketa, 11 buvo sugadintų.

Skaičiuojant imties tūrį, buvo atsižvelgta į minimalius duomenų patikimumo kriterijus. T.y. imčiai buvo taikyti 68% duomenų patikimumo ir 5% paklaidos reikalavimai.

Imties tūris buvo paskaičiuotas pagal formulę (Kardelis, 2002):

$$n = \frac{z^2 * S^2}{\Delta^2 + z^2 * S^2}$$

kur $\Delta = 0.05$ (leistinas 5% netikslumas)
 $S = 0.5$ (maksimalus imties vidutinis kvadratinis nuokrypis)
 $z = 1$ (koeficiento reikšmė esant 68% patikimumui)
 N – visos populiacijos tūris

Kadangi 8 ir 10 klasėje besimokančių moksleivių skaičius skiriasi labai nedaug, tai abiem atvejais imties tūris yra vienodas.

$$n_8 = 151 \text{ (aštuntos klasės moksleivių skaičius Kaune } N_8 = 4965)$$

$$n_{10} = 151 \text{ (dešimtos klasės moksleivių skaičius Kaune } N_{10} = 5077)$$

Tačiau norint sudaryti moksleivių imtį klasteriniu būdu reikėjo dar paskaičiuoti ir kiek klasių reikia atrinkti, kad susidarytų reikiamas imties tūris. Tai buvo padaryta įvertinant vidutinį moksleivių skaičių 8 ir 10 klasėje. Šie skaičiai atitinkamai yra 27 ir 26 moksleiviai. Padalinus reikiamą imties dydį iš šių vidurkių paaiškėjo, kad reikia apklausti šešias 8 ir šešias 10 klases. Tačiau remiantis prielaida, kad dalis moksleivių tyrimo metu gali nedalyvauti pamokose arba atsisakyti pildyti anketas, buvo nuspręsta apklausti po septynias klases.

Nepaisant to, kad imties tūris buvo paskaičiuotas taikant 68% duomenų patikimumo ir 5% paklaidos kriterijus, galimybė ekstrapoliuoti duomenis Kauno mastu yra ribota. Moksleivių atranka nebuvo visiškai atsitiktinė, nes tyrimui buvo atrenkamos klasės, o ne moksleiviai, ir ne visi atrinkti moksleiviai dalyvavo tyrime (apklausos dieną sirgo, buvo išvykę ir pan.). Klasteriniu būdu atrinktų moksleivių rezultatai yra labiau priklausomi nei atsitiktinės atrankos atveju: tikėtina, kad tos pačios klasės moksleivių atsakymai gali būti vienodesni nei visiškai atsitiktinai parinktų respondentų. Atkreiptinas dėmesys, kad skaičiuojant statistikas į tai nebuvo atsižvelgta ir tyrime dalyvavusių moksleivių svoriai nebuvo taikomi.

Tyrimo eiga

Moksleivių tyrimas buvo vykdomas 2006 metų vasario–kovo mėnesiais. Anketa buvo administruojama mokyklose, susitarus su jų vadovais. Nuvažiavus į kiekvieną atrinktą mokyklą tiriamos klasės mokytojas ir moksleiviai buvo supažindinami su tyrimo tikslais ir eiga, moksleiviams buvo trumpai paaiškinami anketos pildymo principai (ką reikia prie klausimų pateiktos nuorodos, kaip jomis naudotis ir pan.). Laikas, skirtas atsakyti į anketos klausimus, nebuvo ribojamas.

Tyrimo instrumentarijus

Moksleivių anketą sudarė 18 klausimų, kurių dauguma yra pilnai uždari ir keli – pusiau uždari, paliekant respondentams galimybę parašyti savo atsakymo variantą tuo atveju, jei pateikti atsakymo variantai yra nepriimtini (moksleivių anketos pavyzdys pateikiamas prieduose, 1 priedas). Anketos klausimai yra suskirstyti į kelis pagrindinius blokus – visiems respondentams bendri klausimai (K1 ir K9-17); klausimai, žinantiems apie LŠS (K2-4); žinantiems, bet nedalyvaujantiems LŠS veikloje (K5); anksčiau dalyvavusiems LŠS veikloje (K6-8). Standartiškai buvo prašoma pasirinkti tik po vieną atsakymą į klausimą, išskyrus keletą klausimų, atsakymai į kuriuos galėjo būti sudėtiniai, t.y. respondentas galėjo pasirinkti kelis atsakymo variantus. Pastaruoju atveju prie klausimo visada buvo nurodyta apie tokio pasirinkimo galimybę. Surinkus užpildytas anketas visi duomenys buvo koduojami ir perkeliama į kompiuterinę duomenų bazę.

Statistinių duomenų tvarkymo metodų pagrindimas

Duomenų analizei buvo panaudotas statistinis SPSS paketas, o grafiniam nuomonių pasiskirstymo tendencijų ir duomenų atvaizdavimui pasitelkta Microsoft Excel programa.

Skaičiavimuose pasirinktas klaidos lygis – 5%, rodantis, kad galimybė, jog skaičiavimai neteisingi yra penki atvejai iš šimto (ryšį tarp davinių rodantys koeficientai lyginami su 0,05). Surinktų duomenų analizė remiasi aprašomąja statistika, o ryšio tarp duomenų nustatymui buvo skaičiuojamas χ^2 (χ^2) koeficientas. Kai kurios statistikos paskaičiuotos atskiroms respondentų grupėms.

Skaičiuojant pateiktas statistikas nebuvo taikomi jokie trūkstamos informacijos pakeitimo metodai. Kadangi nebuvo klausimo, į kurį būtų neatsakę 10% ir daugiau respondentų, tai skaičiuojant statistikas į neatsakinėjimą nebuvo kreipiamas dėmesys: statistikos buvo skaičiuojamos tik atsižvelgiant į atsakiusius respondentus, o informacija apie neatsakiusius

dažnių lentelėse iš viso nepateikiama.

2.1.3. Karininkų nuomonės tyrimas

Šiuo kariškių tyrimu siekiama pažiūrėti į LŠS veiklos efektyvumo problemas iš kariškių, t.y. žmonių, tiesiogiai dalyvaujančių LŠS veikloje, pozicijų. Kariškių nuomonių analizė gali pasitarnauti tiek komunikacijos tarp kariškių – LŠS – visuomenės (mokyklos) problemų identifikacijai, tiek ir pačių kariškių informuotumo apie LŠS įvertinimui.

Pagrindinis kariškių nuomonės *tyrimo tikslas* buvo sužinoti koks yra kariškių požiūris į kariuomenės ir LŠS vaidmenį vaikų ugdymo procese. Ne mažiau svarbus tikslas – išsiaiškinti, kiek patys kariškiai yra susipažinę su LŠS, kaip sukarintos visuomeninės organizacijos, veikla ir kaip jie vertina tokios organizacijos reikalingumą bei savo vaidmenį joje. T.y. buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra prielaidos teigti, kad patys kariškiai nėra suinteresuoti sukarintų jaunimo organizacijų veikla ir kad jų požiūris į LŠS veiklą yra neadekvatus tikriesiems organizacijos siekiams.

Konkretūs kariškių nuomonės *tyrimo uždaviniai* buvo sužinoti, ar vyksta kokia nors sąveika tarp kariuomenės – LŠS - mokyklos ir jei vyksta – tai kieno iniciatyva? Ar ši sąveika kariškių nuomone yra tikslinga ar ne, ir kodėl? Kiek šią sąveiką inicijuoja kariškiai, mokykla ir LŠS? LŠS yra sukarinta visuomeninė organizacija, tačiau kiek patys kariškiai žino apie šią organizaciją, jos sampratą, veiklos kryptis ir tikslus? Ar kariškiams pakanka turimos informacijos ir koku būdu jie sužinojo apie šios organizacijos veiklą bei koku būdu, jų manymu, informacija apie LŠS turėtų pasiekti vaikus? Ar jie patys yra kalbėję su savo vaikais apie LŠS veiklą ir galimybes dalyvauti joje? Apklausa siekta išsiaiškinti ir tai, ar kariškiai žino apie jų dalinio bendradarbiavimą su LŠS ir priemones, kuriomis jų daliniai prisideda prie LŠS veiklos. Taip pat norėta nustatyti koks apskritai yra kariškių požiūris į sukarintų visuomeninių organizacijų reikalingumą ir kaip jie vertina LŠS bei jos veiklą.

Tyrimo imties sudarymo pagrindimas

Kadangi moksleivių apklausa buvo atliekama Kaune, tai ir kariškių apklausa taip pat buvo vykdoma Kaune. Tyrime dalyvavo 2 iš 4 Kaune dislokuotų karinių dalinių. Tyrime dalyvavusių kariškių atranka buvo ištisinė, t.y. buvo apklausiami visi tyrimo metu tarnyboje buvę kariškiai. Iš viso tyrime dalyvavo 45 respondentai. Tyrimo metu nebuvo apklausti tik tie karininkai, kurie tyrimo metu buvo komandiruotėse, sirgo ar atostogavo, o taip pat ir tie, kurie atsisakė dalyvauti tyrime.

Tyrimo eiga

Tyrimas buvo vykdomas 2006 m. vasario–kovo mėn. Naudotas tyrimo metodas – anketinė apklausa. Anketos buvo administruojamas dalinio teritorijoje prieš tai gavus dalinio vado leidimą. Sutinkantiems dalyvauti tyrime respondentams buvo išdalintos anketos, kurias paprašyta užpildyti ir gražinti tyrimo autoriui po savaitės. Dauguma respondentų pageidavo užpildytas anketas gražinti iš karto, dalis jas gražino po savaitės tyrimo autoriui dar kartą apsilankius dalinyje.

Tyrimo instrumentarijus

Kariškių anketa susideda iš 32 klausimų, dalis kurių yra visiškai uždaro tipo klausimai ir dalis – pusiau uždaro tipo (anketos pavyzdys pateikiamas prieduose, 2 priedas). Klausimai yra suskirstyti į kelis blokus. I blokas (K1-7) ir IV blokas (K25-32) – bendri visiems respondentams; II blokas (K8-20) – skirtas respondentams, žinantiems apie LŠS ir jos veiklą; III blokas (K21-24) – skirtas respondentams, žinantiems apie LŠS ir turintiems mokyklinio amžiaus vaikų. Visi blokai, išskyrus III, turi vidinius klausimus-filtrus, skirtus identifikuoti t.t. respondentų grupėms.

Standartiškai buvo prašoma pasirinkti tik po vieną atsakymą į klausimą, išskyrus keletą klausimų, atsakymai į kuriuos galėjo būti sudėtiniai, t.y. respondentas galėjo pasirinkti kelis atsakymo variantus. Pastaruoju atveju prie klausimo visada buvo nurodyta apie tokio pasirinkimo galimybę. Surinkus užpildytas anketas visi duomenys buvo koduojami ir perkeliama į kompiuterinę duomenų bazę.

Statistinių duomenų tvarkymo metodų pagrindimas

Tyrimo metu surinktų duomenų tvarkymas buvo vykdomas analogiškai moksleivių nuomonės tyrimo metu surinktiems duomenims (žr. 4.1.2. sk.), t.y. klaidų lygis skaičiavimuose yra 5%, o skirtumams tarp požymių nustatyti taikomas χ^2 kriterijus.

2.1.4. Giluminis interviu su LŠS vadu

Siekiant išsiaiškinti kaip LŠS veiklą ir jos efektyvumą vertina pats organizacijos vadovas, buvo atliktas kokybinis tyrimas – giluminis interviu su LŠS vadu. Pagal organizacijos statutą LŠS vadas yra skiriamas iš Lietuvos kariuomenėje tarnaujančių karininkų tarpo krašto apsaugos ministro teikimu, o Šaulių sąjungos suvažiavimas jį tvirtina. LŠS vado pozicija ir vertinimai administruojamos veiklos atžvilgiu tyrimui yra svarbūs ir reikšmingi, nes iš dalies nuo vado

pozicijos ir jo priimamų sprendimų priklauso šios nemažos, nepelno siekiančios organizacijos veikla ir jos efektyvumas.

Pagrindinis šio *interview tikslas* – išsiaiškinti, kokios yra pagrindinės problemos, su kuriomis šiandien susiduria LŠS, kokiems veiklos aspektams yra skiriamas didžiausias dėmesys bei kokios yra organizacijos perspektyvos ir numatomi jos plėtros planai.

Interview buvo atliktas 2006 m. kovo mėn. Pokalbis vyko dalinės struktūros interview (Silverman, 2002) forma, t.y. klausimai pokalbyje atliko tik gairių vaidmenį (*interview klausimų pavyzdys pateiktas 3 priede*). Negavus LŠS vado sutikimo, interview nebuvo įrašytas, tačiau pokalbio metu buvo fiksuojama, kiek laiko kiekvienam klausimui skyrė respondentas ir kokias temas akcentavo labiausiai. Pokalbio trukmė – 1 val. 10 min. Interview duomenys pateikti apibendrintų atsakymų forma, įvertinant vado skirtą dėmesį kiekvienai temai penkių balų skalėje (1 – atsakyta trumpai, 5 – atsakyta išsamiai ir plačiai).

2.2 Lyginamoji sukarintų vaikų organizacijų dokumentų analizė

2.2.1. Lietuvos šaulių sąjunga

Veikla ir ugdymas

Giliau nagrinėjant pačią Lietuvos šaulių Sąjungą (LŠS) svarbu išsiaiškinti jos ištakas, t.y. kūrimąsi tarpukaryje. Taip bus galima geriau suprasti šios organizacijos išskirtinumą.

Po nepriklausomybės sukūrimo 1918 metais, nacionalinio pakilimo įkarštyje pradėjo kurtis ne tik suaugusiųjų judėjimai, bet ir vaikų organizacijos. 1919 m. birželio 27 d. buvo įkurtas pirmas šaulių būrys Kaune. Ši diena ir tapo Šaulių sąjungos įkūrimo diena. Šaulių veikla apėmė visas pagrindines gyvenimo sritis: karinę, fizinio lavinimo, tautos kultūrinio ugdymo, ugniagesybos ir t.t. Šauliai globojo istorines vietas, rengė minėjimus, vykdė karinę valstybės gynimo propagandą visuomenėje.

1920 m. buvo pradėtas leisti Šaulių sąjungos laikraštis „Trimitas“. Leidinyje bendradarbiavo daugelis žymiųjų to meto rašytojų, poetų, menininkų, valstybės vyrų, mokslininkų, visuomenės veikėjų.

1935-1936 metais Šaulių sąjunga reorganizuota – ji tapo pavaldi kariuomenės vadui. Prieš pat organizacijos panaikinimą LŠS buvo daugiau kaip 62 tūkstančiai narių. Sovietams okupavus Lietuvą, buvo nuginkluoti ir šauliai. 1940 m. liepos 11 d. paskelbiamas įsakymas dėl organizacijos likvidavimo. Iki 1941 m. birželio įkalinta ir išstremta 80 proc. sąjungos narių. 1941-1953 metais šauliai aktyviai dalyvavo pasipriešinimo kovose prieš vokiečių ir sovietų okupantus (<http://www.sauliusajunga.lt/istorija/ikurimas.html>).

Sovietams okupavus Lietuvą ir panaikinus Šaulių sąjungą, jos tikslas neužgeso. Pasitraukę šauliai 1954 m. Čikagoje paskelbė, kad atkuriamas Lietuvos šaulių sąjunga. Palikti tie patys organizacijos atributai. Vėliau įsisteigė ir daugiau sąjungos padalinių JAV bei Kanados miestuose (<http://www.sauliusajunga.lt/trimitas/2004/LSST.html>).

Griūvant Sovietų sąjungai, prasidėjo nauja Šaulių sąjungos era.

1989 m. birželio 1 d. Kaune buvo oficialiai paskelbtas LŠS atkūrimas. Atkurtas šaulių laikraštis „Trimitas“, kuriasi orkestrai, ansambliai, kapelos, šauliai aktyviai dalyvauja tvarkant partizanų kapus, atstatant paminklus, perkeliant palaikus.

Lietuvai lemtingais 1991 metais šauliai jau buvo organizuota struktūra ir aktyviai dalyvavo saugant Parlamentą ir kitus valstybės objektus. Šauliai talkino ir išvedant okupacinę kariuomenę.

Tik 1997 m. buvo priimtas LŠS įstatymas. 1998 m. pradėtas Sąjungos pertvarkymas, kurio tikslas – LŠS integruoti į šalies gynybos sistemą. Buvo suformuota 10 apskričių šaulių rinktinių. 1999 m. Vyriausybė patvirtino nutarimą dėl LŠS šaunamųjų ginklų ir šaudmenų įsigijimo. 2000 m. buvo patvirtintas Šaulių sąjungos statusas ir organizacija įregistruota Teisingumo ministerijoje (<http://www.sauliusajunga.lt/istorija/atkurimas.html>).

LŠS istorija labai sudėtinga kaip ir pačios Lietuvos istorija. Nuo pat šios organizacijos įkūrimo ji vadovaujasi pagrindiniais žmonių pilietiškumo ugdymo principais. Šaulių sąjungos skelbiami tikslai yra šie:

- ✓ Stiprinti Lietuvos valstybės nepriklausomybę.
- ✓ Rengti pilietinei savigynai ir ginkluotai krašto gynybai.
- ✓ Ugdyti pilietiškumą, pagarbą Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir pasitikėjimą nacionaliniais institutais.
- ✓ Puoselėti tautos etninę kultūrą.
- ✓ Dalyvauti rengiant piliečius visuotiniam pilietiniam ir ginkluotam pasipriešinimui karo grėsmės ir okupacijos atveju.
- ✓ Padėti krašto apsaugos struktūroms rengti mobilizacinį rezervą.
- ✓ Teikti pagalbą policijai palaikant viešąją tvarką, kovojant su nusikalstamumu bei stiprinant valstybės sienų apsaugą.
- ✓ Teikti pagalbą civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms, atliekant gelbėjimo darbus bei likviduojant ekstremalių įvykių sukeltus padarinius.

Karo metu LŠS nariai dalyvauja ginkluotame ir pilietiniame pasipriešinime (<http://www.sauliusajunga.lt/uzdaviniai.html>).

Ši organizacija ne visada buvo jaunimo. Tik nuo 2000 m. ji pradėjo priiminėti vaikus ir pradėti rūpintis jų kariniu ir pilietiniu ugdymu. LŠS turi savo statutą, kuris reglamentuoja visą

jos veiklą. Į LŠS priimami Lietuvos Respublikos piliečiai, 12-18 metų vaikinai ir merginos. Organizacija oficialiais duomenimis turi apie 6000 jaunųjų narių. LŠS savo sudėtyje turi suaugusiųjų. Dauguma iš jų dalyvauja jaunųjų šaulių ugdyme.

Jaunieji šauliai gali būti nuo 12 iki 18 metų amžiaus jaunuoliai. Jaunieji šauliai vadovaujasi LŠS įstatymu, statutu, veiklos programa bei mokymo programomis. Jaunųjų šaulių veiklai vadovauja šaulys.

Rikiuotės šauliai gali būti nuo 18 iki 45 metų amžiaus šauliai, esantys aktyviojo rezervo atsargos karių įskaitoje ir pagal sveikatos būklę ir fizinį pasirengimą tinkantys karo tarnybai, Krašto apsaugos savanorių pajėgose nesantys kariai savanoriai.

Ne rikiuotės šauliai – šauliai nuo 18 m., kurie dėl amžiaus, sveikatos būklės, šeimyninių, darbo ar kitų aplinkybių negali būti rikiuotės šauliai. Ne rikiuotės šauliai sudaro nekovinius Sąjungos padalinius, kuriems gali būti skiriamos pagalbinės teritorinės gynybos užduotys.

Garbės šauliai – Lietuvai ir Šaulių sąjungai nusipelnę žmonės (<http://www.sauliusajunga.lt/naryste.html>).

Šiuo metu LŠS narius, pagal nuošimčius, galima pavaizduoti taip:

IV pav. Šaulių santykis organizacijoje.

Simbolika, struktūra, dėmesys nariams ir rėmėjams

Kaip ir kiekviena organizacija, taip ir LŠS stengiasi pabrėžti savo išskirtinumą. Ji gausiai naudoja simboliką, kuri vienija organizacijos narius.

Pagrindinis sąjungos akcentas, vėliava. Nariai ant rankovių nešioja skiriamuosius ženklus. Kiekviena rinktinė turi atskirus antsiuvus, taip yra sustiprinamas priklausomumas ne tik sąjungai, bet mažesnei bendruomenei. Toks atributikos naudojimas vienija tos grupės narius, o taip yra lengviau siekti bendro tikslo.

Moksleivių motyvavimas vyksta naudojant konkurencinę sistemą. Narių išstarnautas sąjungoje laikas ir patirtis išreiškiama pareiginiiais laipsniais, kurie pažymimi kaip antpečiai. Tai yra viena iš skatinimo formų tobulėti, siekti vis didesnio tikslo. Baigus atitinkamus kursus, nariai gauna šaulio-instruktoriaus ženklelį. Tai moksleiviams suteikia teisę mokyti kitus jų įgytų įgūdžių.

Kaip jau buvo minėta, LŠS turi rūpėti klientai (šiuo atveju vaikai ir jų tėvai) ir rėmėjai (bendruomenė, privatūs rėmėjai ir narių tėvai). Todėl Šauliai turi rūpintis šiomis kategorijomis.

LŠS naudojami šiuolaikinės žiniasklaidos priemonėmis, siekdama informuoti apie savo veiklą kuo daugiau visuomenės narių. Jų internetinis puslapis lengvai randamas, medžiaga išdėstyta išsamiai ir aiškiai. Kai kurios kuopos turi sukūrusios savo internetinius puslapius. Jie gana informatyvūs, nors ir mėgėjiški. Jie yra lankomi, dažnai atnaujinami. Tačiau peržiūrėjus internetinius puslapius, tiek oficialiame, tiek ir kuopų puslapiuose pasigendama informacijos tėvams. Susidaro vaizdas, kad Šauliai duoda bendrą informaciją Lietuvos auditorijai, bet taiko tik į moksleivius. Tėvams sudominti informacijos yra labai mažai, arba ji pateikta labai nekoncentruotai. Tai galėtų būti informacija apie tai, kaip LŠS užtikrina vaikų saugumą, kaip ji rūpinasi savo nariais ir pan., kokiomis priemonėmis yra kovojama su žalingais įpročiais. Lengvai įsimintini šūkiei skirti tėvams, **kodėl** jie turi savo vaikus skatinti prisijungti prie LŠS. Tačiau dėl objektyvių-subjektyvių priežasčių informavimas žiniasklaidoje vyksta labai ribotai.

Šauliai siekia pilietiškai, patriotiškai ir fiziškai auklėti jaunimą bei rengti jį karo tarnybai. LŠS kartu su Jaunimo integracijos galimybių centru yra parengusi ir išleidusi „Jaunųjų šaulių visuomeninės-pilietinės veiklos programą“ (<http://www.sauliusajunga.lt/veikla.html>), kuria remdamiesi jaunieji šauliai vykdo savo veiklą. Programa apima visas pagrindines vaiko ugdymo sritis. Tačiau pasigendama planų dėl nusikalstamumo mažinimo ir socialinės atskirties (ne tik Lietuvos piliečių, bet ir imigrantų vaikų), t.p. programoje reikėtų įtraukti saugaus kelių eismo taisyklių normų aiškinimą, bei gamtosaugos propagavimą.

LŠS nariai dalyvauja užsiėmimuose ir pratybose. Paprastai jie susitinka po pamokų, vieną-tris kartus per savaitę. Du kartus per mėnesį, savaitgaliais vyksta pratybos (apie šešios pamokos). Jų metu vaikai mokomi įvairių karinių įgūdžių.

Organizuojamos vasaros mobiliosios stovyklos. Tai gera vaikų užimtumo priemonė vasaros atostogų metu. Į šias stovyklas kviečiami ne tik LŠS nariai, bet ir rizikos grupės vaikai, t.p. vaikai, išreiškę norą šioje stovykloje dalyvauti. Jų metu vykdoma įvairi veikla: tiek karinė, tiek šviečiamojo pobūdžio.

Sajungoje propaguojamas sveikas gyvenimo būdas, skatinama aktyviai sportuoti, būti fiziškai stipriems. Taip pat LŠS organizuojama įvairi kultūrinė, švietėjiška veikla.

Ši organizacija vykdo plačią veiklą ne tik tarp savų padalinių, bet ir su kitomis organizacijomis. LŠS yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartis su įvairiomis organizacijomis. Tai padeda šauliams propaguoti savo vykdomą veiklą ir tobulinti savo įgūdžius. Lietuvos šauliai bendradarbiauja ne tik su įvairiomis organizacijomis Lietuvoje, bet taip pat palaiko ir tarptautinius ryšius su Latvijos, Estijos, Švedijos, JAV, Didžiosios Britanijos panašiomis organizacijomis (<http://www.sauliusajunga.lt/veikla/tarptautiniai.html>).

Kaip matyti LŠS vykdo veiklą siekdama pritraukti tam tikrą jaunimo dalį. Ugdymo programa atitinka pagrindinius vaikų organizacijoms keliamus reikalavimus, tačiau reikėtų papildyti tam tikrais socialinio gyvenimo aspektais.

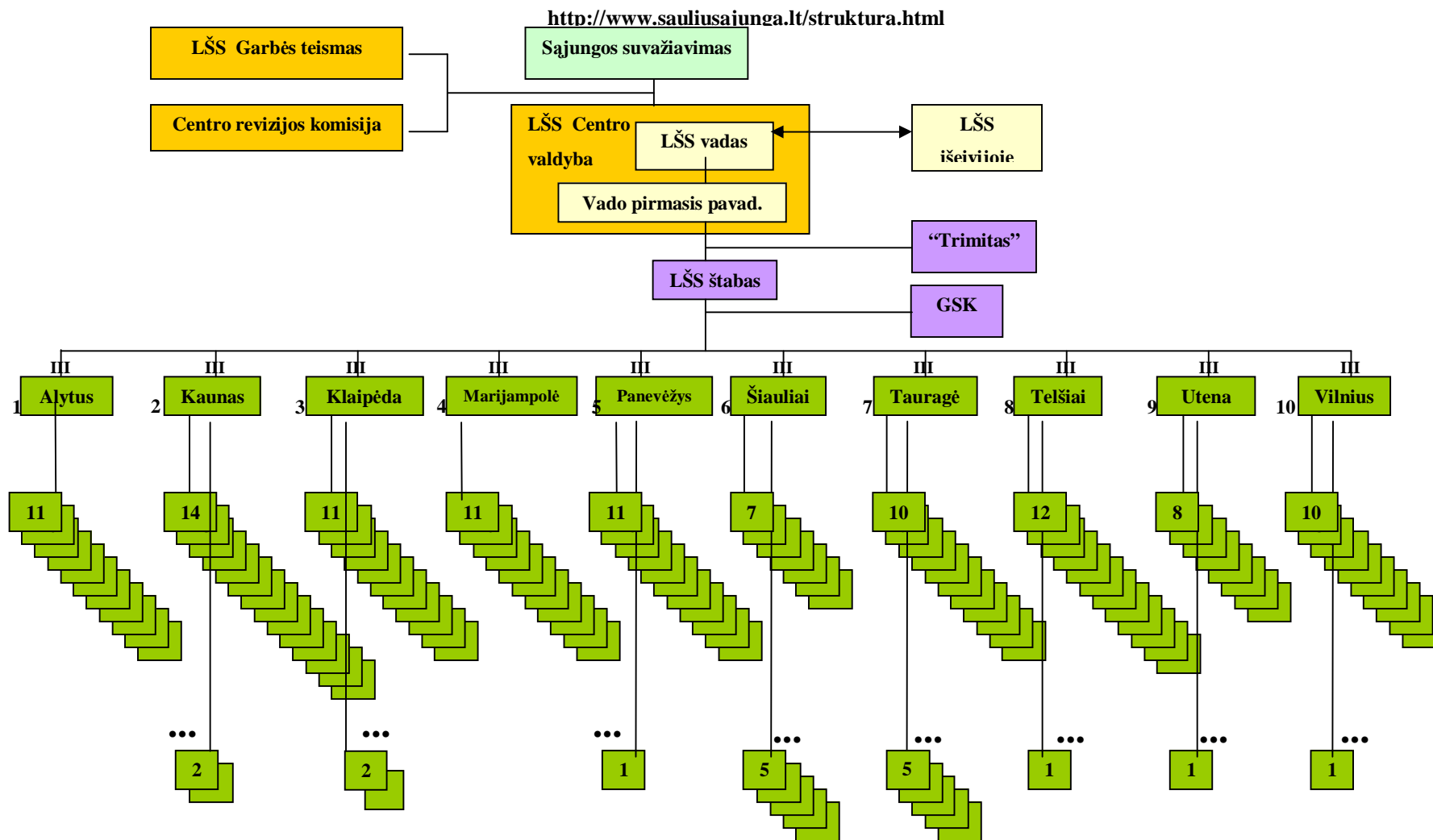
LŠS yra sukarinta organizacija, tačiau jos struktūra skiriasi nuo priimtos karinės hierarchijos.

LŠS suskirstyta teritoriniu principu. Kiekviena apskritis turi rinktinę, kuri turi pakankamai galių ir įgaliojimų (iš vadovybės) veikti savarankiškai. Jos tik privalo suderinti veiklos planus su LŠS vadu. Grupių sudarymas teritoriniu pagrindu turi keletą privalumų. Vaikai vienas kitą geriau pažįsta, paprastai padaliniai yra šalia namų, o tai leidžia išlaikyti regioninį išskirtinumą („dialektą“, vietos tradicijas ir pan.). Veikiant šiuo principu organizacija darosi lankstesnė, labiau gali prisitaikyti prie laikmečio ir vietos poreikių, t. y. gali labiau reaguoti į vaikų norus.

Norint LŠS išlaikyti lanksčią, ją būtina dar labiau decentralizuoti. Kadangi Sąjunga yra nepelno siekianti organizacija, ji gali suteikti žymiai daugiau laisvės iniciatyvai, nei sakykim karinės organizacijos. Tai turi būti tokia struktūra modelis, kuris Sąjungos visų lygių vienetams suteikia didelį autonomiškumą. Jie turi gauti pagrindinį, aiškų, galutinį organizacijos tikslą(-us) (ang. *Endstate*) bei pagrindines užduotis ir kiekvienas skyrius turėtų pats spręsti, kaip (koku būdu) jis prisidės prie šio galutinio tikslo. Tai leistų pasireikšti visų lygių vadų bei narių iniciatyvai. Nereikia užmiršti ir naujų technologijų. Šiuolaikiniame informacijos amžiuje vis daugiau procesų ir funkcijų apjungiami į tinklines sistemas (Castell, 2005). Naudojantis naujomis technologijomis valdymo procesai būtų apjungti į tinklus, o tai leidžia ženkliai padidinti valdymo efektyvumą.

Sąjungai priklauso padalinys išeivijoje. Tai nėra gausus padalinys. Tačiau jam reikia skirti nemažą dėmesį. Kaip jau buvo minėta, didelė dalis Lietuvos piliečių emigravo į užsienį. Todėl šis padalinys turėtų būti vaikų ryšys su lietuviškomis vertybėmis užsienyje.

LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOS STRUKTŪRA 2006 m.

V pav. Šaulių sąjunga.

2.2.2. Kanados karališkieji armijos kariūnai

(ang. - *Royal Canadian Army Cadets*)

Veikla ir ugdymas

Karališkieji Kanados armijos kariūnai (KKAK) yra tik dalis didesnės jaunimo organizacijos. Karališkųjų Kanados kariūnų organizaciją apima Kanados jūros kariūnai, Kanados oro kariūnai ir KKAK. Šią organizaciją (visi trys elementai) sudaro 55 000 vaikų, o finansavimas vykdomas iš gynybos biudžeto bei siekia 160 milijonų Kanados dolerių per metus (2004 m. duomenys) (http://www.cadets.ca/media/stat_e.asp).

KKAK yra sukarinta, valstybės remiama vaikų organizacija. Joje gali dalyvauti berniukai ir mergaitės nuo 12 iki 18 metų. Ši organizacija vienija apie 20 000 kariūnų.

KKAK pagrindiniai tikslai yra trys:

- ✓ Išugdyti jaunuoliuose pilietiškumo ir vadovavimo įgūdžius.
- ✓ Vystyti fizinius gebėjimus.
- ✓ Žadinti susidomėjimą Kanados sausumos karinėmis pajėgomis.

Priimant vaikus, jiems keliama nemažai reikalavimų. Jie atspindi jau minėtus socializacijai reikalingus principus. Tačiau patriotizmui skiriamas mažesnis dėmesys.

- ✓ Pagarbiai elgtis su aplinkiniais.
- ✓ Būti atsakingu.
- ✓ Būti kultūringu ir mandagiu.
- ✓ Elgtis su visais sąžiningai nieko neišskiriant.
- ✓ Sakyti tiesą.
- ✓ Vengti rietenų, peštynių ar grasinti kitiems kariūnams.
- ✓ Gerbti kariūnų privatumą.
- ✓ Įsiklausyti kitą.
- ✓ Nešioti skirtą skiriamąjį laipsnį ir ženklą.
- ✓ Tausoti aplinką, nešiukšlinti ir pratybų metu nepadaryti augalijai ir gyvūnijai žalos.

Taip pat yra reikalaujama be pateisinamos priežasties nepraleisti pamokų, per pratybas saugoti savo draugus nuo nelaimės, prižiūrėti nepriekaištingai uniformą.

Kariūnų mokymas grindžiamas dviem pagrindinėm kryptimis. Tai **privalomas** ir **laisvai pasirenkamas apmokymas**.

Visa rengimo eiga griežtai struktūrinė (hierarchinė). Todėl kiekvienas jos narys žino savo vietą organizacijoje.

Vystantis kariūno vadovavimo įgūdžiams ir žinioms, yra suteikiamas atitinkamas skiriamasis laipsnis ir gali būti paskiriamas vadovauti karūnų grupei (būti vyresniuoju).

Kariūnų mokslo metai sutampa su mokyklos mokslo metais. Mokslo metų eigoje kariūnai vykdo kassavaitinius susitikimus (dvi trys pamokos), o kartais rengia pratybas ir savaitgaliais. Pamokų metu jie privalo dėvėti uniformą ir dalyvauti užsiėmimuose, kur pagrindinis dėmesys teikiamas praktinei veiklai.

Įprastai paskaitos yra standartizuotos ir jos nesiskiria visoje šalyje. Tipinis kariūno užsiėmimų grafikas prasideda 18:30 ir tęsiasi iki 21:30 — kariūnų išvykimu namo.

Visiems organizacijos vienetams palikta laisvė organizuoti pratybas atsižvelgiant į vietos ypatumus.

Privalomas apmokymas, taip pat ir **dalis laisvai pasirenkamo apmokymo** (tarprejoninis bendravimas, muzikos, pilietiškumo pamokos, biatlono ar snaiperių užsiėmimai) yra finansuojamas iš Kanados kariuomenės biudžeto.

Laisvai pasirenkamas apmokymas finansuojamas iš vietinės bendruomenės finansų ar pačių kariūnų nario mokesčio. Tai yra papildomos patriotinės pamokos, socialiniai ar kultūriniai renginiai.

Karūnų rengimui kariuomenė skiria ne tik finansavimą, bet remia ir specialistais-instruktoriais.

Armijos kariūnai vadovaujasi dešimčia pagrindinių programų:

- ✓ Rikiuotės pratybos.
- ✓ Pradinis (jaunojo kario) kursas.
- ✓ Miškuotos vietovės meistriškumo programa.
- ✓ Žemėlapių ir kompasų programa.
- ✓ Snaiperio (taiklaus šaulio) programa.
- ✓ Instruktorių programa (aukštesnio laipsnio kariūnams).
- ✓ Oratorinio meno (ang. - *public speaking*) programa.
- ✓ Vadovavimo programa.
- ✓ Pilietiškumo programa.
- ✓ Sportinių užsiėmimų programa (http://www.cadets.ca/armcad/resources-ressources/3_e.asp).

Kariūnai skatinami siekti karjeros. Organizacija turi panašią į karinių laipsnių sistemą. Karjeros galima siekti gaunant tokius karinius laipsnius: žalią, raudoną, sidabrinį ir auksinį.

Galutinis, aukščiausias lygis pasiekimas išlaikius Nacionalinius žvaigždės sertifikavimo egzaminus (ang. – *National Star Certification Exam*).

Vaikų užimtumas užtikrinamas vasaros metu. Jiems sudaromos sąlygos dalyvauti vasaros stovyklose prie karinių dalinių.

Organizacijos struktūra atitinka tipinės karinės struktūros reikalavimus.

Simbolika, struktūra, dėmesys nariams ir rėmėjams

Kanadoje vartojamos dvi valstybinės kalbos. Todėl visa atributika naudojama dviem kalbomis.

Kanados kariūnai savo organizacijoje skiria didelį dėmesį atributikai. Jie turi savo organizacijos vėliavą bei kitus sukarintai organizacijai bendrus atributus (stovyklos vėliava, trimitų gairelės). Už nuopelnus kariūnai ir vadovai gali būti apdovanoti įvairių lygių medaliais. Kaip skiriamąjį ženklą iš kitų organizacijų kariūnai dėvi rankovių antsiuvus, o vaikų žinių ir patirties įvertinimui naudojami skiriamieji ženklai, kurie yra karinių laipsnių atitikmenys.

Kaip jau minėta, organizacija vykdo daug įvairių kursų ir užsiėmimų. Juos sėkmingai baigus, kariūnams suteikiami įvairių lygų skiriamieji ženkleliai.

Oficialiai tai nepateikiama, tačiau iš surinktos informacijos matyti, kad ši organizacija sukurta dviem pagrindiniais tikslais.

Pirmiausia ji užtikrina vaikų laisvalaikį, ugdo pilietiškumą. Tačiau yra ir antra medalio pusė, ši organizacija užtikrina kariuomenės naujokų verbavimą (rezervo), nes nemaža dalis buvusių kariūnų ateina tarnauti į kariuomenę.

KKAK gana ženkliai finansiškai remia Kanados ginkluotosios pajėgos. Tačiau kita nemaža „pyrago“ dalis yra gaunama iš kitų šaltinių. Pagrindiniai yra narių mokesčiai ir **rėmėjų bendruomenė**.

Rėmėjų bendruomenė – tai bendruomenės lygio organizacija atsakinga už vietinių institucijų pagalbos koordinavimą. Priklausomai nuo kariūnų vieneto dydžio, juos gali finansuoti pavieniai tėvai, bendruomenės nariai, klubai, miesto tarybos ar net korporacijos.

Ši organizacija ne tik užtikrina vaikų užimtumą bei mokymą, bet ir skiria didelį dėmesį vaikų saugumui. Vaikams vadovauja patyrę patikrinti instruktoriai, vykdoma švietėjiška žalingų įpročių prevencijos programa.

Nors organizacija skirta jaunimui, ji intensyviai siekia pritraukti ir pačius vaikų tėvus. Siūloma jiems tapti savanoriais-instruktoriais ir padėti organizacijos valdyme, arba tapti paramos komiteto nariais. Tapę aktyviais nariais jie gali įtakoti vaikų rengimą (keisti programą ar pan.). Rengiami nuolatiniai susitikimai su kariūnų tėvais.

Informacija internetiniame puslapyje labai gausi, pateikta įdomiai. Todėl susidaro vaizdas, kad ši organizacija rūpinasi įvaizdžio formavimu ir skiria nemažą dėmesį savireklamai.

Iš pateiktos informacijos galime teigti, kad KKAK yra šiuolaikiška organizacija. Ji stengiasi pritraukti ne tik kuo didesnę vaikų ratą, bet įjungti į veiklą ir jų tėvus. Tačiau dėl organizacijos dydžio jis susiduria su keletą problemų. Kariūnų organizacijai trūksta žemesnio rango instruktorių bei susiduriama su išsikerojusia biurokratine sistema (http://www.cadets.ca/support/pa-ap/intro_e.asp).

2.2.3. Dviejų sukarintų vaikų organizacijų lyginamoji analizė

Šios dvi organizacijos buvo vertinamos atliekant dokumentų analizę. Didžioji dokumentų dalis surinkta iš jų internetinių puslapių pateiktos informacijos. Taip pat buvo nusiųsta keletas klausimų Kanados Karališkiesiems kadetams bei atliktas interviu su Šaulių sąjungos vadu.

Pažvelgus į abiejų organizacijų tikslus iš principo jie yra panašūs. T.y., šios organizacijos yra sukarintos, jų tikslas yra parengti šalies gynybai pasirengusį pilietį.

Abejose organizacijose, jos veikloje dalyvauja 12-18 m. jaunuoliai. Tačiau Kanados kariūnų organizacijoje jaunimas yra tikrieji jos nariai, o Šaulių sąjungoje moksleiviai sudaro didesnę dalį, bet ne visą organizaciją. Taip pat Kanadiečių valdoma organizaciją yra žymiai didesnė nei Lietuvos, tačiau pagal gyventojų kiekį Kanada žymiai didesnė valstybė.

Abi organizacijos gausiai naudoja organizacijos išskirtinumo pabrėžimo priemonę – simboliką. Jos yra įvairios, pradedant organizacijų vėliava, baigiant antsiuvais ant rankovių.

Abiejų organizacijų struktūra taip pat panaši. Tačiau kanadiečių naudojama tipinė hierarchinė struktūra, kuri tik iš dalies atitinka šiuolaikinius vadybos reikalavimus. Šaulių sąjungos vadui yra tiesiogiai pavaldūs net 10 vienetų vadų, tačiau jiems yra suteikta didelė sprendimo priėmimo laisvė.

Finansavimas. Abi organizacijos dalinai finansuojamos iš tų šalių kariuomenių biudžetų. Kita finansavimo dalis priklauso nuo rėmėjų ir narių mokesčių. Abi organizacijos skiria nemažą dėmesį savireklamai, o tai padeda pritraukti daugiau rėmėjų.

Skaitant internetines organizacijų svetaines susidaro įspūdis, kad kanadiečiai daugiau dėmesio skiria tėvų informavimui, o Šauliai išsamiai išdėsto jų vykdomą veiklą bei daug dėmesio skiria istorijai, bet labai trūksta išsamios informacijos skirtos jaunųjų šaulių tėvams.

Apibendrinimas pateiktas I lentelėje:

I. lentelė

<i>Organizacijos</i>	<i>Lietuvos šaulių sąjunga</i>	<i>Kanados Karališkieji armijos kariūnai</i>	<i>Reikšmė</i>
Tikslas	Parengti šalies gynybai pilnavertį pilietį	Parengti šalies gynybai pilnavertį pilietį	Atsižvelgiant į Lietuvos grėsmes, reikalingas ne tik karys, bet pirmiausia ugdomas pilnavertis pilietis
Organizacijos valdymas	Hierarchinė, sukarinta struktūra	Hierarchinė, sukarinta struktūra	Yra galimybė, kad iniciatyva iš apačios bus slopinama (sąmoningai ar nesąmoningai)
Vaikų ugdymas	Didelis dėmesys kariniams dalykams	Didelis dėmesys kariniams dalykams	Reikia daugiau dėmesio skirti tautiškumui ir pilietiškumui ugdyti
Finansavimas	Finansavimas iš biudžeto bei rėmėjai	Finansavimas iš biudžeto bei rėmėjai	Finansavimas pakankamai, stabilus, tačiau jaučiamas lėšų trūkumas
Nariai (kiekis)	12-18 m. vaikai (6000 narių)	12-18 m. vaikai (55 000 narių)	Pakankamas amžius ruošti kari, tačiau jau nuo 7 m. reikia ruošti piliečio pamatus ; Lietuvoje nepakankamas narių kiekis kad galėtų įtakoti vaikų ugdymo procesus
Simbolikos naudojimas	Gausus įvairios simbolikos naudojimas	Gausus įvairios simbolikos naudojimas	Nariai lengviau susitapatina su pačia organizacija
Bendravimas su tėvais	trūksta informacijos tėvams	Pateikta išsami informacija tėvams	Nepakankamas informacijos kiekis tėvams gali sukelti nepasitikėjimą organizacija

Kanadiečių organizacijos vaikų ugdymas, kaip ir lietuvių, vyksta per karinę ir dorovinę prizmes. Kanadiečiams gal tai ir pakankamas ugdymo tikslas, tačiau Lietuvoje reikėtų žiūrėti žymiai plačiau. Mums neužtenka turėti tik saujelės gerai kariškai ir psichologiškai parengtų vaikų, kurie vėliau gali tarnauti kariuomenėje. Lietuvai reikalinga daug socialiai bei tautiškai išugdytų jaunų žmonių, o karinio meno pagrindus jie gali turėti tik minimalius. Kaip buvo teigiama ateities vizijoje, pagrindinė ateities grėsmė Lietuvai, tai

- ✓ masinė deviacija (nukrypimas nuo normų).
- ✓ socialinis-politinis nedarnumas.
- ✓ socialinis piliečių apatiškumas, nihilizmas.
- ✓ turtinė nelygybė.
- ✓ patriotizmo ignoravimas (Karuzienė, Pranevičienė, Vaitkevičius, 1997).

Todėl LŠS būtina savo veikloje sutelkti savo dėmesį į aukščiau paminėtų problemų sprendimo būdus.

2.3. Moksleivių reprezentacijos sukarintų vaikų organizacijų atžvilgiu

Tiriamieji

Tarp 287 tyrime dalyvavusių moksleivių merginų buvo apklausta šiek tiek daugiau nei vaikinių – atitinkamai 55% ir 45% respondentų. Pagal amžių respondentai pasiskirstė beveik po lygiai – aštuntos klasės moksleiviai sudarė 51%, o dešimtos – 49% tyrime dalyvavusių moksleivių. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį pateikiamas 1.1. lentelėje.

1.1. lentelė

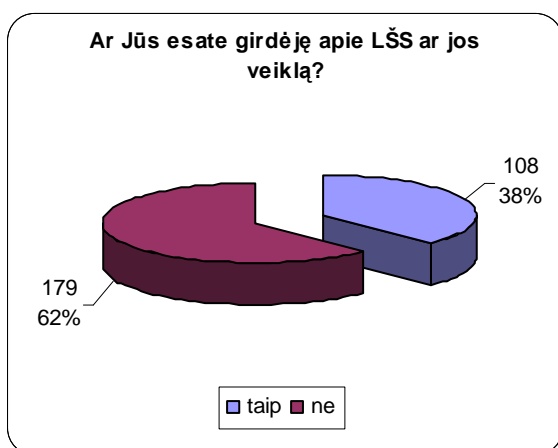
Respondentų pasiskirstymas pagal socio-demografines charakteristikas

Charakteristika		Dažnumas, N	%
Lytis	Vyriška	128	45
	Moteriška	159	55
<i>Iš viso</i>		287	100
Klasė	Aštunta	146	51
	Dešimta (gimnazijos antra)	141	49
<i>Iš viso</i>		287	100

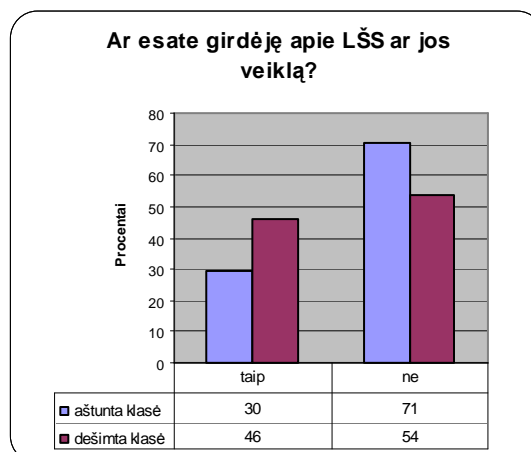
Tyrimo rezultatai

Tyrimo eigoje remtasi prielaida, kad vaikų organizacijų veiklos efektyvumas priklauso tiek nuo subjektyvių, tiek ir nuo objektyvių sąlygų, kurioms ši veikla yra vykdoma. Viena iš pagrindinių objektyvių sąlygų efektyviai veiklai yra vaikų informuotumas – organizacijos veikla negali būti efektyvi, jei apie jos egzistavimą nežino tie, į kuriuos tos organizacijos veikla yra nukreipta. Todėl buvo tiriama, kiek moksleiviams yra žinoma LŠS ir jos veikla. Kaip matyti iš 1.1. pav. beveik du trečdaliai Kauno moksleivių nėra girdėję apie LŠS ar jos veiklą.

1.1. pav.

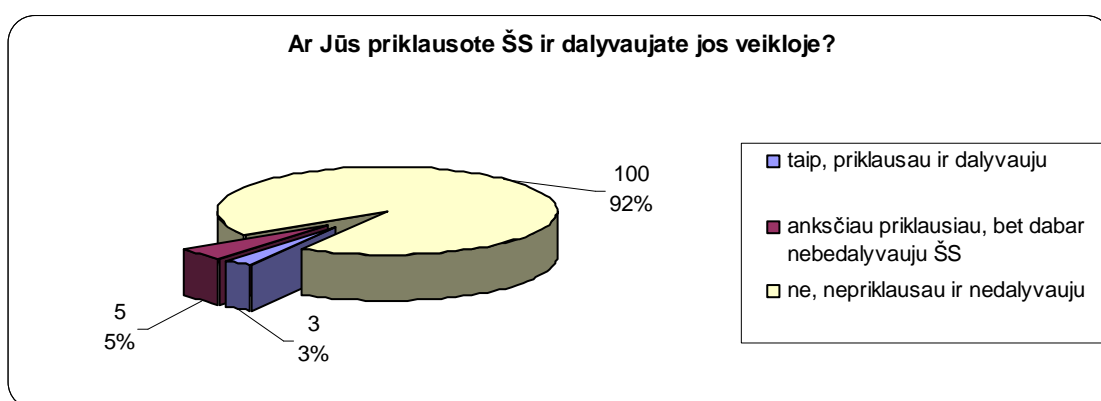
1.2. pav.

Lyginant moksleivių atsakymus pagal lytį statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta (χ^2 $p > 0,05$). Analizuojant atsakymus amžiaus atžvilgiu (1.2. pav.) pastebėta, kad dešimtų klasių moksleivių tarpe yra daugiau vaikų girdėjusių apie LŠS nei aštuntokų tarpe. Šis ryšys tarp amžiaus grupės ir duomenų yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2 = 8,470$, $df = 1$, χ^2 $p = 0,004 < 0,05$).

Kitas objektyvus vaikų organizacijos veiklos efektyvumo kriterijus yra dalyvavimo aktyvumas, t.y. kiek apie organizaciją žinančių vaikų aktyviai dalyvauja jos veikloje. Kaip matyti iš 1.3. pav., vos 8% moksleivių, girdėjusių apie LŠS, aktyviai dalyvauja/dalyvavo organizacijos veikloje.

1.3. pav.

Siekiant išsiaiškinti galimas prielaidas LŠS veiklos efektyvinimui, buvo tiriamos moksleivių apsisprendimo priežastys: buvusių narių dalyvavimo motyvai ir trukmė bei priežastys dėl, kurių moksleiviai nedalyvauja LŠS veikloje, o buvę dalyviai paliko LŠS.

Analizuojant tokio pasyvaus moksleivių domėjimosi ir dalyvavimo LŠS veikloje priežastis, paaiškėjo, kad dauguma moksleivių teigia esą per daug užsiėmę. Net 56% moksleivių nurodė, kad jiems tiesiog trūksta laiko dalyvavimui LŠS veikloje. Kaip matyti iš 1.2. lentelės, dar 23% teigia, kad jiems neįdomi pati organizacijos veikla, o 14% - pasirinko atvirą atsakymo variantą "kita" ir nurodė individualias nedalyvavimo priežastis.

1.2. lentelė

Respondentai apie tai, kodėl nedalyvauja LŠS veikloje

	<i>Priežastys</i>	<i>Dažnumas, N</i>	<i>%*</i>
1.	man trūksta laiko	55	56
2.	nedomina jų siūloma veikla	23	23
3.	Kita	14	14
4.	man nepatinka dalyvauti būreliuose	7	7
<i>Iš viso</i>		99	100

* Proc. pasiskirstymas nuo žinančių apie LŠS, bet nedalyvaujančių jos veikloje.

Sugrupuotos individualios nedalyvavimo priežastys, įvardytos kategorijoje “kita” nedalyvavimo LŠS veikloje priežastis, pateikiamos 1.3. lentelėje. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad tarp kitų nedalyvavimo priežasčių dominuoja informacijos trūkumas arba nežinojimas, kur reikia kreiptis, norint dalyvauti šios organizacijos veikloje (taip teigia net 51% respondentų). Kitų būrelių/užsiėmimų lankymas taip pat buvo nurodyta šiek tiek dažniau nei kitos įvardytos priežastys.

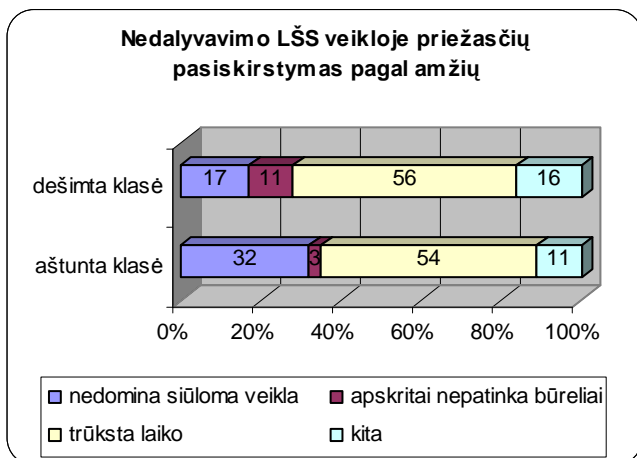
1.3. lentelė

Respondentų įvardintos “kitos” nedalyvavimo LŠS veikloje priežastys

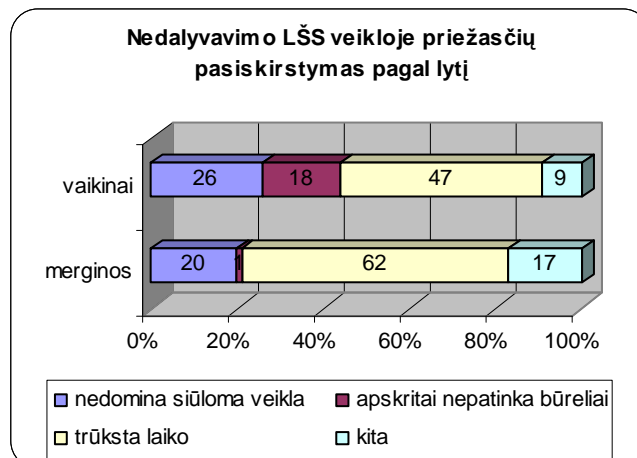
Priežastys	Dažnumas, N	%
jos nėra mūsų mokykloje	1	7
neleidžia tėvai	1	7
nežinau kur kreiptis/ trūksta informacijos	7	51
pas mus nebėra tokio būrelio	1	7
lankau kitus užsiėmimus	2	14
tik neseniai apie juos sužinojau	1	7
ketinu tapti šios sąjungos nariu	1	7
<i>Iš viso</i>	<i>14</i>	<i>100</i>

Nagrinėjant nedalyvavimo LŠS veikloje priežasčių pasiskirstymą pagal amžių (1.4. pav.) statistiškai patikimo skirtumo nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$), t.y. didžioji dalis tiek dešimtokų tiek ir aštuntokų nedalyvauja LŠS veikloje dėl laiko trūkumo. Tikėtina, kad dėl nuolat didėjančių mokymosi krūvių moksleiviams, nepriklausomai nuo jų amžiaus, lieka vis mažiau laiko užklaseinei veiklai.

1.4. pav.

1.5. pav.

Tačiau statistiškai patikimas ryšys pastebėtas tarp duomenų ir lyties ($\chi^2=8,873$, $df=3$, $\chi^2 p=0,031 < 0,05$). Pavyzdžiui, net 62% merginų teigia, jog nedalyvauja LŠS veikloje, nes joms trūksta laiko, tuo tarpu taip teigiančių vaikinių yra 47% (1.5. pav.). Tikėtina, kad merginos skiria

daugiau dėmesio mokslams nei vaikinai ir todėl joms nelieka laiko dalyvauti LŠS veikloje. Taip pat, skirtingai nuo merginų, svarbi vaikinių nedalyvavimo LŠS veikloje priežastis yra ta, kad jiems apskritai nepatinka dalyvauti būreliuose – taip teigia net 18% vaikinių ir tik 1% merginų.

Laiko trūkumą, kaip pagrindinę nedalyvavimo LŠS priežastį, nurodė ir dauguma iš aktyvios LŠS veiklos pasitraukusių moksleivių (1.4. lentelė).

1.4. lentelė

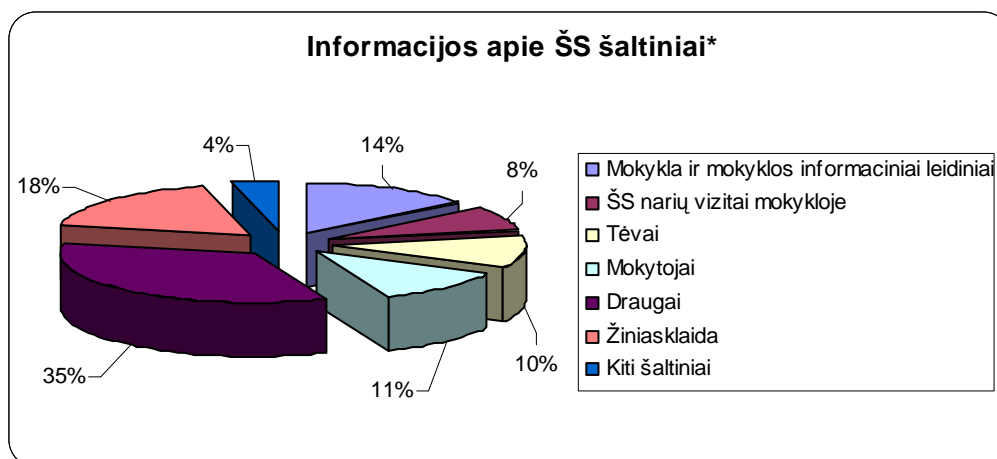
Respondentai apie tai, kodėl išstojo iš LŠS

<i>Priežastys</i>	<i>Dažnumas, N</i>	<i>%</i>
Nepatiko vadų elgesys su manimi	1	20
Neužteko laiko – reikėjo daugiau mokytis	4	80
<i>Iš viso</i>	5	100

Tyrimo metu taip pat paaiškėjo, kad visi 5 (100%) LŠS veikloje dalyvavę moksleiviai pasitraukė iš organizacijos dar per pirmus savo narystės joje metus. Analizuojant buvusių dalyvių organizacijos pasirinkimo motyvus buvo išskirtos dvi priežastys: noras dalyvauti karinėse pamokose (60%) ir noras leisti laiką su bendraminčiais (40%).

Informacijos apie organizaciją prieinamumas ir sklaidos priemonės taip pat yra viena iš objektyvių sąlygų, įtakančių vaikų organizacijų veiklos efektyvumą. Svarbu ne tik tai, kiek moksleivių žino apie organizaciją ir dalyvauja jos veikloje, bet taip pat ir tai, koku būdu informacija apie organizaciją ir jos veiklą pasiekia moksleivius. Todėl tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti kokie yra pagrindiniai moksleivių informacijos šaltiniai apie LŠS. Duomenys pateikti 1.6. pav.

1.6. pav.

* Proc. pasiskirstymas nuo visų atsakymų (N=153=100 proc.)

Kaip matyti iš 1.6. paveikslo duomenų, pagrindiniai vaikų informacijos apie LŠS šaltiniai yra draugai (35%), žiniasklaida (18%) ir mokyklos informaciniai leidiniai (14%). Iš tėvų ir mokytojų apie šią organizaciją sužino tik nedaugelis vaikų, o mažiausiai informacijos apie LŠS

vaikai gauna iš pačios organizacijos narių ir kitų informacijos šaltinių. Tarp “kiti informacijos šaltiniai“ moksleiviai dažniausiai minėjo brolių/seserį (49%), o reklama, Internetas ir dalyvavimas kitoje užklasinėje veikloje, kaip alternatyvūs informacijos šaltiniai, buvo paminėti rečiau (po 17%).

Analizuojant duomenų pasiskirstymą pagal amžių statistiškai patikimo ryšio nepastebėta (χ^2 $p > 0,05$), tačiau lyties atžvilgiu galima išskirti statistiškai reikšmingas tendencijas.

1.5. lentelė

Moksleivių informacijos apie LŠS ir jos veiklą šaltiniai

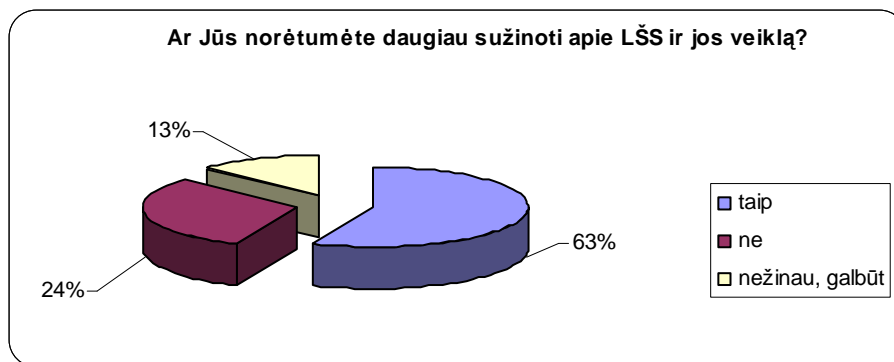
Informacijos šaltiniai	Lytis				Iš viso *	
	Moteriška		Vyriška		Taip %	Ne %
	Taip %	Ne %	Taip %	Ne %		
Mokykla ir mokyklos informaciniai leidiniai	28	72	10	90	20	80
LŠS narių vizitai mokykloje	17	83	4	96	11	89
Tėvai	15	85	15	85	15	85
Mokytojai	22	78	8	92	16	84
Draugai	37	63	65	35	53	55
Žiniasklaida	33	67	15	85	25	75
Kiti informacijos šaltiniai	7	93	4	96	6	94

* Proc. pasiskirstymas nuo atsakiusiųjų (N=108=100 proc.)

Lyginant moksleivių atsakymus pagal lytį buvo nustatytas statistiškai patikimas ryšys tarp lyties ir draugų kaip informacijos šaltinio ($\chi^2=8,316$, $df=1$, χ^2 $p=0,004 < 0,05$). Todėl galima daryti išvadą, kad apie LŠS iš draugų moksleiviai sužino dažniau negu moksleivės. Statistiškai reikšmingas ryšys pastebėtas ir tarp žiniasklaidos bei mokyklos kaip informacijos šaltinių ir lyties. Remiantis 1.5. lentelės duomenimis galima pagrįstai teigti, kad moksleivės du kartus dažniau nei moksleiviai apie LŠS sužino iš žiniasklaidos ($\chi^2=5,000$, $df=1$, χ^2 $p=0,002 < 0,05$) ir tris kartus dažniau – mokykloje ir iš mokyklos informacinių leidinių ($\chi^2=5,277$, $df=1$, χ^2 $p=0,022 < 0,05$). Tikėtina, kad moksleivės skiria didesnę dalį savo laisvalaikio nei moksleiviai laikraščių/žurnalų skaitymui, labiau domisi informacinėmis televizijos bei radijo laidomis ir todėl jų pagrindinis informacijos apie LŠS šaltinis ir yra žiniasklaida. Tuo tarpu moksleiviams yra svarbesnis bendravimas su draugais nei žinių ar informacijos kaupimas, todėl apie LŠS jie dažniausiai sužino iš draugų.

Siekiant išsiaiškinti ar moksleiviams pakanka iš jų informacijos šaltinių gaunamos informacijos apie organizacijos veiklą, moksleivių buvo klausama ar jiems būtų įdomu ir ar jie norėtų daugiau sužinoti apie LŠS veiklą. Rezultatai pateikti 1.7. paveiksle.

1.7. pav.

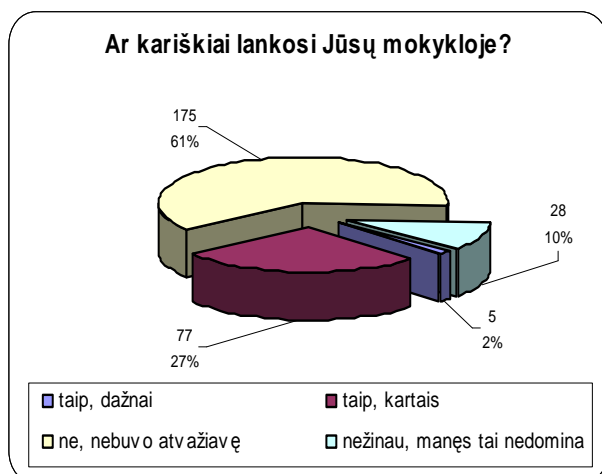

Iš 1.7. paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad nors dalis moksleivių ir abejoja, tačiau dauguma jų (63%) yra suinteresuoti išsamesne informacija apie organizacijos veiklą. Tačiau, tuo pat metu, net 24% respondentų kategoriškai teigia, kad jų nedomina nei LŠS nei jų veikla. Lyginant moksleivių atsakymus pagal amžiaus grupes ir lytį statistiškai patikimų skirtumų tarp duomenų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$). Tikėtina, kad tokie rezultatai yra pasekmė to, jog dauguma moksleivių informaciją apie LŠS gauna iš draugų, ir ta informacija nebūtinai visuomet yra atitinkanti tikrovę, o vertinimai jos atžvilgiu – objektyvūs. Tokiu būdu sudaromos prielaidos klaidingam organizacijos identiteto ir veiklos suvokimui bei stereotipams formuotis, tuo pačiu sumažinant ir tolesnio domėjimosi organizacijos veikla tikimybę.

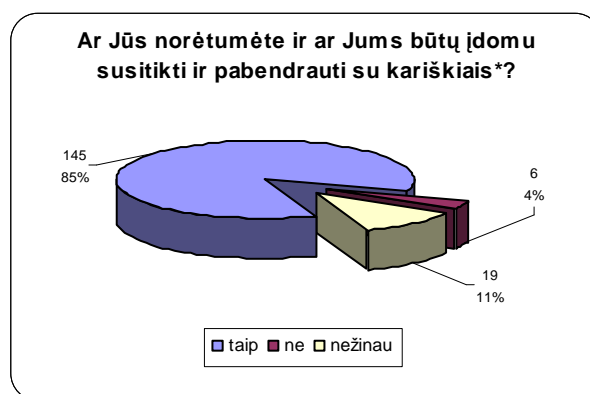
Apibendrinant su informacijos prieinamumu susijusių duomenų analizę, galima teigti, kad LŠS nepakankamai rūpinasi informacijos sklaida mokykloje ir moderniose žiniasklaidos priemonėse (internete), todėl moksleivių tarpe yra didelis informacijos apie LŠS veiklą poreikis.

Kadangi LŠS yra sukarinta vaikų ir jaunimo organizacija todėl tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti ar kariškiai galėtų būti vienu iš alternatyvių moksleivių informacijos šaltinių apie LŠS veiklą. Moksleivių buvo klausama kaip dažnai kariškiai lankosi jų mokykloje, o tų, kurių mokykloje kariškiai nesilanko, dar buvo klausama ar jiems būtų įdomūs tokie vizitai. Rezultatai pateikti 1.8. ir 1.9. paveiksluose.

1.8. pav.

1.9. pav.

* Proc. pasiskirstymas nuo moksleivių, kurių mokykloje

1.8. pav. pateikti duomenys rodo, kad kariškiai mokyklose nėra dažni svečiai. Tik 27% respondentų teigia, kad kariškiai kartais atvažiuoja į jų mokyklą reprezentaciniais tikslais, o net 61% teigia, kad kariškiai apskritai nebuvo atvykę į jų mokyklą. Tuo tarpu, kaip matyti iš 1.9. pav. tokių vizitų poreikis mokyklose būtų nemažas, nes didžioji dauguma (85%) moksleivių nurodė, kad jiems būtų įdomu daugiau sužinoti karine tematika.

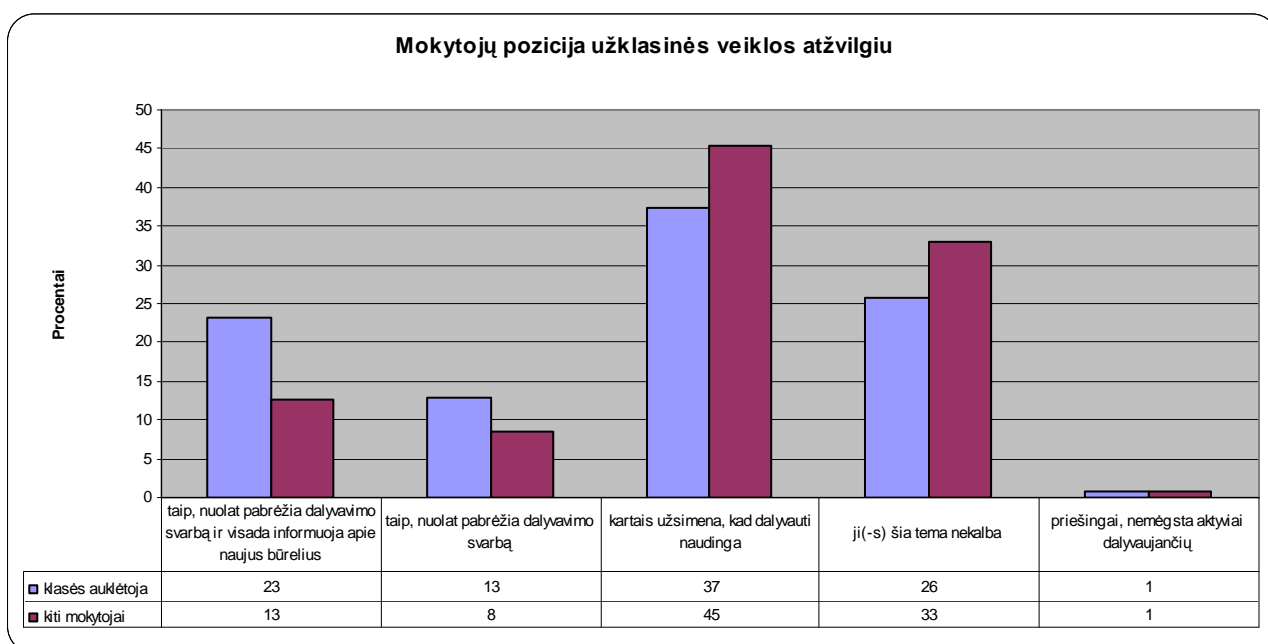
Moksleivių noras išsamiau sužinoti apie Lietuvos kariuomenę nėra susijęs nei su jų amžiumi, nei su lytimi, nes lyginant moksleivių atsakymus šiuo klausimu statistiškai patikimo ryšio tarp demografinių charakteristikų ir duomenų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$).

Atsižvelgiant į šiuos duomenis galima teigti, kad kariškiai galėtų būti efektyviu informacijos apie LŠS organizaciją sklaidos šaltiniu, o tarpusavyje koordinuotas kariuomenės ir LŠS bendradarbiavimas su mokyklomis įgalintų LŠS informuoti apie savo veiklą platesnę auditoriją.

Tiriant sąlygas, kuriomis vykdoma LŠS veikla ir siekiant įvertinti tos veiklos efektyvumą, svarbu ne tik objektyvios, bet ir subjektyvios organizacijos veiklos sąlygos. Todėl buvo tikslinga išsiaiškinti kokia apskritai yra moksleivių dalyvavimo užklasinėje veikloje atmosfera – ar artimiausia moksleivių aplinka (tėvai, broliai/seserys, mokytojai) skatina aktyvią užklasinę veiklą, ar patys moksleiviai apskritai domisi užklasinės veiklos galimybėmis ir dalyvauja kokioje nors po-pamokinėje veikloje.

Buvo analizuota moksleivių nuomonė apie jų klasės auklėtojos ir kitų mokytojų poziciją užklasinės veiklos atžvilgiu. Duomenys pateikti 1.10. paveiksle.

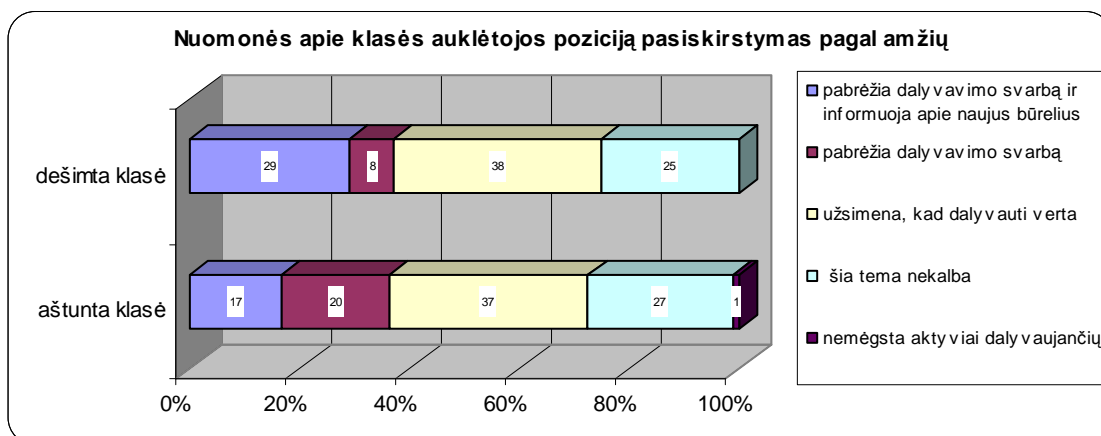
1.10. pav.

Rezultatai rodo, jog nemažai moksleivių teigia, kad nei klasės auklėtojai nei kiti mokytojai apskritai su jais nediskutuoja užklausinės veiklos klausimais – klasės auklėtojų atveju taip mano 33%, o kitų mokytojų atveju - 36% moksleivių. Taip pat akivaizdu, kad daugiau moksleivių pastebi savo klasės auklėtojos pastangas informuoti juos apie užklausinės veiklos svarbą ir galimybes nei analogiškas kitų mokytojų pastangas. Kad klasės auklėtojai nuolat pabrėžia dalyvavimo svarbą ir praneša apie dalyvavimo užklausinėje veikloje galimybes pastebi 23% respondentų, kai tuo tarpu tokias pačias kitų mokytojų pastangas pastebi tik 13% moksleivių.

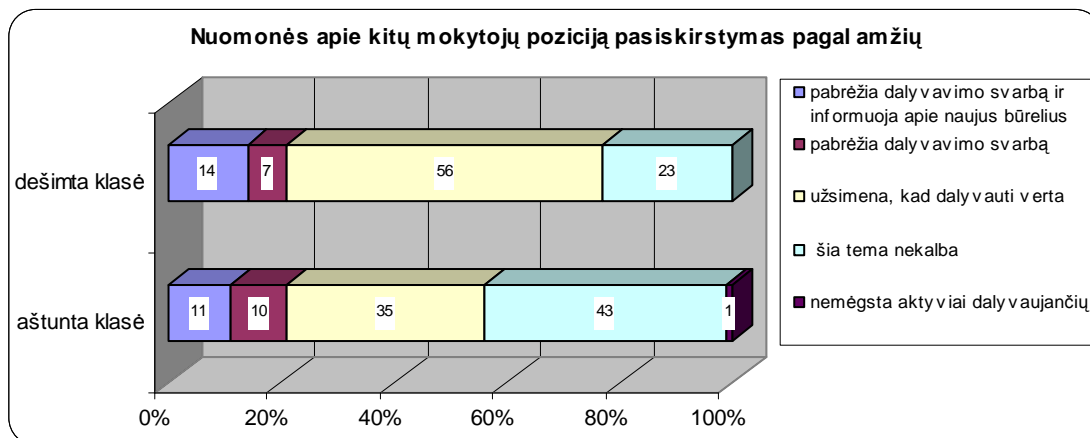
Lyginant moksleivių atsakymus pagal lytį statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$). Tačiau analizuojant atsakymus amžiaus atžvilgiu pastebėti statistiškai reikšmingi nuomonės skirtumai tiek klasės auklėtojos tiek ir kitų mokytojų pozicijos atveju. 1.11. paveiksle matyti, kad žymiai daugiau dešimtokų nei aštuntokų pastebi, kad klasės auklėtojos ne tik pabrėžia užklausinės veiklos svarbą, bet ir informuoja apie dalyvavimo tokioje veikloje galimybes, tuo tarpu aštuntokai dažniau pastebi, kad klasės auklėtoja tik akcentuoja dalyvavimo svarbą. Šios tendencijos yra statistiškai patikimos ($\chi^2 = 12,132$, $df = 4$, $\chi^2 p = 0,016 < 0,05$).

1.11. pav.

Skirtingai nuo dešimtokų, kurių dauguma (56%) pastebi, kad kiti mokytojai užsimena jog verta dalyvauti užklausinėje veikloje, dauguma aštuntokų (43%) teigia, kad kiti mokytojai apskritai nediskutuoja su jais šia tema (1.12. pav.). Taip manančių aštuntokų yra beveik dvigubai daugiau nei dešimtokų. Ryšys tarp amžiaus ir duomenų statistiškai reikšmingas ($\chi^2 = 19,010$, $df = 4$, $\chi^2 p = 0,001 < 0,05$).

1.12. pav.

Kitas subjektyvių vaikų organizacijos veiklos sąlygų veiksnys yra moksleivių šeimos narių aktyvumas užklasinėje veikloje. Domėtasi ar moksleivių šeimos nariai yra buvę kokios nors vaikų organizacijos nariais. Duomenys pateikti 1.6. lentelėje.

1.6. lentelė

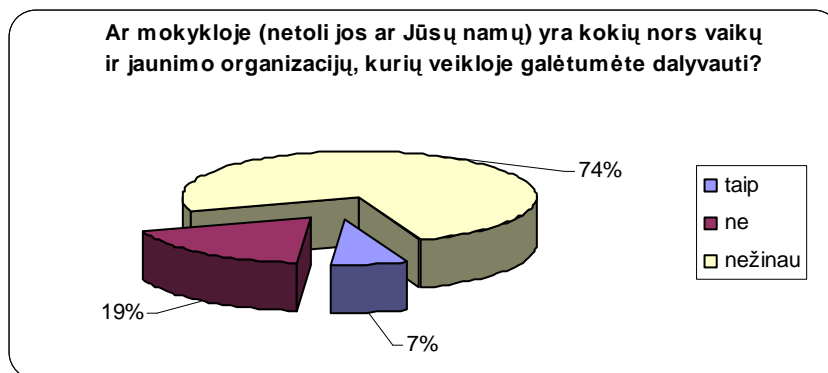
Moksleivių šeimos narių dalyvavimo vaikų ir jaunimo organizacijose patirtis

Atsakymo variantai	Ar dalyvavo/-auja kokios nors vaikų ir jaunimo organizacijos veikloje?			
	Tėvai (bent vienas jų)		Broliai/seserys	
	Dažnumas, N	%	Dažnumas, N	%
Taip	98	34	44	18
Ne	77	27	144	59
Nežinau	112	39	58	24
Iš viso	287	100	246	100

Paaikškėjo, kad dauguma moksleivių (39%) nežino ar jų tėvai dalyvavo kokios nors organizacijos veikloje, o dar 27% teigia, kad tėvai nedalyvavo. Tuo tarpu moksleivių brolių/seserų tarpe dalyvaujančių jaunimo organizacijų veikloje yra beveik du kartus mažiau nei tėvų – atitinkamai 18% ir 34%. Dauguma moksleivių (59%) tvirtina, kad jų broliai/seserys nedalyvauja tokių organizacijų veikloje. Taigi, galima teigti, kad moksleiviai neturi sektino kitų šeimos narių pavyzdžio, todėl jie šeimoje nėra skatinami dalyvauti vaikų ir jaunimo organizacijų veikloje.

Taip pat buvo svarbu išsiaiškinti ir pačių moksleivių informuotumą apie užklasinės veiklos galimybes apskritai bei jų užimtumą šioje veikloje. Tyrimo metu pastebėta, kad dauguma moksleivių (74%) nežino ar jų gyvenamajame/mokyklos rajone veikia kokios nors vaikų ir jaunimo organizacijos, ir tik 7% respondentų teigia žinantys apie tokių organizacijų kaimynystę (1.13 pav.).

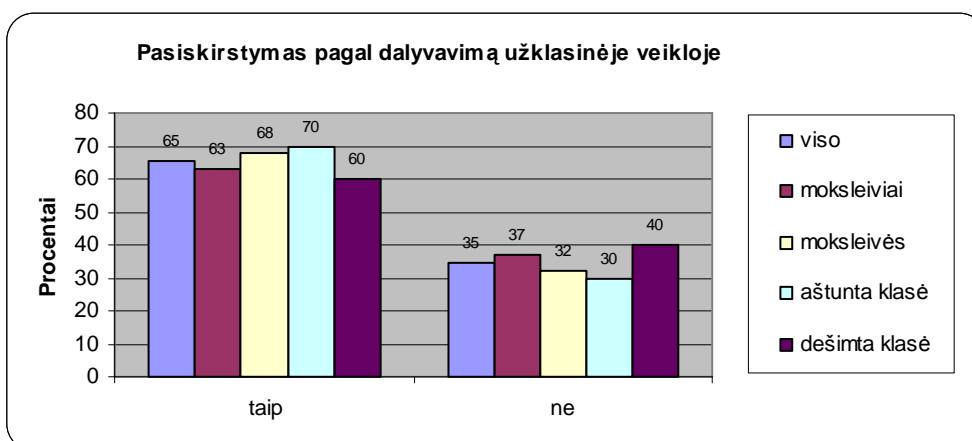
1.13 pav.

Lyginant moksleivių atsakymus lyties ir amžiaus atžvilgiu statistiškai patikimų skirtumų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$).

Išsiaiškinus moksleivių informuotumą apie jų aplinkoje veikiančias vaikų organizacijas, domėtasi ar jie apskritai dalyvauja kokioje nors užklasinėje veikloje. Rezultatai pateikti 1.14. pav.

1.14.pav.

Analizuojant 1.14. pav. duomenis matyti, kad dauguma moksleivių (65%) dalyvauja užklasinėje veikloje. Ir, nors matyti, kad užklasinėje veikloje dalyvauja šiek tiek daugiau merginų ir aštuntų klasių moksleivių, duomenys nėra statistiškai reikšmingai susijęs nei su moksleivių amžiumi nei su lytimi ($\chi^2 p > 0,05$).

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad:

- ✓ Beveik du trečdaliai apklaustų moksleivių nėra girdėję apie LŠS ar jos veiklą ir tik labai maža dalis moksleivių, girdėjusių apie LŠS, aktyviai dalyvauja/dalyvavo organizacijos veikloje.
- ✓ Analizuojant tokio pasyvaus moksleivių domėjimosi ir dalyvavimo LŠS veikloje priežastis paaiškėjo, kad dauguma moksleivių teigia esą per daug užsiėmę. Tik nedidelė dalis teigia, kad jiems neįdomi pati organizacijos veikla.

- ✓ LŠS veikloje dalyvavę moksleiviai pasitraukė iš organizacijos dar per pirmus savo narystės metus, o jų dalyvavimo organizacijoje motyvai buvo du: noras dalyvauti karinėse pamokose ir noras leisti laiką su bendraminčiais.
- ✓ Pagrindiniai vaikų informacijos apie LŠS šaltiniai yra draugai, antroje vietoje – žiniasklaida, o trečioje – mokyklos informaciniai leidiniai. Iš tėvų ir mokytojų apie šią organizaciją sužino tik nedaugelis vaikų, o mažiausiai informacijos apie LŠS vaikai gauna iš pačios organizacijos narių ir kitų informacijos šaltinių.
- ✓ Nors dalis moksleivių ir abejoja, tačiau dauguma jų yra suinteresuoti išsamesne informacija apie organizacijos veiklą.
- ✓ Kariškiai mokyklose nėra dažni svečiai, nors apklausa rodo nemažą tokių vizitų poreikį. Tik nedidelė dalis respondentų teigia, kad kariškiai kartais atvažiuoja į jų mokyklą reprezentaciniais tikslais, o net didžioji dauguma teigia, kad kariškiai apskritai nebuvo atvykę į jų mokyklą.
- ✓ Nemažai moksleivių teigia, kad nei klasės auklėtojai, nei kiti mokytojai apskritai su jais nediskutuoja užklasinės veiklos klausimais.
- ✓ Skirtingai nuo dešimtokų, kurių dauguma pastebi, kad kiti mokytojai užsimena jog verta dalyvauti užklasinėje veikloje, dauguma aštuntokų teigia, kad kiti mokytojai apskritai nediskutuoja su jais šia tema.
- ✓ Dauguma moksleivių nežino ar jų tėvai dalyvavo kokios nors organizacijos veikloje ir tvirtina, kad jų broliai/seserys nedalyvauja tokių organizacijų veikloje. Taigi, galima teigti, kad moksleiviai neturi sektino kitų šeimos narių pavyzdžio, todėl jie šeimoje nėra skatinami dalyvauti vaikų ir jaunimo organizacijų veikloje.
- ✓ Dauguma moksleivių neturi informacijos apie jų gyvenamajame/mokyklos rajone veikiančias vaikų ir jaunimo organizacijas, ir tik labai maža dalis respondentų teigia žinantys apie tokių organizacijų kaimynystę.

2.4. Karininkų reprezentacijos sukarintų vaikų organizacijų atžvilgiu

Tiriamieji

Karininkų požiūrio į kariuomenės ir LŠS vaidmenį vaikų ugdymo procese dalyvavo 45 karininkai, atstovaujantys dviems Kaune dislokuotiems daliniams. Respondentų socio-demografinės charakteristikos pateiktos 2.1. lentelėje.

2.1. lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal socio-demografines charakteristikas

<i>Charakteristika</i>		Dažnumas, N	%
Lytis	Vyriška	45	100
<i>Iš viso</i>		45	100
Amžiaus grupė	21-30 m.	25	55
	31-40 m.	17	38
	41-50 m.	3	7
<i>Iš viso</i>		45	100
Išsilavinimas	spec. Vidurinis	1	2
	Aukštesnysis	1	2
	Nebaigtas aukštasis	4	9
	Aukštasis	39	87
<i>Iš viso</i>		45	100

Kaip rodo 2.1. lentelės duomenys, tyrime dalyvavo vien vyrai, dauguma kurių (55%) priklauso jauniausiai amžiaus grupei, t.y. nuo 21 m. iki 30 m. Dauguma respondentų turi aukštąjį arba nebaigtą aukštąjį išsilavinimą – atitinkamai 87% ir 9%.

Domėtasi respondentų tarnybos profesinėje karo tarnyboje ir dabartiniame dalinyje trukme. Duomenys pateikti 2.2. lentelėje.

2.2. lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal profesinę patirtį

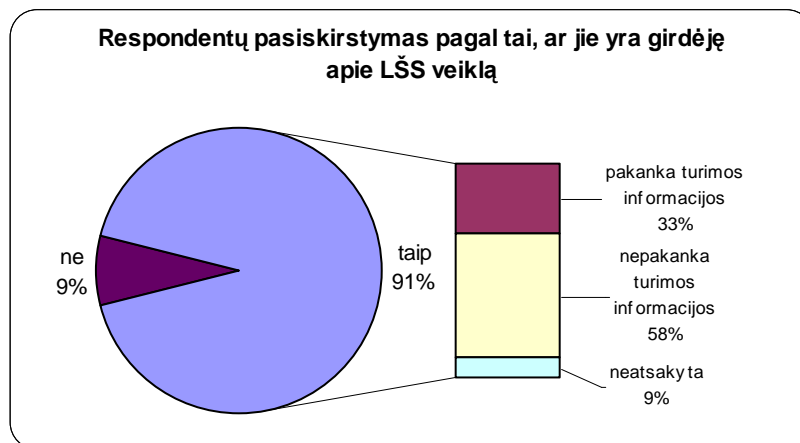
<i>Tarnybos trukmė</i>		Dažnumas, N	%
Profesinėje karo tarnyboje	mažiau nei 2 m.	3	7
	2-5 m.	10	22
	5-10 m.	16	36
	Daugiau nei 10 m.	16	36
<i>Iš viso</i>		45	100
Dabartiniame dalinyje	mažiau nei 1 m.	9	20
	1-3 m.	17	38
	3 m. ir daugiau	19	42
<i>Iš viso</i>		45	100

Kaip matyti iš lentelės, respondentai, pagal tarnybos trukmę profesinėje karo tarnyboje, kategorijose pasiskirsto beveik po lygiai, t.y. vienodai daug tyrime dalyvavusių karininkų turi 5–10 m. (36%) ir daugiau nei 10 m. (36%) stažą profesinėje karo tarnyboje. Nemaža dalis respondentų (22%) turi 2–5 m. stažą. Pagal tarnybos trukmę dabartiniame dalinyje, taip pat dominuoja respondentai, kurie savo dabartiniame dalinyje ištarnavo 3 m. ir daugiau – 42%, o dar 38% – ištarnavo nuo 1 m. iki 3 m. Taigi, galima teigti, kad dauguma tyrime dalyvavusių karininkų nėra naujokai nei savo dabartiniame dalinyje nei profesinėje karo tarnyboje apskritai.

Tyrimo rezultatai

Kadangi LŠS yra sukarinta organizacija buvo tikslinga išsiaiškinti, kiek ir ką apie šios organizacijos veiklą žino patys kariškiai. Apklausos rezultatai rodo, kad didžioji dauguma (91%) karininkų yra girdėję apie LŠS ir jos veiklą, tačiau tuo pat metu dauguma (58%) jų teigia, kad jiems nepakanka turimos informacijos (2.1. pav.).

2.1. pav.

Šie duomenys nesusiję su respondentų pasiskirstymu pagal amžiaus grupes, išsilavinimą, ir darbo stažą profesinėje karo tarnyboje bei dabartiniame dalinyje – statistiškai reikšmingo ryšio tarp duomenų ir šių charakteristikų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$).

Informacijos trūkumas atsispindi ir respondentų atsakymuose į klausimus apie organizacijos tikslus, finansavimo šaltinius ir veiklos sferą. Pirmiausia karininkų buvo klausama, kas, jų manymu, yra LŠS. Duomenys pateikti 2.3. lentelėje.

2.3. lentelė.

Respondentų nuomonė apie tai, kas yra LŠS

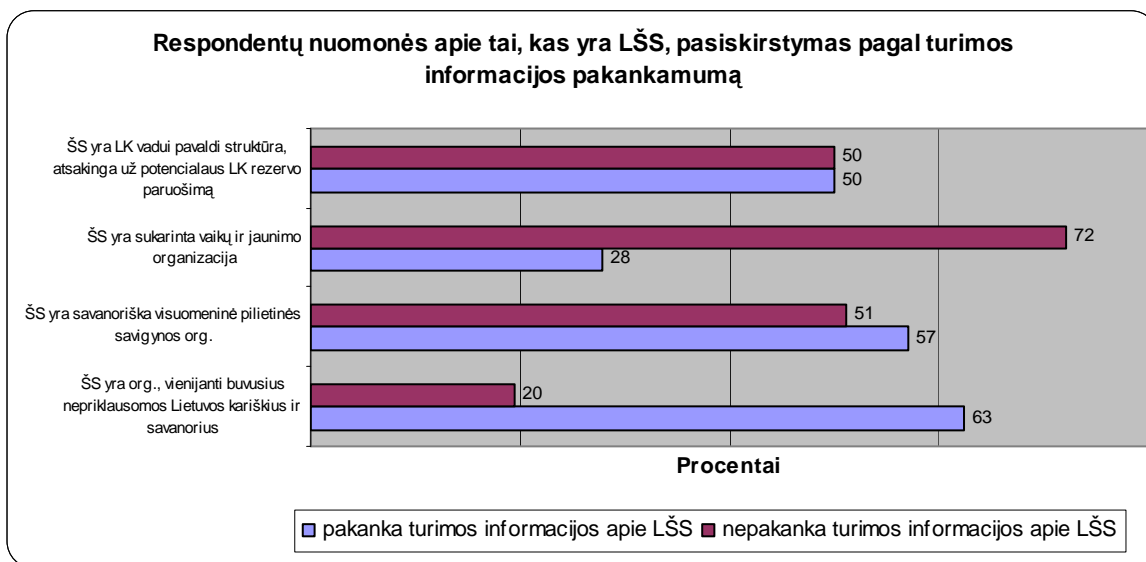
Nr.	Pateikti teiginiai	Pritarimas teiginiui		
		Dažnumas, N	%, visų atsakymų	%, respondentų
1.	LŠS yra politinė partija	----	----	----
2.	LŠS yra organizacija, vienijanti buvusius nepriklausomos Lietuvos kariškius ir savanorius	8	16	20
3.	LŠS yra savanoriška visuomeninė pilietinės savignyos organizacija	21	41	51
4.	LŠS yra sukarinta vaikų ir jaunimo organizacija	18	35	45
5.	LŠS yra LK vadui pavaldi struktūra, atsakinga už potencialaus Lietuvos kariuomenės rezervo paruošimą	4	8	10
6.	LŠS yra ..... (parašykite)	----	----	----
Iš viso pateikta atsakymų (apklausus 41 respondentą)		51	100	

Kaip matyti iš lentelės, daugiausiai respondentų pritarė teiginiui, kuris ir atspindi tikrąją LŠS veiklos sferą, t.y. 51% sutinka su teiginiu, kad LŠS – tai savanoriška visuomeninė pilietinės savignyos organizacija. Tačiau duomenys rodo, kad beveik tiek pat respondentų (45%) sutinka ir su ketvirtu teiginiu, kuris tačiau atspindi tik vieną iš daugelio LŠS veiklos aspektų – t.y. jaunimo

užimtumo programą vykdomą per Jaunųjų Šaulių narystę sąjungoje. Tuo tarpu antras ir penktas teiginiai, taip pat sulaukę nemažo pritarimo, su LŠS veikla neturi nieko bendro.

Analizuojant atsakymus turimos informacijos apie LŠS atžvilgiu statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta (χ^2 $p>0,05$). Respondentai, teigiantys jog jiems pakanka turimos informacijos apie LŠS, yra linkę priskirti LŠS jai nebūdingą veiklą beveik taip pat dažnai (o kartais ir dažniau) kaip ir tie, kam nepakanka informacijos (2.2. pav.).

2.2. pav.

Patikimų skirtumų nepastebėta ir lyginant respondentų atsakymus pagal amžiaus grupes, išsilavinimą, ir darbo stažą profesinėje karo tarnyboje bei dabartiniame dalinyje – statistiškai reikšmingo ryšio tarp duomenų ir šių charakteristikų nepastebėta (χ^2 $p>0,05$). Taigi, galima teigti, kad dauguma karininkų negali tiksliai ir vienareikšmiškai apibūdinti kas yra LŠS.

Domėtasi ar karininkams yra žinomi LŠS tikslai. Ieškant statistiškai reikšmingų skirtumų duomenys buvo lyginami pagal amžiaus grupes ir tai, kaip respondentai save identifiko turimos informacijos kiekio atžvilgiu. Rezultatai pateikti 2.4. lentelėje.

2.4. lentelė.

Respondentų nuomonė (%) apie tai, kokie yra LŠS tikslai

Nr.	LŠS tikslai* ir pseudo-tikslai	Respondenta ms turimos informacijos apie LŠS		Amžiaus grupės			Iš viso
		Pakanka	Nepakanka	21-30	31-40	41-50	
1.	stiprinti valstybės gynybinę galią	28	27	9	50	33	27
2.	padėti buvusiems kariškiams adaptuotis civiliniame gyvenime	-----	12	14	-----	-----	7
3.	ugdyti narių pilietiškumą ir tautinį sąmoningumą	93	77	82	81	100	83
4.	Užtikrinti kvalifikuotą aktyvaus LK rezervo parengimą	7	8	5	6	33	7
5.	plėtoti valstybės gynybos švietėjišką veiklą	60	70	54	81	67	66
6.	dalyvauti įgyvendinant valstybės valdžią ir savivaldos teisę	7	-----	-----	6	-----	2
7.	politinėmis priemonėmis ginti savo atstovaujamųjų teises	-----	4	-----	6	-----	2
8.	teikti pagalbą policijai bei civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms	47	11	27	25	-----	24
9.	Kita.....(parašykite)	7	4	5	7	-----	5

* išskirti kursyvu

Analizuojant duomenis paaiškėjo, kad geriausiai respondentams žinomas LŠS tikslas yra narių pilietiškumo ir tautinio sąmoningumo ugdymas – jį žino 83% respondentų. Kiek mažiau žinomas tikslas (66%) – valstybės gynybos švietėjiškos veiklos plėtojimas. Valstybės gynybinės galios stiprinimas ir pagalba įvairioms institucijoms yra mažiausiai žinomi tikslai. Tačiau pastebėta, kad pastarasis tikslas (nr. 8) yra geriau žinomas tiems, kas turi pakankamai informacijos apie LŠS, o pirmąjį tikslą – valstybės gynybinės galios stiprinimą – geriausiai žino 31-40 m. amžiaus grupei priklausantys karininkai. Šios tendencijos yra statistiškai patikimos – atitinkamai $\chi^2=6,365$, $df=1$, $chi^2 p=0,012<0,05$ ir $\chi^2=7,967$, $df=2$, $chi^2 p=0,019<0,05$.

Visi kiti tikslai yra vienodai žinomi tiek turintiems pakankamai tiek ir nepakankamai informacijos apie LŠS, bei nepriklausomai nuo amžiaus grupės, išsilavinimo, ar darbo stažo profesinėje karo tarnyboje bei dabartiniame dalinyje. Tik nežymi dalis respondentų pseudo-tikslus nurodė kaip tikruosius LŠS tikslus. Keli respondentai nurodė, kad LŠS, greta išvardintų, turi ir kitus tikslus – (1) teikti užimtumą vaikams, bei (2) užimti jaunimą ir pensininkus. Statistiškai patikimas skirtumas rodo, kad ši nuomonė yra susijusi su išsilavinimu - taip manančių yra tik turinčių spec. vidurinį arba aukštąjį išsilavinimą respondentų tarpe ($\chi^2=19,567$, $df=3$, $chi^2 p=0,000<0,05$). Apibendrinant, galima teigti, kad dauguma respondentų žino tikruosius LŠS tikslus, nors ir ne visus vienodai gerai.

Taip pat buvo įdomu išsiaiškinti kokie, karininkų nuomone, yra LŠS finansavimo šaltiniai. Duomenys pateikti 2.5. lentelėje.

2.5. lentelė.

Respondentų nuomonė apie tai, kokie yra LŠS finansavimo šaltiniai

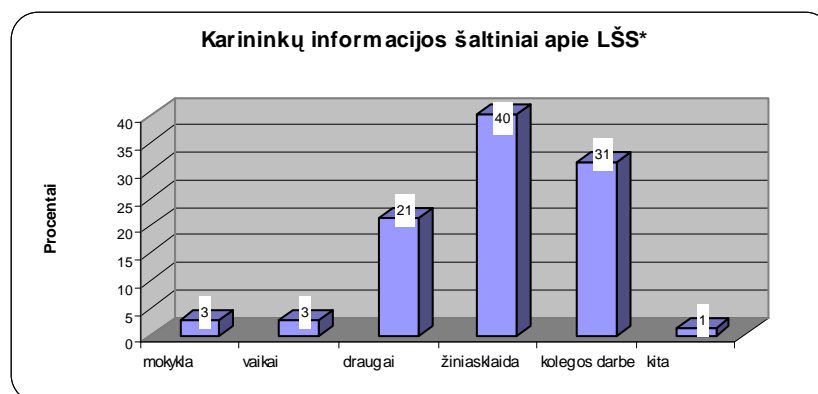
Nr.	Šaltiniai	Pritarimas teiginiui		
		Dažnumas, N	%, visų atsakymų	%, respondentų
1.	KAM lėšos	32	47	78
2.	nario mokestis	10	18	24
3.	rėmėjų lėšos	15	22	37
4.	Savivaldybės lėšos	9	13	22
5.	mokyklos lėšos	2	3	5
Iš viso pateikta atsakymų		68	100	

Į klausimą kokie yra LŠS finansavimo šaltiniai atsakė 41 respondentas, tačiau tik nedaugelis jų galėjo įvardyti daugiau negu vieną šaltinį (viso buvo gauti 68 atsakymai). Kaip matyti iš 2.5. lentelės duomenų, dažniausiai minimas LŠS finansavimo šaltinis buvo KAM lėšos (jis žinomas 78% respondentų). 37% respondentų žino, kad LŠS finansuojama ir rėmėjų lėšomis. Tuo tarpu, kad LŠS yra finansuojama iš nario mokesčių ir savivaldybės lėšų žino tik nedaugelis (atitinkamai 24% ir 22% respondentų). 5% klaidingai mano, kad LŠS veikla yra finansuojama ir iš mokyklos lėšų (iš tiesų taip nėra).

Detaliau analizuojant duomenų pasiskirstymą pagal amžių, išsilavinimą, informacijos apie LŠS pakankamumo kriterijų ir profesinės karo tarnybos trukmę statistiškai reikšmingų skirtumų nėra ($\chi^2 p > 0,05$). Tačiau pastebėta statistiškai patikima tendencija, kad dažniausiai respondentų minėtas LŠS finansavimo šaltinis – KAM lėšos – geriausiai yra žinomas tiems, kas trumpiausiai tarnauja savo dabartiniame dalinyje, o blogiausiai – tiems, kurie tarnauja ilgiausiai ($\chi^2 = 8,519$, $df = 2$, $\chi^2 p = 0,014 < 0,05$).

Išanalizavus karininkų turimą informaciją apie LŠS buvo tikslinga išsiaiškinti iš kokių informacijos šaltinių yra gautos jų turimos žinios. Duomenys pateikti 2.3. paveiksle.

2.3. pav.

* Proc. nuo atsakiusiųjų (N=41=100%)

Kaip matyti iš 2.3. pav., karininkų tarpe nėra vieno dominuojančio informacijos apie LŠS šaltinio. Pagrindiniai šaltiniai yra du: žiniasklaida ir kolegos darbe – iš jų apie LŠS sužinojo

atitinkamai 40% ir 31% respondentų. Dalis karininkų (21%) apie organizaciją sužinojo iš draugų. Kategorijoje “kita” kaip informacijos šaltinį respondentai nurodė istorijos vadovėlių.

Lyginant duomenis pagal išsilavinimą, darbo stažą profesinėje karo tarnyboje ir dabartiniame dalinyje bei pagal turimos informacijos pakankamumo kriterijų statistiškai reikšmingo ryšio tarp duomenų ir šių charakteristikų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$). Analizuojant atsakymus pagal amžiaus grupes pastebėta, kad informaciją gaunantys iš vaikų teigia tik respondentai, priklausantys 41-50 m. amžiaus grupei ($\chi^2 = 26,632$, $df = 2$, $\chi^2 p = 0,000 < 0,05$).

Tyrimo eigoje buvo remtasi prielaida, kad LŠS kaip organizacija, atliekanti sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos funkciją, savo veikloje remiasi sąveika su kariuomene ir mokykla. Todėl veiklos efektyvumas yra neatsiejamai susijęs su trišale sąveika LŠS – kariuomenė – mokykla ir priklauso nuo to, kaip aktyviai vyksta ir kaip gerai koordinuojama tarpusavio bei atskirų grandžių sąveika.

Analizuodami karininkų nuomonę apie LŠS – kariuomenės sąveiką, domėjomės, ar vyksta bendradarbiavimas tarp LŠS ir dalinių bei ką apie tai žino karininkai. Į klausimą “Ar Jūsų dalinys bendradarbiauja su LŠS?” teigiamai atsakė tik 34% respondentų, o dauguma – 59% - nieko apie tai nežinojo. Nagrinėdami duomenis pagal amžiaus grupes ir tarnybos trukmę dabartiniame dalinyje statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$). Tačiau palyginus atsakymus pagal profesinės karo tarnybos trukmę pastebėtos statistiškai patikimas tendencijos (2.6. lentelė).

2.6. lentelė

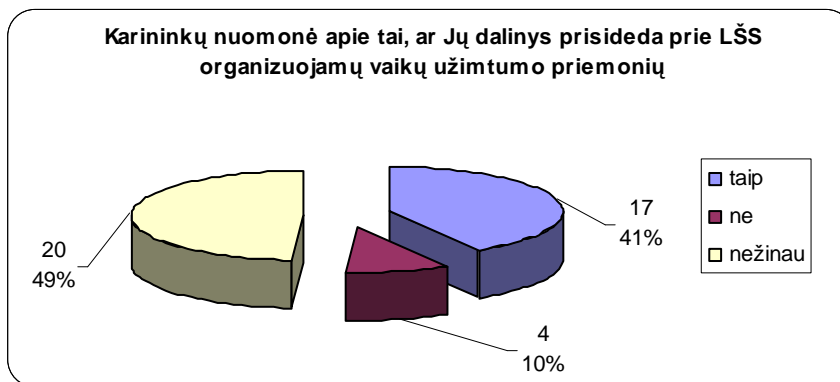
Respondentų nuomonė apie jų dalinio bendradarbiavimą su LŠS pagal profesinės karo tarnybos trukmę

Ar Jūsų dalinys bendradarbiauja su LŠS?	Tarnybos trukmė				Iš viso
	< 2 m.	2-5m.	5-10 m.	> 10 m.	
Taip	33	12	15	63	34
Ne	-----	-----	21	-----	7
Nežinau	67	88	64	37	59
Iš viso	100	100	100	100	100

Kaip matyti iš lentelės, geriausiai apie dalinio bendradarbiavimą su LŠS žino krašto apsaugos sistemos naujokai ir senbuviai. Ryšys tarp duomenų statistiškai patikimas ($\chi^2 = 14,737$, $df = 6$, $\chi^2 p = 0,020 < 0,05$).

Bendradarbiavimas tarp dalinio ir LŠS gali vykti įvairiomis formomis – bendri renginiai, pratybos, mokymai ir t.t. Tačiau šio tyrimo tikslais buvo prasminga išsiaiškinti ar respondentams yra žinoma apie dalinio ir LŠS bendradarbiavimą organizuojant vaikų laisvalaikio užimtumo priemones pagal Jaunųjų Šaulių programą. Nagrinėjant šį sąveikos aspektą paaiškėjo, kad apie jį žino mažiau nei pusė respondentų (2.4. pav.).

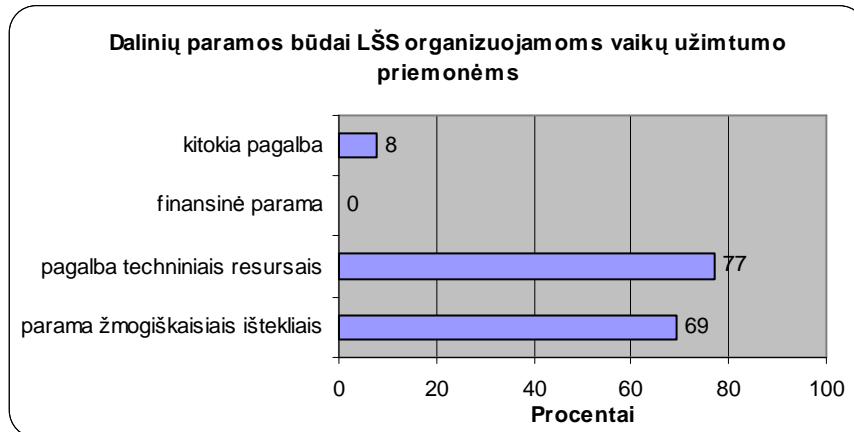
2.4. pav.

Kaip matyti iš paveikslo, dauguma karininkų (49%) nežino, ar jų dalinys teikia paramą LŠS organizuojamoms vaikų užimtumo priemonėms, tačiau tuo pat metu 41% respondentų teigia, kad LŠS gauna tokią paramą iš jų dalinio. Vertinant respondentų nuomonę pagal amžiaus grupes ir profesinės karo tarnybos trukmę (tiek dalinyje, tiek apskritai) statistiškai reikšmingų skirtumų nėra ($\chi^2 p > 0,05$).

Respondentų, teigiančių, kad jų dalinys prisideda prie LŠS organizuojamų vaikų užimtumo priemonių, buvo teirautasi kuo konkrečiai jis prisideda. Rezultatai pateikiami 2.5. paveiksle.

2.5. pav.

Kaip matyti, dažniausiai respondentai teigia, kad daliniai remia LŠS organizuojamas jaunimo užimtumo programas techniniais resursais – taip teigia didžioji dauguma karininkų (77%) – ir visai neremia finansiškai. Šiek tiek mažiau (69%) respondentų nurodė, kad jų dalinys prisideda ir žmogiškaisiais ištekliais. Tuo tarpu kategorijoje “kitokia pagalba”, kurią pasirinko 8% respondentų, buvo nurodyta, kad padedama sprendžiant apgyvendinimo ir maitinimo problemas. Lyginant respondentų atsakymus pagal amžiaus grupes ir profesinės karo tarnybos trukmę (tiek dalinyje, tiek apskritai) statistiškai reikšmingų skirtumų nėra ($\chi^2 p > 0,05$).

Respondentų, teigiančių, kad jų dalinys neprisideda prie LŠS organizuojamų vaikų užimtumo priemonių, buvo teirautasi dėl kokių priežasčių, jų manymu, dalinys neprisideda prie minėtų priemonių. Atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 2.7. lentelėje.

2.7. lentelė

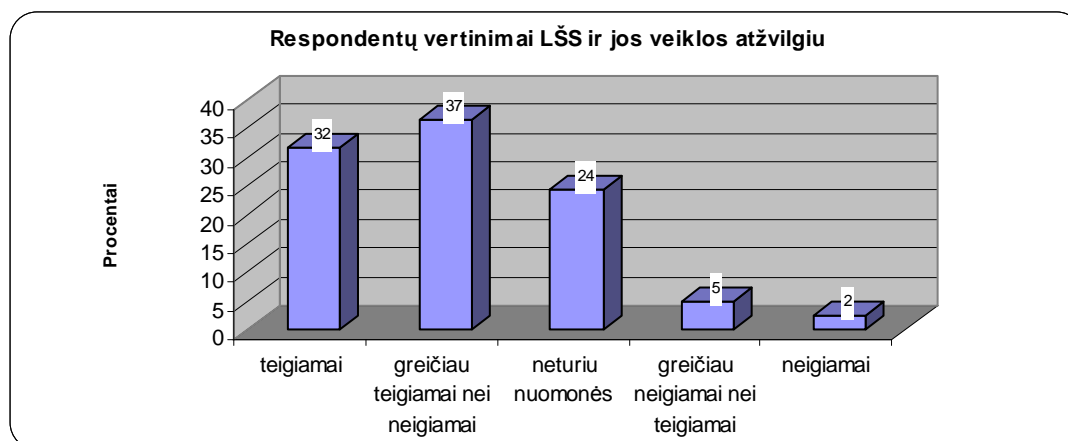
Respondentų nuomonė apie tai, kodėl dalinys neprisideda LŠS organizuojamų vaikų užimtumo priemonių

<i>Priežastys</i>	<i>Dažnumas, N</i>	<i>%</i>
Tikriausiai dalinys nėra pajėgus padėti	1	25
Nežinau	3	75
<i>Iš viso</i>	4	100

Akivaizdu, kad dauguma respondentų teigiančių, kad jų dalinys neteikia jokios paramos LŠS inicijuojamoms vaikų užimtumo programoms, nežino, kodėl taip yra ir todėl negali argumentuotai pagrįsti savo nuomonės.

Taip pat buvo tikslinga išsiaiškinti, kaip karininkai vertina LŠS ir jos veiklą apskritai. Nuomonių pasiskirstymas pagal tai, kaip karininkai vertina LŠS ir jos veiklą pateikti 2.6. paveiksle.

2.6. pav.

Kaip matyti iš 2.6. pav. pateiktų duomenų, 37% karininkų LŠS ir jos veiklą vertina greičiau teigiamai nei neigiamai, 32% – teigiamai, o dar 24% – neturi nuomonės. Neigiamai LŠS ir jos veiklą vertina 7% respondentų (iš kurių 2% pasirinko kraštinį neigiamą vertinimą). Detaliau analizuojant vertinimų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, išsilavinimą ir profesinės karo tarnybos trukmę (tiek dalinyje, tiek apskritai) statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$), t.y. galima teigti, kad nepriklausomai nuo jų amžiaus, išsilavinimo, ir turimos profesinės patirties trukmės dauguma respondentų yra linkę teigiamai vertinti LŠS ir jos veiklą.

Svarbus buvo ir karininkų nusiteikimo prisidėti prie LŠS veiklos potencialo identifikavimas. Domėjimosi kokią vaidmenį – aktyvų ar pasyvų – yra linkę pasirinkti karininkai LŠS veiklos atžvilgiu ir analizavome kas apsprendžia jų pasirinkimą. Pastebėta, kad dauguma

respondentų (69%) nėra apsisprendę ar sutiktų prisidėti prie LŠS organizuojamos veiklos. Teigiamai apsisprendusių yra 24%, o neigiamai – 7% respondentų. Lyginant atsakymus pagal amžiaus grupes, išsilavinimą ir profesinės karo tarnybos trukmę (tiek dalinyje, tiek apskritai) statistiškai reikšmingų skirtumų nėra (χ^2 $p>0,05$). Tačiau pastebėta, kad egzistuoja ryšys tarp atsakymų ir karininkų vertinimų LŠS veiklos atžvilgiu (2.8. lentelė).

2.8. lentelė

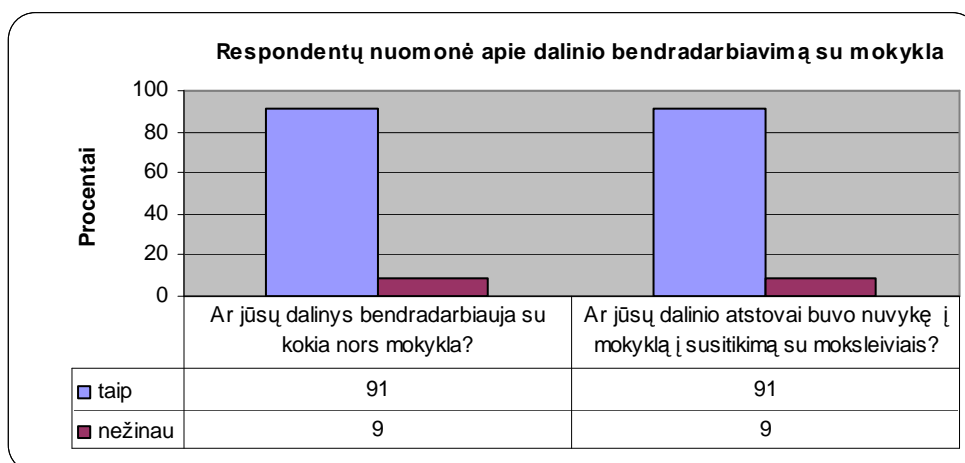
Respondentų pozicija pagalbos LŠS atžvilgiu pagal LŠS veiklos vertinimą

Pozicija pagalbos LŠS organizuojamai veiklai atžvilgiu	LŠS veiklos vertinimas					Iš viso, %
	teigiamai	greičiau teigiamai nei neigiamai	neturiu nuomonės	greičiau neigiamai nei teigiamai	neigiamai	
Taip mielai, %	39	27	10	-----	-----	24
Tikrai ne, %	-----	-----	20	-----	100	7
Nežinau, %	61	73	70	100	-----	69
Iš viso, %	100	100	100	100	100	100

Kaip matyti iš lentelėje pateiktų duomenų, labiausiai linkę prisidėti prie LŠS organizuojamos veiklos yra teigiamai ir greičiau teigiamai nei neigiamai LŠS veiklą vertinantys respondentai. LŠS nesutinkančių padėti karininkų tarpe dominuoja neigiamai LŠS vertinantys respondentai, o tarp neapsisprendusių – daugiausia greičiau neigiamai nei teigiamai ir greičiau teigiamai nei neigiamai LŠS veiklą vertinančių respondentų. Pastebėtos tendencijos yra statistiškai reikšmingos ($\chi^2=19,926$, $df=8$, χ^2 $p=0,011<0,05$).

Analizuodami karininkų nuomonę apie kariuomenės - mokyklos sąveiką, domėjomės ar vyksta bendradarbiavimas tarp dalinių ir mokyklų bei ką apie tokio bendradarbiavimo reikalingumą galvoja karininkai. Karininkų buvo klausama, ar jų dalinys bendradarbiauja su kokia nors mokykla ir ar dalinio atstovai buvo nuvykę į mokyklą susitikti moksleiviais. Rezultatai pateikti 2.7. paveiksle.

2.7. pav.

Nagrinėjant atsakymų pasiskirstymą matyti, kad didžioji dauguma respondentų (91%) teigia, kad jų dalinys bendradarbiauja su mokykla, o likę 9% nieko apie tai nežino. Atsakymų į klausimą ar dalinio atstovai lankėsi mokykloje pasiskirstymas yra identiškas. Analizuojant detaliau pastebėta, kad egzistuoja statistiškai patikimas ryšys tarp profesinės karo tarnybos trukmės ir informuotumo apie dalinio bendradarbiavimą su mokykla, bei tarp tarnybos trukmės dabartiniame dalinyje ir informuotumo apie dalinio atstovų vizitus į mokyklas (2.9. lentelė).

2.9. lentelė

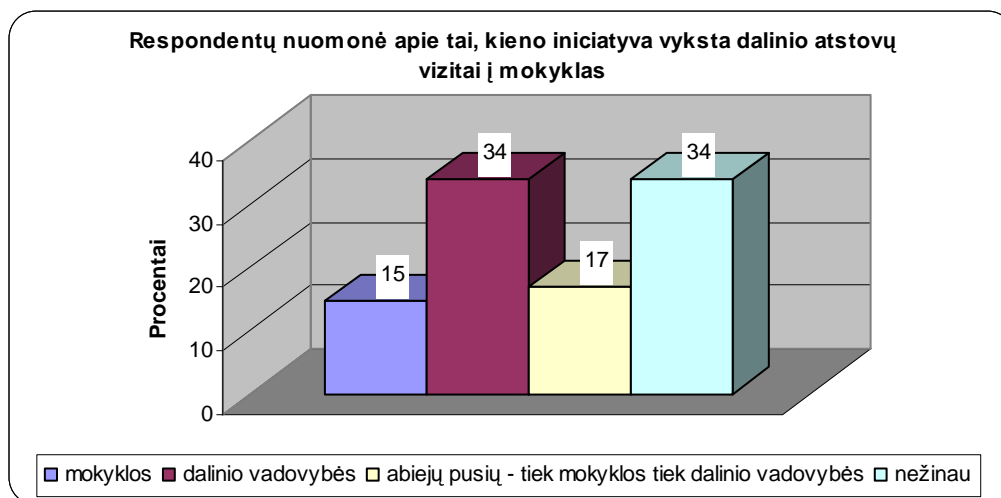
Respondentų informuotumas apie dalinio sąveiką su mokyklomis, %

		<i>Ar dalinys bendradarbiauja su kokia nors mokykla?</i>		
		<i>Taip</i>	<i>Ne</i>	<i>Nežinau</i>
Profesinės karo tarnybos trukmė	<i><2 m.</i>	33	-----	67
	<i>2-5 m.</i>	80	-----	20
	<i>5-10 m.</i>	100	-----	-----
	<i>>10 m.</i>	100	-----	-----
		Ar dalinio atstovai lankėsi mokykloje?		
		<i>Taip</i>	<i>Ne</i>	<i>Nežinau</i>
Tarnybos trukmė dabartiniame dalinyje	<i><1 m.</i>	67	-----	33
	<i>1-3 m.</i>	94	-----	6
	<i>>3 m.</i>	100	-----	-----

Rezultatai rodo, kad tarp turinčių didesnę profesinės karo tarnybos stažą yra žymiai daugiau žinančių apie savo dalinio bendradarbiavimą su mokyklomis ($\chi^2=17,012$, $df=3$, χ^2 $p=0,001<0,05$). Apie dalinio atstovų vizitus į mokyklas yra žymiai geriau informuoti dalinio senbuviai nei naujokai ($\chi^2=8,684$, $df=2$, χ^2 $p=0,013<0,05$).

Analizuojant bendradarbiavimo aspektą domėjomės kieno iniciatyva – mokyklos ar dalinio vadovybės – organizuojami karininkų vizitai į mokyklas. Rezultatai pateikti 2.8. paveiksle.

2.8. pav.

Nustatyta, kad kiek daugiau nei trečdalis (34%) karininkų mano, jog tokie vizitai yra inicijuojami dalinio vadovybės, kita tiek respondentų (34%) nežino kieno iniciatyva vyksta susitikimai. Mažiausia dalis karininkų (15%) mano, kad į mokyklas vykstama pačių mokyklų kvietimu. Statistiškai reikšmingų nuomonės skirtumų nei pagal profesinės karo tarnybos trukmę nei pagal darbo stažą dalinyje nenustatyta (χ^2 $p > 0,05$).

Taip pat buvo svarbu išsiaiškinti ar karininkams yra tekę atstovauti savo dalinį LŠS kvietimu. Į klausimą “Ar Jums yra tekę atstovauti savo dalinį mokykloje LŠS kvietimu?” absoliuti dauguma respondentų (95%) atsakė neigiamai, ir tik 5% atsakė teigiamai. Taigi, galima teigti, kad daugumoje atveju LŠS ir kariuomenės reprezentacinė veikla mokyklose nėra tarpusavyje suderinta ir koordinuota.

Ne mažiau reikšmingas kariuomenės – mokyklos sąveikos veiksnys yra pačių karininkų požiūris į abipusį bendradarbiavimą. Pirmiausia karininkų buvo klausama ar dalinio atstovų vizitai į mokyklas yra tikslingi. Rezultatai pateikti 2.9. paveiksle.

2.9. pav.

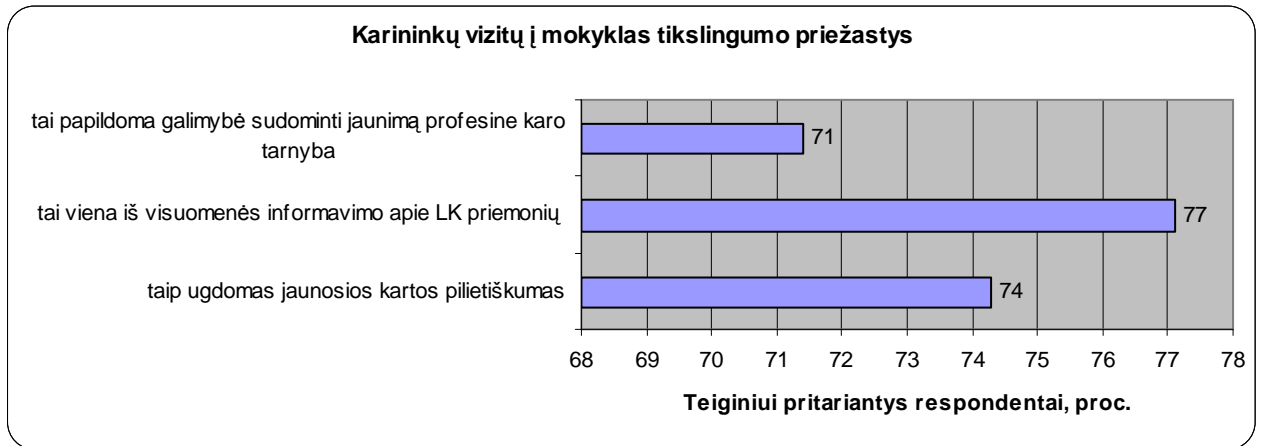
Didžioji dauguma karininkų (82%) mano, kad kariuomenės atstovų vizitai į mokyklas yra tikslingi, tačiau tuo pat metu nemaža dalis jų (14%) neturi nuomonės šiuo klausimu. Karininkų vizitus į mokyklas netikslingais laiko 4% respondentų. Šios tendencijos dominuoja nepriklausomai nuo karininkų amžiaus, išsilavinimo ar profesinės karo tarnybos trukmės (tiek dalinyje, tiek apskritai) – patikimo ryšio tarp šių charakteristikų ir duomenų nepastebėta (χ^2 $p > 0,05$).

Norėdami išsiaiškinti kaip karininkai suvokia tokių vizitų tikslą klausėme, kodėl jie mano, kad tokie apsilankymai mokyklose yra tikslingi/netikslingi. Nagrinėjant priežastis dėl kurių, karininkų manymu, dalinių atstovų vizitai į mokyklas nėra tikslingi, visi respondentai (100%) nurodė tą pačią priežastį – kad tokie vizitai yra beprasmis laiko ir finansų eikvojimas.

Respondentų nuomonė apie vizitų tikslingumo priežastis pateikta 2.10. paveiksle.

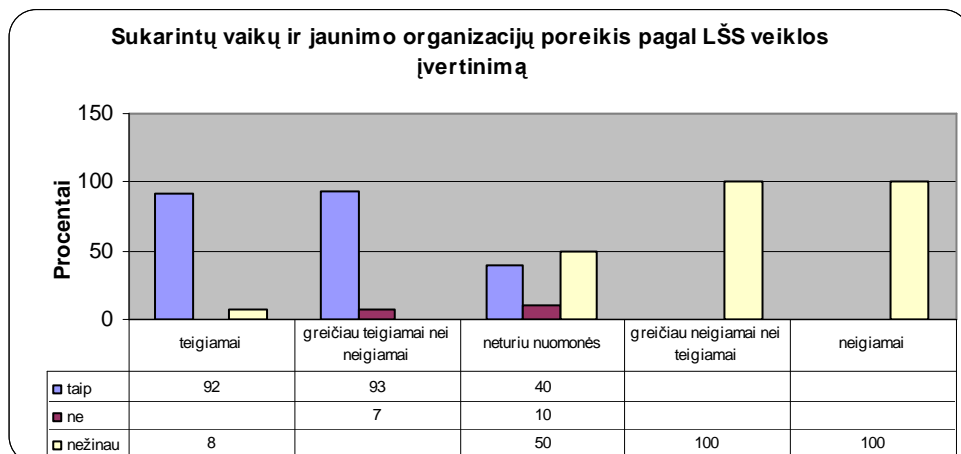
2.10. pav.

Didžioji dauguma respondentų (77%) sutinka, kad karininkų vizitai į mokyklas yra tikslingi, nes tai vienas iš būdų informuoti visuomenę apie Lietuvos kariuomenę, 74% respondentų sutinka, kad tokie karininkų vizitai prisideda prie jaunosios kartos pilietiškumo ugdymo, o 71% galvoja, kad tai papildoma galimybė sudominti jaunimą profesine karo tarnyba. Nuomonės kitimo tarp skirtingo amžiaus, išsilavinimo ar darbo stažo profesinėje karo tarnyboje (tiek dalinyje, tiek apskritai) respondentų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$). Taigi, dauguma karininkų, nepriklausomai nuo jų socio-demografinių charakteristikų, nurodo panašias vizitų į mokyklas tikslingumo priežastis.

Analizuojant LŠS – kariuomenės – mokyklos sąveiką ne mažiau svarbu buvo išsiaiškinti ir kaip karininkai suvokia sukarintų organizacijų paskirtį bei jų poreikį šiuolaikinėje visuomenėje. Klausėme karininkų ar demokratinėje visuomenėje reikalingos sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos. Daugumos respondentų (71%) nuomone, tokios organizacijos reikalingos, dar 20% - neapsisprendę, o 9% respondentų teigia, kad jos nereikalingos. Lyginant atsakymus pagal tai, kaip respondentai vertina LŠS veiklą (2.11. pav.), pastebėtas statistiškai patikimas nuomonių skirtumas ($\chi^2 = 23,916$, $df = 8$, $\chi^2 p = 0,003 < 0,05$).

2.11. pav.

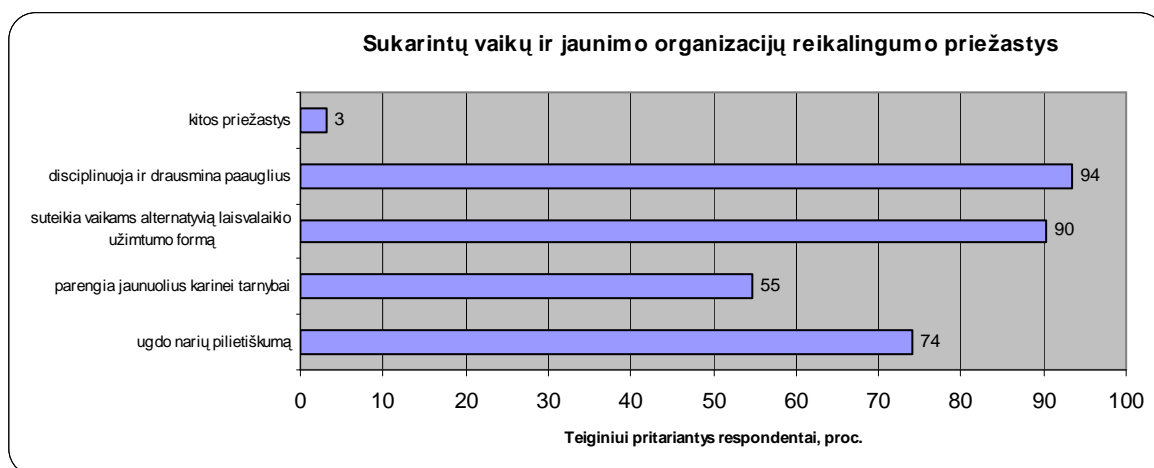
Akivaizdu, kad tarp teigiamai vertinančių LŠS veiklą daugiau manančių jog sukarintos vaikų organizacijos reikalingos, o tarp neigiamai vertinančių – daugiau abejojančių tokių organizacijų poreikiu.

Norėdami išsiaiškinti kaip karininkai suvokia sukarintų vaikų ir jaunimo organizacijų paskirtį klausėme kodėl jie mano, kad tokios organizacijos yra reikalingos/nereikalingos.

Nagrinėjant priežastis dėl kurių, karininkų manymu, sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos nėra reikalingos 75% respondentų teigia, kad vaiko dalyvavimas tokios organizacijos veikloje neigiamai veikia jo psichiką (galimai skatina smurtą, agresiją, ir pan.). Likę 25% respondentų mano, kad karyba yra suaugusiųjų, o ne vaikų, veiklos sfera ir todėl panašios organizacijos nėra reikalingos.

Respondentų nuomonė apie organizacijų reikalingumo priežastis pateikta 2.12. paveiksle.

2.12. pav.

Nagrinėjant duomenis matyti, kad daugiausia tyrime dalyvavusių karininkų mano, jog sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos reikalingos, nes jos drausmina ir disciplinuoja paauglius – su tuo sutinka net 94% respondentų. Panaši dalis respondentų (90%) sutinka, kad tokios organizacijos yra reikalingos kaip viena iš laisvalaikio užimtumo formų, o šiek tiek mažesnė dalis (74%) reikalingumo priežastimi įvardino ir narių pilietiškumo ugdymą. Beveik pusė respondentų (55%) sutinka, kad organizacijos reikalingos dėl to, kad parengia jaunuolius karinei tarnybai.

Analizuojant atsakymus pagal amžiaus grupes, išsilavinimą ir profesinės karo tarnybos trukmę (tiek dalinyje, tiek apskritai) statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta ($\chi^2 p > 0,05$). Taigi, akivaizdu, kad nors dauguma karininkų ir mano, kad sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos yra reikalingos, jų specifiška bei paskirtis jiems nėra labai gerai žinoma.

Išsiaiškinę, kad dauguma karininkų pritaria sukarintų vaikų ir jaunimo organizacijų reikalingumui domėjomės ar turintys mokyklinio amžiaus vaikų karininkai patys yra kalbėję savo vaikais apie LŠS veiklą ir dalyvavimą joje. Paaiškėjo, kad nors didžioji dauguma (73%)

respondentų su savo vaikais nėra kalbėję apie LŠS ar jos veiklą, tarp atsakymų ir amžiaus grupės buvo pastebėtos statistiškai reikšmingos tendencijos (2.10. lentelė).

2.10. lentelė

Respondentai apie tai, ar yra su savo vaikais kalbėję apie LŠS ir jos veiklą*

Pozicija	Amžiaus grupė				Iš viso, %
	21-30 m.	31-40 m.	41-50 m.	Iš viso	
Taip	-----	25	75	100	27
Ne	9	91	-----	100	73

* Proc. pasiskirstymas nuo žinančių apie LŠS ir turinčių mokyklinio amžiaus vaikų (N=15=100%).

Kaip matyti iš lentelės, didžiąją dalį respondentų, kalbėjusių su savo vaikais apie LŠS ar jos veiklą, sudaro vyresnio amžiaus karininkai. Ryšys statistiškai patikimas ($\chi^2=10,351$, $df=2$, $chi^2 p=0,006<0,05$). Tikėtina tokios tendencijos priežastis – jaunesnio amžiaus karininkų vaikai yra mažesni nei vyresniųjų kolegų, o kadangi į LŠS Jaunuosius Šaulius yra priimama tik nuo 12 m., gali būti jog jaunesnio amžiaus karininkai galvoja, kad jų vaikai yra dar per maži kalbėtis šia tema.

Taip pat reikšminga ir svarbi karininkų nuomonė apie tai, koks yra tinkamiausias/efektyviausias informacijos apie LŠS ir jos veiklą vaikams pateikimo būdas (2.11. lentelė).

2.11. lentelė

Respondentai apie tai, koks būdas efektyviausias informuojant vaikus apie LŠS veiklą*

Atsakymų variantai	Dažnumas, N	%
Žiniasklaidos priemonės	-----	-----
Informacija mokykloje	4	27
Tiesioginis bendravimas su LŠS nariais	10	67
Nežinau	1	7
Kita	-----	-----
Iš viso	15	100

* Proc. pasiskirstymas nuo žinančių apie LŠS ir turinčių mokyklinio amžiaus vaikų (N=15=100%).

Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad didžioji dauguma karininkų (67%) mano, kad efektyviausias būdas informuoti ir supažindinti vaikus su LŠS ir jos veikla būtų betarpiškas pačių LŠS narių bendravimas su vaikais. Beveik trečdalis (27%) respondentų galvoja, kad pati veiksmingiausia priemonė būtų informacija mokykloje, o tuo tarpu manančių, kad informacija žiniasklaidoje būtų veiksminga ir efektyvi priemonė supažindinti vaikus su LŠS ir jos veikla, nėra. Analizuojant rezultatus detaliau, paaiškėjo, kad ši nuomonė karininkų tarpe yra vyraujanti nepriklausomai nei nuo respondentų amžiaus, nei išsilavinimo ar profesinės karo tarnybos trukmės (tiek dalinyje, tiek apskritai) ($chi^2 p>0,05$).

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad:

- ✓ Didžioji dauguma karininkų yra girdėję apie LŠS ir jos veiklą, tačiau jiems nepakanka turimos informacijos.
- ✓ Dauguma respondentų negali tiksliai ir vienareikšmiškai apibūdinti kas yra LŠS.
- ✓ Dauguma apklaustų karininkų žino tikruosius LŠS tikslus, nors ir ne visus vienodai gerai.
- ✓ Apklaustiems karininkams sąjungos finansavimo šaltiniai nėra gerai žinomi.
- ✓ Karininkų tarpe nėra vieno dominuojančio informacijos apie LŠS šaltinio. Pagrindiniai šaltiniai yra du: žiniasklaida ir kolegos darbe. Dalis karininkų apie organizaciją sužinojo iš draugų.
- ✓ Dauguma karininkų nežino ar jų dalinys bendradarbiauja bei teikia finansinę paramą LŠS organizuojant vaikų užimtumą.
- ✓ Dažniausiai respondentai teigia, kad daliniai remia LŠS organizuojamas jaunimo užimtumo programas techniniais bei žmogiškaisiais resursais.
- ✓ Dauguma respondentų LŠS ir jos veiklą vertina teigiamai, o beveik penktadalis - neturi nuomonės. Neigiamai LŠS ir jos veiklą vertina mažuma respondentų.
- ✓ Dauguma respondentų nėra apsisprendę ar sutiktų prisidėti prie LŠS organizuojamos veiklos. Teigiamai apsisprendusių yra tik kiek daugiau nei penktadalis.
- ✓ Didžioji dauguma respondentų teigia, kad jų dalinys bendradarbiauja su mokykla, ir tik labai nedidelė dalis nieko apie tai nežino.
- ✓ LŠS neinicijuoja karinių dalinių atstovavimo mokyklose, taip teigia dauguma respondentų. Taigi, galima teigti, kad daugumoje atveju LŠS ir kariuomenės reprezentacinė veikla mokyklose nėra tarpusavyje suderinta ir koordinuota.
- ✓ Didžioji dauguma karininkų mano, kad kariuomenės atstovų vizitai į mokyklas yra tikslingi, tačiau tuo pat metu nemaža dalis jų neturi nuomonės šiuo klausimu. Daugumos karininkų manymu vizitai į mokyklas yra tikslingi, nes tai vienas iš būdų informuoti visuomenę apie Lietuvos kariuomenę, o taip pat galimybė prisidėti prie jaunosios kartos pilietiškumo ugdymo ir sudominti jaunimą profesine karo tarnyba.
- ✓ Tik maža dalis karininkų mano, kad kariškių vizitai į mokyklas yra netikslingi. Visi karininkai šią savo poziciją motyvuoja vienodai, t.y. visi teigia, kad tokie vizitai yra beprasmiškas laiko ir finansų eikvojimas.
- ✓ Dauguma karininkų mano, kad sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos yra reikalingos, tačiau jų specifika bei paskirtis jiems nėra labai gerai žinoma. Jų teigimu tokios organizacijos drausmina ir disciplinuoja paauglius, užima jų laisvalaikį, ugdo narių pilietiškumą, bei parengia jaunuolius karinei tarnybai.

- ✓ Didžioji dauguma karininkų mano, kad efektyviausias būdas informuoti ir supažindinti vaikus su LŠS ir jos veikla būtų betarpiškas pačių LŠS narių bendravimas su vaikais. Beveik trečdalis respondentų galvoja, kad pati veiksmingiausia priemonė būtų informacija mokykloje, o tuo tarpu manančių, kad informacija žiniasklaidoje būtų veiksminga ir efektyvi priemonė supažindinti vaikus su LŠS ir jos veikla, nėra.

2.5. Šaulių sąjungos vado reprezentacijos sukarintų vaikų organizacijų atžvilgiu

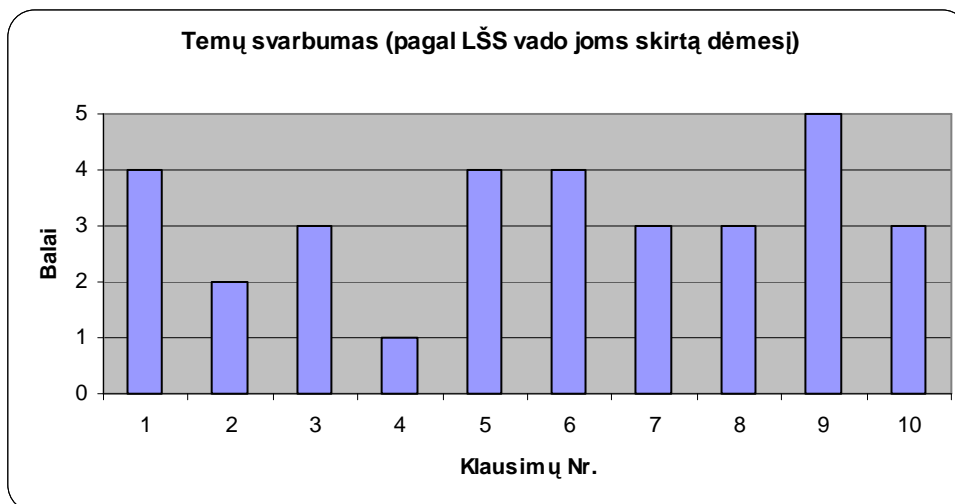
Atlikus pokalbio-interviu metu LŠS vado išsakytos nuomonės analizę duomenys buvo apibendrinti, o rezultatai pateikti II. lentelėje. Vado dėmesys, skirtas kiekvienai iš lentelėje pateiktų temų, grafiškai pavaizduotas VI. paveiksle.

II. lentelė

<i>Nr.</i>	<i>Apibendrinti LŠS vado atsakymai</i>	<i>Interpretacija</i>
1.	Norinčių dalyvauti Sąjungos veikloje skaičius nuolat auga, tačiau priimti visų norinčių sąjunga neturi galimybių. Ypač didelis noras dalyvauti vasaros stovyklose.	Narių atrankos problema: norinčių dalyvauti organizacijos veikloje daug, tačiau nariais gali būti tik pažangūs vaikai. Tokiu būdu, LŠS gali tapti elitiniu „gerų vaikų“ klubu.
2.	Išėinančių narių apklausa nevykdoma.	Taip negaunama organizacijai svarbi grįžamojo ryšio informacija.
3.	Vaikus savanoriškais pagrindais ugdo šauliai, kurių pritraukimas į organizaciją komplikuotas.	Savanoriškumo pagrindas yra labai svarbus visuomeninėje organizacijoje, tačiau bent simbolinės paramos vadovams-pedagogams, nebuvimas apriboja kvalifikuotų vadovų atėjimą.
4.	Tarp organizacijos narių yra vienodai daug merginų ir vaikinų.	Organizacijos veikla, nors ir karinės orientacijos, yra moksleiviams įdomi, nepriklausomai nuo jų lyties.
5.	Ugdant jaunuosius šaulius pagrindinis dėmesys skiriamas kariniam, o ne pilietiniam/tautiniam ugdymui.	Tai buvo sąlygota karinių grėsmių. Lietuvai įstojus į NATO numatoma situacijos pasikeitimas ir LŠS ugdymo programoje.
6.	Šiuo metu ruošiamas strateginis planas, kuriame numatoma skirti daugiau dėmesio pilietiniam/tautiniam ugdymui.	LŠS vado paminėti tolimesni sąjungos veiklos planai turėtų pagerinti pilietinio/tautinio ugdymo kokybę organizacijoje.
7.	Santykiai su kariuomene ir mokykla yra geri. Abi institucijos padeda organizuojant ir vykdamas vaikų ugdymą.	Nepaisant to, kad šios dvi institucijos padeda Sąjungai organizuoti savo veiklą, iniciatyva paprastai rodoma tik iš LŠS pusės.
8.	Tautinio ir pilietinio ugdymo pagrindų trūkumas mokykloje sąlygoja tai, kad dauguma Jaunųjų šaulių tik sąjungoje suvokia tautiškumo esmę.	Mokykla neužtikrina sąmoningų valstybės piliečių ugdymo, o LŠS veikloje dalyvauja sąlyginai nedidelis moksleivių skaičius.
9.	Organizacija susiduria su dviem pagrindinėmis problemomis: tėvų ir vaikų pasyvumas, bei nepakankamu finansavimu.	Tėvai patys nebūdami aktyvūs, nemoko savo vaikų būti aktyviais, o LŠS, dėl ribotų finansinių išteklių, neturi galimybių užsiimti tėvų informavimu ir švietimu.
10.	Komercinės organizacijos nenori ir iš valstybės pusės nėra skatinamos (pvz. mokestinėmis	Dauguma visuomenės narių (taip pat ir politikų) vis dar nesuvokia vaikų organizacijų svarbos ir jų

<i>Nr.</i>	<i>Apibendrinti LŠS vado atsakymai</i>	<i>Interpretacija</i>
	lengvatomis) teikti pagalbos visuomeninėms vaikų organizacijoms. Pvz. televizijos nori gauti atlygį už daromą reklamą LŠS.	atliekamo ugdymo reikšmės.

VI. pav.

Apibendrinant pokalbį su organizacijos vadovybe, galima išskirti dvi pagrindines problemines sritis:

- ✓ Didžiausia problema yra visuomenės pasyvumas. Tai pasakytina tiek apie vaikus, tiek ir apie jų tėvus.
- ✓ Kita problema – finansavimas (tiek veiklos, tiek personalo). Organizacija turi tik nedidelį skaičių etatinių darbuotojų. Visi kiti vadovai yra savanoriai entuziastai, kurie dalyvauja šios organizacijos veikloje visuomeniniais pagrindais, tačiau jų kvalifikacija ne visuomet atitinka organizacijos poreikius.

Vertinant organizacijos perspektyvas, dabartinis strateginis veiklos planas yra keistinas. Jis buvo rengtas dar prieš Lietuvos tapimą NATO nare, todėl jame daugiausia dėmesio buvo skiriama pasirengimui dalyvauti totaliniame (visapusiškame) Tėvynės gynime. Tuo tarpu Lietuvai įstojus į NATO, pasikeitė pasirengimo gynybai prioritetai ir dabar galima didesnę dėmesį skirti vaikų pilietiniam–tautiniam ugdymui.

LŠS – kariuomenės – mokyklos sąveika tik iš dalies atitinka LŠS poreikius. Vadas šiltai atsiliepė apie bendradarbiavimą bei pagalbą tiek iš kariuomenės, tiek iš policijos pusės. Tačiau iš mokyklos pusės, nepaisant jų geranoriško požiūrio, pasigendama aktyvumo ir suinteresuotumo tiek tautinio/pilietinio auklėjimo srityje tiek organizacijos veiklos atžvilgiu.

3. IŠVADOS

Išnagrinėjus teorines sukarintų visuomeninių vaikų organizacijų svarbos šiuolaikinėje visuomenėje prielaidas bei šių organizacijų veiklos ir valdymo specifika, o taip pat atlikus empirinę LŠS, kaip sukarintos vaikų visuomeninės organizacijos, veiklos situacijos analizę, galime daryti šias išvadas:

1. Visuotinis darbo jėgos judėjimas, kaip globalizacijos pasekmė, įtakos Lietuvos migracijos srautus: emigracija ir imigracija augs, todėl artimiausioje perspektyvoje (20 – 25 m. laikotarpyje) Lietuvai kyla ne tiek ginkluoto užpuolimo, kiek „protų“ nutekėjimo ir nutautėjimo grėsmė.

2. Sparčiai vykstant urbanizacijos plėtrai ir augant imigracijos mastams mieste bus vis daugiau vaikų, atitinkamai išaugs ir rizikos grupės vaikų skaičius. Todėl norint mažinti socialinės atskirties grupes ir siekiant integruoti imigrantų vaikus į visuomenę, būtina užsiimti šių vaikų pilietiniu ugdymu per jiems patrauklią veiklą.

3. Pilietinė visuomenė – demokratijos pagrindas, tačiau pilietiškumo išmokstama organizacijose, o ne iš knygų. Todėl pilietiniu vaikų ugdymu būtina užsiimti ne tik mokyklose, bet ir už jos ribų įtraukiant kuo daugiau vaikų į praktinę veiklą įvairiose vaikų organizacijose.

4. Pilietinį vaikų ugdymą reiktų pradėti jau ankstyvoje vaikystėje, nes socializacijos aspektu vaikas, kaip individas formuojasi apie septintus gyvenimo metus. Todėl sukarintų visuomeninių vaikų organizacijų veiklą tikslinga orientuoti jau į pradinių klasių moksleivius.

5. Atlikta literatūros ir dokumentų analizė patvirtino sukarintų visuomeninių organizacijų poreikį šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje. Tačiau, kaip rodo Kanados ir Lietuvos analogiškų organizacijų patirtis, nepaisant šių organizacijų struktūros, tikslų ir užduočių panašumų, veiklos priemonės ir ją įtakojantys sprendimai skiriasi priklausomai nuo socio-kultūrinio konteksto.

6. Analizuojant LŠS veiklos situaciją paaiškėjo, kad šiai organizacijai trūksta viešumo. Viešumo trūkumas ypač pastebimas moksleivių tarpe, nes dauguma jų nežino šios organizacijos ir nėra girdėję apie jos vykdomą veiklą. Tuo tarpu apie organizacijos veiklą žinantys moksleiviai informaciją paprastai gauna ne žiniasklaidos priemonių pagalba, kurios yra pagrindinė ne pelnos siekiančių organizacijų teigiamo įvaizdžio visuomenėje formavimo priemonė, bet iš draugų.

7. Karinė tematika moksleiviams yra patraukli ir moksleivių susidomėjimas organizacijos veikla yra nemažas. Todėl galima teigti, kad pagrindinė moksleivių nedalyvavimo

LŠS veikloje priežastis yra ne organizacijos sukarintos veiklos statusas, o kaip rodo tyrimas, laiko trūkumas.

8. Dauguma moksleivių norėtų, kad kariškiai dažniau lankytųsi mokykloje. Tuo tarpu kariškiai, net matydami tokios veiklos tikslingumą ir teigiamai vertindami LŠS veiklą, asmeniškai nėra nusiteikę prisidėti prie vaikų ugdymo.

9. Paaiškėjo, kad sąveika tarp LŠS, mokyklos ir kariuomenės nėra sistemingai koordinuojama, todėl pastarosios dvi institucijos LŠS veiklą papildo tik epizodiškai, esant būtinybei ir iniciatyvai iš LŠS pusės. Ypatingai pasigendama mokyklos iniciatyvos tautinio ir pilietinio ugdymo aspektu.

10. Pagrindinė problema, su kuria susiduria LŠS kaip ne pelno siekianti organizacija, yra finansai. Finansinių išteklių trūkumas įtakoja ir veiklos efektyvumą. Tačiau pati LŠS nepakankamai rūpinasi teigiamu savo organizacijos įvaizdžio formavimu visuomenėje, todėl jai sudėtinga surasti rėmėjų, galinčių padėti spręsti organizacijos finansines problemas, ir pritraukti daugiau vaikų į savo narių gretas.

11. Pasyvų vaikų dalyvavimą ne tik LŠS, bet ir kitų vaikų ir jaunimo organizacijų veikloje, sąlygoja ir dalyvavimo organizacijose neskatinanti aplinka, t.y. nei tėvai nei mokytojai nediskutuoja su vaikais apie visuomeninių vaikų organizacijų ir jų veiklos svarbą bei vaidmenų vaiko gyvenime.

REKOMENDACIJOS

1. Siekdama efektyvinti savo veiklą LŠS į savo organizaciją turėtų priimti vaikus ne nuo 12, o nuo 7 metų, nes dabar į organizaciją ateina jau pakankamai susiformavę vaikai. Taip pat svarbu, kad organizacija ir jos veikla būtų orientuota ne tik į „gerus“ vaikus ir jų ugdymą, bet taip pat ir į probleminius bei rizikos grupės vaikus. Nesant galimybės priimti didesnių vaikų kiekį į savo organizaciją, LŠS turėtų dažniau rengti išvykas į mokyklas bei kitaip įtakoti moksleivių ugdymą jau nuo 6-7 metų. Planuodama savo veiklą LŠS turi plėtoti savo veiklą taip, kad apimtų nedideles kaimo vaikų grupes ir įtrauktų į savo veiklą imigrantų vaikus.

2. LŠS, vykdydama vaikų tautinį ugdymą galėtų prisidėti prie emigracijos stabdymo. Tuo tikslu vertėtų atkreipti dėmesį į šeimos stiprinimo aspektą, t.y., prisidėti prie šeimos, kaip pagrindinės valstybės ląstelės, įvaizdžio atstatymo. Turėtų būti skatinamas šeimos modelis kuriame būtų ne mažiau 5 narių.

3. Reklaminės veiklos ir viešųjų ryšių plėtojimas taip pat įgalintų LŠS veiklos efektyvinimą. Todėl būtina daugiau dėmesio skirti įvaizdžio formavimui, informacinei veiklai bei santykių su komercinėms organizacijomis pagerinimui ir palaikymui. Tuo tikslu reiktų naudoti ne tik tradicines, bet ir modernias žiniasklaidos priemones. Taip pat būtų tikslinga inicijuoti bendros visų vaikų organizacijų atstovybės steigimą. Ši atstovybė galėtų užsiimti lobistine veikla taip padėdama organizuotai ir efektyviai spręsti bendras vaikų organizacijoms kylančias problemas.

4. Atsižvelgdama į pasikeitusią Lietuvos socio-politinę situaciją LŠS turėtų peržiūrėti savo veiklos prioritetus, t.y. daugiau dėmesio turėtų būti skiriama tautiško, pilietiškai subrendusio piliečio ugdymui, o ne vaikų karinių įgūdžių formavimui. Tačiau karinius užsiėmimų nereikėtų visai atsisakyti, juos tikslinga išlaikyti kaip papildomą priemonę vaikų sudominimui ir pritraukimui į organizaciją. Todėl, nepaisant to, kad LŠS turi galias tradicijas, kintant situacijai turi būti atsisakyta aklo tradicijų laikymosi jas pakeičiant ir sukuriant naujas tradicijas. Priešingu atveju, organizacijai gresia stagnacija ir sumažėjęs susidomėjimas organizacijos veikla.

Apibendrinant, galima teigti, kad aukščiau išvardintų pasiūlymų įgyvendinimas įgalintų Lietuvos šaulių sąjungą į savo veiklą įtraukti daugiau vaikų ir taip prisidėti ugdant patriotiškus visuomenės narius. Taip ji padėtų stabdyti nusikalstamumą, nutautėjimą bei ugdytų aktyvų visuomenišką žmogų. Jaunuolis būtų gal kiek mažiau parengtas kariškai, tačiau pas jį būtų išugdytas pareigos jausmas ir moralinis pasirengimas ginti tėvynę. Tuo tarpu piliečio karinį parengimą galėtų sėkmingai pratęsti Lietuvos kariuomenė, nes **Tautos jėga yra ne šautuvų kiekyje, bet jos žmonių tautinėje savimonėje.**

LITERATŪRA

1. <http://kaunas.lcn.lt/06/vjorganizacijos/index.html> (Tikrinta 2006-05-17)
2. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4413964.stm> BBC televizijos internetinis puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
3. <http://www.cadets.ca> Karališkųjų Kanados Armijos kariūnų internetinis puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
4. <http://www.fas.org> JAV nacionalinė žvalgybos taryba. US National Intelligence Council, 'Global Trends 2015', Dec 2000. (Tikrinta 2006-05-17)
5. <http://www.iskcon.net/lithuania/>(Tikrinta 2006-05-17)
6. <http://www.kam.lt/index.php/lt/70834> Krašto apsaugos internetinis puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
7. <http://www.redcross.lt/jaunimas.html> Raudonojo kryžiaus puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
8. <http://www.sauliusajunga.lt> Šaulių sąjungos puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
9. <http://www.skautai.lt/articles.php?&view=articles&do=show&id=17> Lietuvos skautų puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
10. <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr3/nepilnameciai.asp> Piliponytė J. Nepilnametis: žmogus, kuriam reikalinga kryptis. (Tikrinta 2006-05-17)
11. <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr16/nepilnameciai.asp> Sniečkutė M. Nepilnamečių nusikalstamumas ir šeima. (Tikrinta 2006-05-17)
12. <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1292> Statistikos departamento puslapis. (Tikrinta 2006-05-17)
13. http://www.jdcc-strategictrends.org/1st_Edition_frames.html Jungtinis doktrinų ir koncepcijų centras. Jungtinė Karalystė. (Tikrinta 2006-05-17)
14. Aramavičiūtė V. (2005). Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda. Vilnius.
15. Bitinas B. (1986). Auklėjimo teorijos ir metodikos klausimai. Kaunas.
16. Broom L. (1992). Sociologija. Esminiai tekstai ir uždaviniai. Kaunas.
17. Castells M. (2005). Tinklaveikos visuomenės raida. Vilnius.
18. Daft R. L. (2004). Organization Theory and Design. Thomson.
19. Dapkienė S. (1993). Užklasiniai renginiai moksleiviams. Šiauliai.
20. Edelman M., Haugerud A. (2005). The Antropology of Development and Globalization. Oksfordas.
21. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. (1996). Aš myliu kiekvieną veiką. Vilnius.

22. Grigas R. (1995). Tautos likimas (sociologinė apybraiža). Vilnius.
23. Grinevičienė N. (1999). Mažylių žaidimai. Kaunas.
24. Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. (2002). Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika ir kultūra. Vilnius.
25. Herman E. S., McChesney R. W. (1997). The Global Media. Londonas.
26. Jacikevičius A. (1995). Žmonių grupių socialinė psichologija. Vilnius.
27. Jakavičius V., Juška A. (1996). Mokyklos pedagogika. Kaunas.
28. Juodaitytė A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
29. Juozaitis A. M., Vilimienė R. (2000). Nevyriausybinės organizacijos: nuo aiškios strategijos link efektyvios veiklos. Vilnius.
30. Kardelis K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas.
31. Karužienė I., Pranevičienė B., Vaitkevičius J. (1997). Švietimas ir sociometrija kariuomenėje. Kaunas.
32. Kvieskienė G. (2000). Socializacijos pedagogika. Vilnius.
33. Lepeškienė V. (1996). Humanistinis ugdymas mokykloje. Vilnius.
34. Perrons D. (2004). Globalization and social Change. Londonas.
35. Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms, (1998). Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.
36. Robbins S. P. (1983). Organization theory. The structure and design of organizations. Londonas.
37. Savickytė V. (1996). Asmenybė ir mokyklinė bendruomenė. Šiauliai.
38. Scott R. W. (1992). Organizations – Rational, natural, and open systems. Prentice-Hall International.
39. Silverman D. (2002). Interpreting Quality Data Methods for Analyzing Talk, Text, and Interaction. SAGE Publication.
40. Stoll L., Fink D. (1996). Keičiame mokyklą. Vilnius.
41. Stoškus K. (1999). Nuo patriotizmo iki pilietiškumo universitetų. Vilimienė R. (sud.). Idėjos ir iniciatyvos (apie pilietiškumą, visuomeninį veiksma ir suaugusiųjų švietimą). Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.
42. Stulpinas T., (2005). Ugdymo perspektyvos: idealai, tikslai, uždaviniai. Šiaulių universiteto leidykla.
43. Šaulauskas M. P. (2000). Socialinė atskirtis ir pilietinė visuomenė. Ulčinskaitė D., (red.). Socialiniai polychiai: Lietuva, 1990/1998. Vilnius.
44. Šerkšnas A. (1939). Mokyklinė bendruomenė. Kaunas.

45. Šliogeris A. (1999). Pilietiškumo samprata. Vilimienė R. (sud.). Idėjos ir iniciatyvos (apie pilietiškumą, visuomeninį veiksma ir suaugusiųjų švietimą). Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.
46. Thompson JR., A. A., Strikland III, A. J. (2002). Strategy Formulation and Implementation. Boston.
47. Vydūnas. (1992). Raštai T. III. Vilnius.
48. Zaleskienė I. (2004). Pilietinio ugdymo socialinė dimensija. Vilnius.
49. Želvys R. (2001). Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius.
50. Фришман И. И. (2001). Методика работы педагога дополнительного образования. Москва.

PRIEDAI

Mielas(-a) moksleivi(-e),

Kviečiame Jus dalyvauti moksleivių nuomonės tyrime. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti ką moksleiviai žino apie užklausinę veiklą bei kiek jiems yra žinoma Šaulių Sąjunga. Dalis klausimų yra susiję būtent su šia organizacija ir jos veikla. Jūsų nuoširdūs ir išsamūs atsakymai į anketos klausimus padės įvertinti šios organizacijos veiklą. Net jei Jūs ir nesate girdėjęs(-usi) apie Šaulių Sąjungą ir negalite atsakyti į klausimus apie Šaulių Sąjungą, Jūsų nuomonė visais kitais klausimais vis tiek yra labai svarbi ir vertinga tyrimui.

Šioje anketoje nėra teisingų ar neteisingų atsakymų į klausimus, nes tai nėra testas. Anketoje taip pat nereikia nurodyti nei savo vardo, nei klasės. Atidžiai perskaitytę klausimą pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą taip, kaip parodyta pavyzdyje.

Pvz. Ar Jums patinka keliauti?

- taip;
 ne.

XX

1) Ar Jūs esate girdėjęs apie Šaulių Sąjungą ar jos veiklą?

NE;

Jei pasirinkote šį atsakymą, **eikite į 4 puslapį** ir toliau pildykite anketą **nuo 9 klausimo**

TAIP.

2) *Kaip Jūs sužinojote apie Šaulių Sąjungą? (pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymų variantus)*

- Sužinojau mokykloje iš mokyklos informacinių leidinių (Mokyklos laikraštis, skelbimai ar kita);
- Sužinojau mokykloje iš Šaulių Sąjungos narių (jų apsilankymų metu.);
- Sužinojau iš tėvų;
- Sužinojau iš mokytojų;
- Sužinojau iš draugų;
- Sužinojau iš žiniasklaidos;
- Kita (nurodykite).....

3) *Ar Jūs norėtumėte ir ar Jums būtų įdomu sužinoti daugiau apie Šaulių Sąjungą ir jos veiklą?*

- taip;
- ne;
- nežinau, galbūt.

4) *Ar Jūs priklausote Šaulių Sąjungai ir dalyvaujate jos veikloje?*

- TAIP**, priklausau ir dalyvauju

Jei pasirinkote šį atsakymą, **eikite į 4 puslapį** ir toliau pildykite anketą **nuo 9 klausimo**

- Anksčiau priklausiau**, bet dabar nebedalyvauju ŠS veikloje

Jei pasirinkote šį atsakymą, **eikite į 3 puslapį** ir toliau pildykite anketą **nuo 6 klausimo**

- NE**, nepriklausau ir nedalyvauju.

5) Kodėl nedalyvaujate Šaulių Sąjungos veikloje?

- Manęs nedomina jų siūloma veikla;
- Man apskritai nepatinka dalyvauti būreliuose;
- Man trūksta tam laiko;
- Kita (nurodykite) .....

Dabar eikite į 4 puslapį ir toliau pildykite
anketą nuo 9 klausimo

6) Kodėl dalyvavote Šaulių Sąjungos veikloje?

- Patiko leisti laiką su bendraminčiais;
- Patiko dalyvauti karinėse pamokose;
- Norėjau tapti karininku (-e);
- Kita (nurodykite.....)

7) Kodėl išstojote iš Šaulių Sąjungos?

- Nepatiko kaip vadai bendravo ir elgėsi su manimi;
- Nepatiko šios organizacijos veikla - nuobodžios pamokos, mažai stovyklų ir pan.;
- Nepatiko būrio draugai;
- Mano dalyvavimas ŠS veikloje nepatiko mano tėvams;
- Neužteko laiko, nes pradėjau lankyti kitą užsiėmimą;
- Neužteko laiko, nes reikėjo daugiau laiko skirti mokslams ir kt.;
- Kita (nurodykite.....)

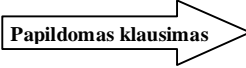
8) Kiek laiko dalyvavote Šaulių Sąjungos veikloje?

- Iki vienerių metų (ne daugiau nei vienerius metus);
- Iki dviejų metų;
- Daugiau nei du metus.

9) *Ar kariškiai atvažiuoja į Jūsų mokyklą (pvz. atveža parodyti ginklų, skaito paskaitas)?*

- Taip, dažnai;
- Taip, kartais;
- Nežinau, manęs tai nedomina;
- Ne, nebuvo atvažiavę;

 Papildomas klausimas

Ar Jūs norėtumėte ir ar Jums būtų įdomu susitikti ir pabendrauti su kariškiais?

- Taip;
- Ne;
- Nežinau.

10) *Ar Jūsų klasės auklėtoja(-s) skatina Jus dalyvauti užklasinėje veikloje (Šaulių Sąjungos, skautų veikloje ar kt. būreliuose)?*

- Taip, ji(-s) visada informuoja apie naujus būrelius;
- Taip, ji(-s) nuolat pabrėžia dalyvavimo užklasinėje veikloje svarbą;
- Kartais užsimena kad dalyvauti naudinga ir verta;
- Ji(-s) šia tema nekalba;
- Priešingai, ji(-s) nemėgsta aktyviai dalyvaujančių užklasinėje veikloje.

11) *Ar kiti Jūsų mokytojai skatina Jus dalyvauti užklasinėje veikloje (Šaulių Sąjungos, skautų veikloje ar kt. būreliuose)?*

- Taip, jie visada informuoja apie naujus būrelius;
- Taip, jie nuolat pabrėžia dalyvavimo užklasinėje veikloje svarbą;
- Kartais užsimena kad dalyvauti naudinga ir verta;
- Jie šia tema nekalba;
- Priešingai, jie nemėgsta aktyviai dalyvaujančių užklasinėje veikloje.

12) *Ar Jūsų tėvai (bent vienas jų) dalyvavo kokioje nors vaikų organizacijoje?*

- taip;
- ne;
- nežinau.

13) Ar Jūsų broliai/seserys priklausė (-o) kokiai nors vaikų organizacijai?

- Aš neturiu brolių/seserų;
- taip;
- ne;
- nežinau.

14) Ar Jūsų mokykloje ar netoli jos yra kokių nors vaikų organizacijų (be Šaulių Sąjungos), kur Jūs galėtumėte dalyvauti?

- Taip(nurodykite).....;
- Ne;
- Nežinau.

15) Ar Jūs dalyvaujate kokioje nors kitoje (neskaitant Šaulių Sąjungos) užklasinėje veikloje (sporto, muzikos, dailės užsiėmimai ir pan.):

- Taip;
- Ne.

16) Jūs esate?

- Moksleivė;
- Moksleivis.

17) Kelintoje klasėje Jūs mokotės?

.....(įrašykite)

Dėkojame už pagalbą

AČIŪ!!!

1) *Ar Jūsų dalinys bendradarbiauja su kokia nors mokykla (mokyklomis)?*

- Taip;
- Ne;
- Nežinau.

2) *Ar Jūsų dalinio atstovai buvo kada nors nuvykę į mokyklą į susitikimą su moksleiviais (demonstruoti ginklą, papasakoti apie LK, ir pan.)?*

- Taip;
- Ne;
- Nežinau. } *Pereikite prie klausimo Nr. 4*

3) *Kaip Jūs manote, kieno iniciatyva vyko susitikimas su moksleiviais?*

- Mokyklos;
- Dalinio vadovybės;
- Abiejų pusių – tiek dalinio vadovybės, tiek ir mokyklos;
- Trečios šalies (nurodykite) .....
- Nežinau.

4) *Jūsų nuomone, ar kariškių vizitai į mokyklas yra tikslingi?*

- Taip;
- Ne (*Pereikite prie klausimo Nr. 6*);
- Nežinau (*Pereikite prie klausimo Nr. 7*).

5) *Kodėl Jūs manote, kad kariškių vizitai į mokyklas yra tikslingi? (pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymų variantus)*

- Tai yra vienas iš būdų ugdyti jaunosios kartos pilietiškumą;
  - Tai yra viena iš visuomenės informavimo apie LK priemonių;
  - Tai yra vienas iš būdų populiarinti LK ir pritraukti jaunimą į profesinę karo tarnybą;
  - Kita (nurodykite).....
- } *Pereikite prie klausimo Nr. 7*

6) *Kodėl Jūs manote, kad kariškių vizitai į mokyklas nėra tikslingi? (pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymų variantus)*

- Tokie vizitai yra beprasmiškas laiko ir finansų eikvojimas;
- Tokie vizitai vaikams paprastai būna nuobodūs ir neįdomūs;
- Tokie vizitai nėra reikalingi nei vaikams, nei kariškiams;
- Kita (nurodykite).....

7) *Ar Jūs esate girdėjęs(-usi) apie Šaulių Sąjungą ar jos veiklą?*

- Taip;
- Ne (*Pereikite prie klausimo Nr. 25, psl.6*).

8) *Kaip Jūs sužinojote apie Šaulių Sąjungos organizaciją? (pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymų variantus)*

- Sužinojau mokykloje;
- Sužinojau iš savo vaikų;
- Sužinojau iš draugų;
- Sužinojau iš žiniasklaidos;
- Sužinojau darbe iš kolegų;
- Kita (nurodykite).....

9) *Ar Jums pakanka turimos informacijos apie ŠS ir jos veiklą?*

- Taip;
- Ne.

10) *Pažymėkite, kas, Jūsų manymu, yra ŠS:*

- Politinė partija;
- Organizacija, vienijanti buvusius nepriklausomos Lietuvos kariškius ir savanorius;
- Savanoriška visuomeninė pilietinės savigynos organizacija;
- Sukarinta vaikų ir jaunimo organizacija;
- LK vadui pavaldi struktūra, atsakinga už potencialaus LK rezervo parengimą;
- Kita (nurodykite).....

11) *Jūsų nuomone, kurie iš žemiau išvardintų tikslų geriausiai atspindi ŠS tikslus (pažymėkite visus Jūsų nuomonę atspindinčius atsakymų variantus)*

- Stiprinti valstybės gynybinę galią;
- Padėti buvusiems kariškiams adaptuotis civiliniame gyvenime;
- Ugdyti narių pilietiškumą ir tautinį sąmoningumą;
- Užtikrinti kvalifikuotą aktyvaus LK rezervo parengimą;
- Plėtoti valstybės gynybos švietėjišką veiklą;
- Dalyvauti įgyvendinant valstybės valdžią ir savivaldos teisę;
- Politinėmis priemonėmis ginti savo atstovaujamųjų interesus;
- Teikti pagalbą policijai bei civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms;

Kita (nurodykite).....

12) Ar Jūsų dalinys bendradarbiauja su Šaulių Sąjunga?

- Taip;
- Ne;
- Nežinau.

13) Ar Jums asmeniškai yra tekę atstovauti savo dalinį mokykloje Šaulių Sąjungos kvietimu?

- Taip;
- Ne;

14) Ar Jūsų dalinys prisideda prie ŠS organizuojamų vaikų laisvalaikio užimtumo priemonių?

- Taip;
- Ne (*Pereikite prie klausimo Nr. 16*);
- Nežinau (*Pereikite prie klausimo Nr. 17*).

15) Kaip Jūsų dalinys prisideda prie ŠS organizuojamų vaikų laisvalaikio užimtumo priemonių? (pažymėkite visus Jūsų nuomonę atspindinčius atsakymų variantus)

- Prisideda žmogiškaisiais ištekliais (instruktoriais ir pan.);
- Prisideda techniniais resursais (ginkluote, apranga, transportu, ir pan.);
- Remia finansiškai;
- Remia (nurodykite).....;

} *Pereikite prie klausimo Nr. 17*

16) Kaip Jūs manote, kodėl Jūsų dalinys neprisideda prie ŠS organizuojamų vaikų laisvalaikio užimtumo priemonių?

- Turbūt ŠS nesikreipė į mūsų dalinį prašydama paramos;
- Turbūt dalinys nėra pajėgus padėti ŠS (trūksta personalo, lėšų, ir pan.);
- Turbūt dalinio vadovybės nuomone ŠS veikla niekaip nėra susijusi su LK ir todėl parama ŠS laikoma netikslinga;
- Nežinau;
- Kita (nurodykite).....

17) Ar Jūs pats(-i) asmeniškai sutiktumėte padėti organizuoti ŠS veiklą?

- Taip, mielai;
- Tikrai ne;

- Nežinau, galbūt.
- 18) *Iš kokių šaltinių, Jūsų nuomone, yra finansuojama ŠS veikla? (pažymėkite visus jūsų nuomonę atspindinčius atsakymų variantus)*
- KAM lėšų;
- Nario mokesčių;
- Rėmėjų lėšų;
- Savivaldybės lėšų;
- Mokyklos lėšų;
- Kita (nurodykite) .....

19) *Kaip Jūs vertinate ŠS veiklą?*

- Teigiamai;
- Greičiau teigiamai nei neigiamai;
- Neturiu nuomonės;
- Greičiau neigiamai nei teigiamai;
- Neigiamai.

20) *Ar Jūs turite mokyklinio amžiaus vaikų?*

- Taip;
- Ne (*Pereikite prie klausimo Nr. 25, psl.6*).

21) *Ar esate su savo vaikais kalbėjęs apie ŠS ir jos veiklą?*

- Taip;
- Ne.

22) *Ar Jūsų vaikai dalyvauja kokioje nors užklasinėje veikloje?*

- Taip (nurodykite).....;
- Ne;
- Nežinau.

23) *Kaip Jūs manote, koku būdu vaikams turėtų būti pateikiama informacija apie ŠS ir jos veiklą (pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)?*

- Per žiniasklaidos priemones;
- Mokykloje;
- Tiesiogiai bendraujant su ŠS nariais;
- Nežinau;

Kita (nurodykite).....

24) Ar jūs prieštarautumėte jei Jūsų vaikai norėtų dalyvauti ŠS veikloje?

- Taip;
- Ne;
- Nežinau.

25) Jūsų nuomone, ar demokratinėje visuomenėje yra reikalingos sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos?

- Taip;
- Ne (*Pereikite prie klausimo Nr. 27*);
- Nežinau (*Pereikite prie klausimo Nr. 28*).

26) Kodėl sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos, Jūsų manymu, yra reikalingos? (pažymėkite visus jūsų nuomonę atspindinčius atsakymų variantus)

- Jos ugdo pilietiškumą;
- Jos parengia jaunuolius karinei tarnybai;
- Tai viena iš alternatyvių vaikų laisvalaikio užimtumo priemonių;
- Tokios organizacijos disciplinuoja ir drausmina paauglius;
- Kita (nurodykite).....

*Pereikite prie
klausimo Nr. 28*

27) Kodėl sukarintos vaikų ir jaunimo organizacijos, Jūsų manymu, yra nereikalingos? (pažymėkite visus jūsų nuomonę atspindinčius atsakymų variantus)

- Todėl, kad karyba ir su ja susiję dalykai yra suaugusiųjų, o ne vaikų ir paauglių, veiklos sfera;
- Todėl, kad tokia veikla žaloja vaikų ir paauglių psichiką (skatina smurtą, agresiją, ginklo naudojimą ir pan.);
- Kita (nurodykite).....

28) Kiek laiko Jūs esate profesinės karo tarnybos kariu:

- Mažiau nei 2 m.;
- Nuo 2 iki 5 m.;
- Nuo 5 iki 10 m.;
- 10 m. ir daugiau.

29) Kiek laiko Jūs tarnaujate savo dabartiniame dalinyje:

- Mažiau nei 1 m.;
- Nuo 1 iki 3 m.;
- 3 m. ir daugiau.

30) Jūsų išsilavinimas yra:

- Pagrindinis;
- Vidurinis;
- Spec. vidurinis;
- Aukštesnysis;
- Nebaigtas aukštasis;
- Aukštasis

31) Kuriai amžiaus grupei Jūs priklausote?

- Iki 20 m.;
- 21 m. – 30 m.;
- 31 m. – 40 m.;
- 41 m. – 50 m.;
- 51 m. – 60 m.;
- Virš 61 m.

32) Jūsų lytis?

- Vyriška;
- Moteriška.

Dėkoju už pagalbą!

Pokalbio-interviu klausimai pateikti Lietuvos Šaulių sąjungos vadui

Narystė:

1. Kiek yra LŠS narių (jaunųjų) Kaune ir Kauno r.?
2. Kaip prisideda rikiuotės ir nerikiuotės šauliai prie jaunųjų šaulių ugdymo?
3. Kiek profesionalų (karininkų, srž.) tarnauja LŠS?
4. Jaunieji Šauliai turi pateikti med. pažymą, kas tai?
5. Gal galite pateikti duomenys apie tai, kiek buvo priimta ir kiek išėjo (ankščiau laiko) jaunųjų šaulių iš sąjungos 2000-2005 m. laikotarpyje. Ar atliekama analizė kodėl jie palieka organizaciją?
6. Kiek procentų Lietuvos jaunuolių (nuo 12 iki 18m.) dalyvauja LŠS veikloje, jų santykis pagal lytį?

Mokymas:

7. Kokie yra Šaulių rengimo planai? Kiek ir kokių pratybų, teorinių užsiėmimų valandų vedama? Labiausiai domina patriotinio ir fizinio rengimo paskaitos;
8. Kokie yra mokymo planai (temos, val.) mokymo centruose?; Kur jie yra?
9. Kas vadovauja ir moko (pagal programas) jaunuosius šaulius?
10. Iš kokių pagrindinių dalių sudarytas savaitinis jaunojo šaulio mokymo tvarkaraštis?;
11. Kokas yra vasaros stovyklos ir kokia programa vykdoma jų metu?;

Veikla:

12. Kaip veikia struktūriniai vienetai? Ar būriai turi galimybę savarankiškai spręsti ugdymo klausimus? (išvykos, pratybos ir pan.) Kokia sprendimo priėmimo tvarka?
13. Jūsų vadovaujamos sąjungos ateities planai, perspektyvos, vystymosi kryptis;
14. Kokio vieneto vadai gali savarankiškai priiminėti sprendimus dėl vieneto veiklos? Kaip vystoma jų sąveika, veikla?

Kita

15. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų vadovaujama organizacija (organizacinėmis, finansinėmis, ir kt.)?
16. Santykiai su mokyklomis;
17. Santykiai su kariuomene;
18. Ar bandote įtraukti tėvus į ugdymo procesą;
19. Kokie organizacijos populiarinimo būdai (TV, radijas, žiniasklaida, internetas), problemos?;
20. Ar LŠS daugiau karinė-patriotinė ar patriotinė-karinė jaunimo organizacija?